

MAIJA MERIMAA

KAVERIT KESKIÖSSÄ

RAPORTTI NUORTEN HAVAINNOINTI
JA HAASTATTELUT (NuHa) -HANKKEESTA

MAIJA MERIMAA

**KAVERIT
KESKIÖSSÄ**

RAPORTTI NUORTEN HAVAINNOINTI
JA HAASTATTELUT (NuHa) -HANKKEESTA

JULKAISIJA Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus, julkaisuja 1/2015
ISBN 978-951-9245-29-4
PAPERI Maxi Offset 300 g/m² (kannet), 120 g/m² (sisäsivut)
Paperille on myönnetty EU-ympäristömerkki, rek.nro FI/11/001.
TAITTO Maarit Hohteri
INFOGRAFIikka Julia Ruottinen
KUVAT Satu Haavisto, Maarit Hohteri, Kalle Kataila, Jonna Pennanen,
Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskuksen kuvapankki,
Helsingin kaupungin aineistopankki, iStockphoto
PAINATUS Aksidensi Oy

HELSINKI 2015

SISÄLLYS

ALUKSI	6
1. NUHA – NÄIN ME SEN TEIMME	8
2. NUORTEN HAVAINNOINTI JA HAASTATTELUT -TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	12
3. MITÄ VAPAA-AIKA ON?	21
4. KOKEMUKSIA ASUINALUEISTA.....	24
5. LIIKKUMINEN JA NUORTEN PAIKAT	28
6. HARRASTUKSET JA TEKEMINEN	39
7. SOSIAALISET SUHTEET	48
8. SOSIAALINEN MEDIA	58
9. LOMA.....	63
10. NUORET JA RAHA	67
11. TULEVAISUUS	74
12. YHTEENVETO.....	82
LÄHDELUETTELO	84
LIITE 1. Haastattelupaikat	86
LIITE 2. RuutiExpon väittämät	88

ALUKSI

TOMMI LAITIO

*nuorisotoimenjohtaja
Helsingin kaupunki*

Helsingin nuorisosiainkeskuksella menee hyvin. Vuonna 2014 meillä oli 1,4 miljoonaa kohtaamista nuorten kanssa. Kävijämäärämme kasvavat. Nuorisotyö on haluttu kumppani järjestöille, kouluille ja sosiaalipalveluille. Rakennamme yhteisiä tiloja kirjaston ja työväenopiston kanssa. Nuoret valtaavat kaupungintalon vuosittain loka-marraskuussa ja pistävät päättäjät koville.

Yleensä muutokseen lähdetään, kun nykyiseltä suunnalta katoaa oikeutus tai taloudellinen pohja. Meillä ei. Me lähdimme tarkastamaan nuorisosiainkeskuksen tehtävää nyt, koska voimme tehdä sen omista lähtökohdistamme. Kun menee hyvin, muutokseen voidaan lähteä avoimemmin mielin. Tarkastelua perustelevat esimerkiksi eriarvoisuuden kasvu Helsingin sisällä, kiristyvä kuntatalous, digitalisaatio sekä monikulttuurisuus.

Helsingin kaupunki painottaa strategiassaan kuntalaisten osallistumista palveluiden suunnitteluun. Nuorisotoimella on moniin kunnan palveluihin verrattuna enemmän liikkumavaraa siinä, miten se palvelunsa järjestää. Siksi päätimme tarkistaa suuntaamme ihmisten elämästä käsin. Olen ylpeä siitä, että vuoden 2014 aikana toteutettu nuorten kohtaaminen on laajin suomalaisen julkisen sektorin tekemä laadullinen kohtaaminen asiakasryhmänsä kanssa. Vuoden aikana 353 työntekijäämme haastattelivat 1012 nuorta.

Liian usein pyydämme kuntalaisten mielipiteitä meille helpoimmalla tavalla eli organisaatiostamme lähteviin ongelmiin. Jotta tällainen konsultaatio onnistuisi, kuntalaisen tulisi tuntea palvelumme ja organisaatorajamme. Hyvää tarkoittava kansalaiskuuleminen päättyi liian usein kansalaisen kokemukseen siitä, että hänen ongelmansa johtuivat oikeastaan siitä, että hän ei ollut selvittänyt mitä kaikkea meillä on hänelle tarjota.

Yhdysvaltalainen filosofi John Dewey kirjoittaa viisaasti kirjassaan *Julkinen toiminta ja sen ongelmat*: "Se, jonka jalassa kenkä puristaa, tietää parhaiten, että se puristaa ja mistä, vaikka kunnan suutari onkin oikea henkilö sanomaan, kuinka kenkä tulisi korjata." Deweyn viitoittamana lähdimme ratkaisujen sijasta ymmärtämään ensin ihmisten elämää, ihmissuhteita ja käyttäytymistä. Halusimme vuorovaikutukseen tavalla, jossa haastateltava kokee olonsa itsevarmaksi ja turvallisiksi. Meidän työmme oli kuunnella, kysyä tarkentavia kysymyksiä – ymmärtää. Tulkinan vuoro tulee vasta myöhemmin. Kiitän suunnattomasti etnografisen tutkimuksen konkaria Satu Kalliokuljua, että hän muistutti meitä tästä suunnitteluvaiheesta.

Nuorten kohtaamisen lisäksi harjoituksella oli myönteinen henkilöstövaikutus. Nuorten havainnointi ja haastattelut antoivat jokaiselle nuorisosiainkeskuksen työntekijälle mahdollisuuden osallistua viraston tulevaisuuden rakentamiseen. Haastattelut tehtiin pareittain, jol-

loin jokainen tutustui uuteen työkaveriin. Aineisto vaikutti ihmisten mielestä luotettavammalta, koska sitä oli itse mukana keräämässä ja analysoimassa. Jokainen sai itse vaikuttaa siihen, missä nuoria kohdattiin.

Haastatteluihin osallistui koko henkilökunta riippumatta siitä, kohtaako päivittäisessä työssään nuoria. Nuorten havainnointi ja haastattelut viestittivät samaa kuin päivittäistavara-kaupan mallit, joissa toimistohenkilökunta tekee vuosittain pari päivää kaupan puolella: työ meillä edellyttää kohtaamista työn kohteiden kanssa.

Haastatteleamalla yli 1000 nuorta opimme, että hyvä nuoruus syntyy hyvistä kavereista. Kuulimme, että nuoret viihtyvät asuinalueillaan ja korostavat lähiöistä puhuessaan ongelmien sijasta esimerkiksi luontoa ja liikuntamahdollisuuksia. Opimme myös, että muutamilla alueilla aikuisten humalakäyttäytyminen synnyttää ahdistusta ja pelkoa. Kuulimme myös, että nuoret haluavat tehdä töitä ja että pärjääminen mietityttää monia. Siksi meidän päätehtävämme jatkossa on luoda mahdollisuuksia tekemiseen kavereiden kanssa, luoda uusia ystäväyksiä ja pystyvyyden tunnetta rakentavia kokemuksia ja tehdä helpommaksi tulla mukaan yksin.

Nuorten havainnoinnin ja haastatteluiden vaikutukset näkyvät nuorisolautakunnan 18.12.2014 hyväksymässä tehtävässä. Haastattelut antoivat meille varmuutta valinnoisamme sekä korjasivat tapaamme puhua nuorisotyön tavoitteista. Haastattelut muistuttivat meitä kaikkia siitä, että nuoret haluavat kertoa aikuisille elämästään, kun aikuinen näyttää olevansa kiinnostunut.

Nuorisosiainkeskuksen uusi strategia painottaa mielekkyyttä – haastattelujen sanoin kivaa. Haastatteluiden perusteella kivaan nuoreen helsinkiläisyyteen tarvitaan kavereita, tekemistä ja tärkeiden kokemusta. Nuorisosiainkeskuksen tulevaisuuden tehtävä on:

Koko Helsinki on nuorille kiva paikka. Kiva on sitä, kun on kavereita, tekemistä ja on muille tärkeä. Helsinkiläinen nuori osaa nähdä maailman toisten silmin.

Kiitos jokaiselle 1012 nuorelle, jotka kertoivat elämästään. Kiitän lämpimästi jokaista 353 työntekijäämme, jotka pareittain kohtasivat nuoria puistoissa, sirkuskouluissa, partiokoloilla ja ostoskeskuksissa. Hanke ei olisi onnistunut ilman vastaava suunnittelija Merja Hovin, projektitutkija Maija Merimaan, projektitutkija Eeli Wördmanin ja erityissuunnittelija Harri Taposen uurastusta ja intohimoa. Haluan myös lausua vilpittömät kiitokset kaikille niille nuorisosiainkeskuskalaisille, jotka olivat mukana kehittämässä ja testaamassa tätä uutta työmuotoa.

1. NUHA – NÄIN ME SEN TEIMME

MERJA HOVI JA HARRI TAPONEN

“Yleisesti haastatteluista on tullut erittäin hyvä fiilis ja mieli, nuoret ovat olleet avoimia ja puhuneet omasta elämästään enemmän kuin osasi kuvitella alussa. Ihan alkuun oli vähän jännittynyt olo mennä juttelemaan, mutta se hävisi saman tien kun nuoret olivat niin mukana. Tuntuu siltä, että he arvostavat sitä, kun tullaan kysymään heidän kuulumisiaan ihan oikeasti. Tällaista oli tosi hauska tehdä, varsinkin kun se poikkeaa aika lailla omista jokapäiväisistä työtehtävistä.”

(Työparin kokemus jalkautumisesta)

TAUSTAA

Nuorisolautakunta päätti 8.11.2013 aloittaa nuorisoasiainkeskuksen suunnantarkistuksen, jonka tuloksena määritellään kaupungin nuorisotyölle muun muassa uusi tehtävä ja päämäärä sekä lähivuosien painopisteet. Työ haluttiin tehdä huolella, ja siihen haluttiin osallistaa helsinkiläiset nuoret, oma henkilökunta ja sidosryhmien edustajia. Suunnantarkistusprosessia ohjasi tietoperustaisuuden korostaminen: tulevaisuuden suuntaviivoja hahmoteltaessa haluttiin työskentelyn pohjaksi koota mahdollisimman monipuolista tietoa. Yhdeksi keskeiseksi keinoksi sovittiin toimintatapa, jossa koko nuorisoasiainkeskuksen henkilöstö jalkautuu eri puolille kaupunkia havainnoimaan ja haastattelemaan nuoria. Näin syntyi NuHa eli nuorten havainnointi ja haastattelut -hanke.

NuHa-hankkeen tavoitteet liittyivät tiedon hankintaan, mutta myös yhteisöllisen toimintakulttuurin vahvistamiseen ja uuden oppimiseen. Hankkeen tavoitteiksi määriteltiin (Hankesuunnitelma 24.10.2014):

- Uuden tiedon hankkiminen: jalkautumalla eri puolille Helsinkiä ensisijaisesti sellaisiin ympäristöihin, joissa nuorisotyötä ei tällä hetkellä tehdä, saadaan uutta tietoa nuorista ja nuoruuteen liittyvistä ilmiöistä. Oma toiminta ja toimipaikat rajattiin pois, sillä jo toimintaan osallistuvilta nuorilta saadaan tietoa muun muassa vuosittain toteutettavien asiakaskyselyiden avulla.
- Havainnot ja nuorten haastattelut antavat henkilökunnalle välineen käydä keskustelua omasta työstään ja oppia uutta. Omakohtainen kokemus uusista ja mahdollisesti yllätyksellisistä asioista ja ilmiöistä on huomattavasti vahvempi keino kehittää työtä kuin ulkopuolisten tekemän havainnointiaineiston lukeminen.
- Hankkeen käytännön toteutuksessa ylitetään monia erilaisia rajoja. Jalkautuminen toteutetaan työparin kanssa, ja parit rakennetaan osasto- ja/tai toimisto- ja yksikörajat ylittäen. Tämä vahvistaa yhdessä tekemisen kulttuuria.
- Koko henkilöstö osallistuu strategiaprosessissa tarvittavan tiedon tuottamiseen, mikä vahvistaa kokemusta osallisuudesta.

OMA HENKILÖKUNTA KESKEISESSÄ ROOLISSA

Nuorten havainnointi ja haastattelut -hanke oli hyödyllinen ja hauska sekä ennen kaikkea yhteinen oppimisprosessi nuorisoasiainkeskuksen henkilökunnalle. Tiedonhankintaa ei tämän vuoksi haluttu ulkoistaa, vaan se haluttiin hoitaa oman henkilökunnan voimin. Henkilöstön osallisuudesta huolehdittiin koko hankkeen ajan. Loppuvuodesta 2013 lähetettiin kaikille työntekijöille sähköinen kysely, jossa kysyttiin toiveita jalkautumispaikasta ja sen ajankohdasta. Henkilökunta sai esittää toiveen myös työparista. Kyselyyn vastasi 100 työntekijää.

Joulukuussa 2013 testattiin havainnointia ja haastatteluja menetelmänä. NuHan testiryhmään ilmoittautui 21 työntekijää, ja lisäksi viisi NuHa-työryhmän jäsentä oli mukana menetelmän kehittämisessä. Testiryhmän jäsenet jalkautuivat pareittain muun muassa oppilaitokseen, kirjastoon, elokuvateatterin aulaan, kauppakeskukseen ja järjestöjen ryhmiin. Kokemusten perusteella kehitettiin henkilökunnan valmennuksen sisältöä ja luotiin ohjeet jalkautumista varten.

Henkilökunnan valmennus oli tärkeä osa koko hankkeen onnistumista. Ohjaustyötä tekeville henkilöstölle nuorten kohtaaminen on työn ydinosaamista. Nuorisoasiainkeskuksessa työskentelee hallinnollisissa tehtävissä kymmeniä työntekijöitä, joista osalla ei ole koulutusta

tai kokemusta nuorten kanssa toimimisesta, sillä heidän perustehtävänsä ei liity ohjaustyöhön. Nuoriso-ohjaajien koulutus antaa hyvät valmiudet vuorovaikutustilanteiden luomiseen, mutta havainnointi ja haastattelu ovat menetelmiä, joihin koulutus ei suoraan tuo osaamista.

Työpari-malli oli tarkoituksenmukainen ainakin neljästä syystä. Ensinnäkin haastattelujen dokumentointi edellyttää kahden henkilön työpanosta – toinen keskusteluttaa nuoria ja toinen kirjaa nuorten ajatukset. Toiseksi työparin kanssa työskentely antaa varmuutta ja turvaa jalkautumisen toteuttamiseksi. Kolmanneksi työntekijöillä on mahdollisuus tutustua työtovereihin, joiden kanssa he eivät aiemmin ole työskennelleet yhdessä. Lisäksi kaksi henkilöä havaitsee runsaammin asioita kuin yksi. Työparit muodostettiin siten, että entuudestaan toisilleen tuntemattomat työntekijät muodostivat parin. Työparit osallistuivat samaan valmennukseen, jolloin he pääsivät sopimaan käytännön asioista jo valmennuksen aikana.

Helmi–kesäkuussa 2014 järjestettiin 13 valmennustilaisuutta, joiden kesto oli neljä tuntia. Nuorisoasiainkeskuksen työntekijöistä 353 jalkautui jututtamaan nuoria. Osa työntekijöistä jalkautui pariin otteeseen, ja raportteja saatiin yhteensä 186.

NUHA-TYÖRYHMÄ JA SEN TEHTÄVÄT

Hankkeen toteuttajaksi nimettiin työryhmä: vastaava suunnittelija Merja Hovi (pj.), ts. nuorisosihteeri Tua Heimonen, suunnittelija Pirjo Mattila, kehittämisspäälikkö Pekka Sihvonen ja erityissuunnittelija Harri Taponen. Ryhmään liittyivät keväällä 2014 projektitutkija Maija Merimaa ja projektisuunnittelija Eeli Wördman.

Ryhmä huolehti valmennusten suunnittelusta, järjestelyistä ja niiden toteuttamisesta sekä työparien ja jalkautumispaikkojen koordinoimisesta ja organisoimisesta. Työryhmä myös toimi tiiviinä tukena hankkeen projektitutkijalle NuHa-raportin suunnittelussa, aineiston analysoimisessa ja raportin kokoamisessa.

MITÄ JATKOSSA?

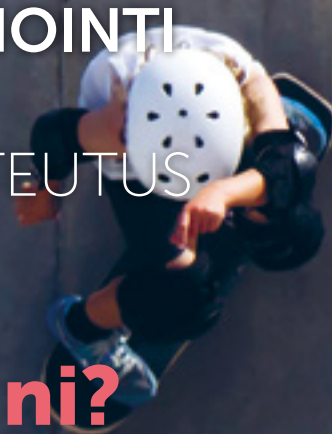
Kokemukset NuHa-hankkeesta olivat positiivisia. Henkilökunta sai halutessaan raportoida jalkautumiskokemuksestaan haastatteluraportin rinnalla. Näin useimmat työparit tekivätkin. Kenttäraporteissa kuvailtiin osin laajastikin nuorten jututtamisen tilannetta, tunnelmia ja kehitymistä. Kokemusten ja tilanteiden yhteinen purku teki myös monet havainnot ymmärrettävämmiksi ja tutkijalle helpommin tulkittaviksi.

NuHan tuottamat havainnot olivat tärkeä aineisto nuorisoasiainkeskuksen uuden suunnan hahmotelussa. Kenttävaiheen jälkeen alustavan analyysin tuloksia käsiteltiin kaikissa nuorisoasiainkeskuksen työyhteisöissä osana nuorisoasiainkeskuksen suunnantarkistusesityksen esittelyä. Nuoret kommentoivat analyysin tuloksia lokakuussa 2014 RuutiExpo-tapahtumassa. Suunnantarkistuksen sisältöä ja konkreettisia toimenpiteitä tarkennetaan talven 2015 aikana siten, että vuoden 2016 toimintasuunnitelmaan sisältyy nuorten NuHa-haastatteluissa esille nostamia asioita.

NuHan tyyppistä tiedonkeruuta suoraan nuorilta tullaan jatkamaan, vaikka pienimuotoisemmin kuin vuonna 2014. Työntekijöiden palautteen perusteella työyhteisörajat ylittävä työparityöskentely ja jalkautuminen itselle uuteen toimintaympäristöön ovat periaatteita, jotka jatkossakin on hyvä pitää jalkautumisessa mukana. Kehitettävääkin toki on. Nuoret voisivat jatkossa olla vielä tiiviimmin mukana erityisesti tulkitsemassa koottua tietoa.

2.

NUORTEN HAVAINNOINTI JA HAASTATTELUT –TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Mitä tarkoittaa onni?

Kaverit, perhe, pidän itsestäni, olen suht itsevarma, tykkään taiteesta ja piirtämisestä, kun teen mitä tykkään, ollaan yhdessä tosi riehakkaita, annetaan tosi outoja lempinimiä, hassutellaan yhdessä.

(Tyttö 13 v.)

Nuorisoasiainkeskuksessa syntyi syksyllä 2013 idea suunnantarkistuksen tueksi tehtävästä laajasta nuorten vapaa-aikaa koskevasta selvityksestä. Näin sai alkunsa nuorten havainnointi- ja haastatteluprojekti NuHa. NuHasta haluttiin koko viraston yhteinen ponnistus, ja sen yksinkertainen idea oli jalkauttaa kaikki työntekijät nuorisoasiainkeskuksen omien toimipaikkojen ulkopuolelle juttelemaan nuorten kanssa näiden vapaa-ajasta. NuHan tavoitteena oli paitsi kerätä tietoa myös vahvistaa nuorisoasiainkeskuksen tuntumaa nuorten maailmaan viraston omien seinien ja tapahtumien ulkopuolella.

Nuorten havainnointi ja haastattelut -projektissa (myöhemmin NuHa) 353 nuorisoasiainkeskuksen työntekijää aina nuoriso-ohjaajista IT-tukeen jalkautui työpareittain eri puolille Helsinkiä haastattelemaan nuoria heidän vapaa-ajastaan. Haastatteluja tehtiin muun muassa puistoissa, kouluissa, kauppakeskuksissa ja pienryhmissä. Paikkoja valittaessa kiinnitettiin huomiota siihen, että työpareja jalkautui niin julkisiin (puistot, kirjastot jne.) ja puolijulkisiin (koulut, kauppakeskukset, kahvilat jne.) tiloihin kuin myös suljettuihin ryhmiin (harrastusryhmät, työpajat, järjestöt). Tarkempi lista julkisista ja puolijulkisista haastattelupaikoista on liitteessä 1. Ryhmät jätettiin liitteestä pois ryhmien jäsenten yksityisyydensuojan takia. Jalkautumiset tapahtuivat tammi-kesäkuussa 2014 ja niiden ohjeellinen kesto oli noin kaksi tuntia. Ennen jalkautumista kaikki osallistuivat iltapäivän mittaiseen koulutukseen.

Työpareja ohjeistettiin aloittamaan jalkautuminen havainnoimalla ensin nuorten olemista tilassa ja tarkkailemalla nuorten kontaktia ympäristöönsä. Noin vartin mittaisen havainnoinnin tarkoitus oli orientoida työpareja haastattelua varten.

Havainnoin jälkeen oli haastattelujen vuoro. Työpareille oli annettu suuntaa-antavaksi tavoitteeksi kohdata kahden tunnin aikana noin kuusi 20-vuotiaista nuorta. Työparit saivat itse valita, keitä he haastattelivat, samoin kuin sen, haastattelivatko he nuoria yksin, pareina vai ryhmissä.

HAASTATTELUJEN OHJEISTUS

NuHa:ssa käytettiin avointa haastattelumetodia. Haastatteliijoille ei annettu etukäteen haastattelurunkoa, vaan heitä ohjeistettiin ohjaamaan juttua vapaa-ajasta nuorten oman puheen mukaan. Tällä metodilla oli tarkoitus saada selville, mistä nuoret itse haluavat puhua, kun he puhuvat vapaa-ajastaan.

Täysin vailla ohjeistusta haastattelijat eivät toki olleet. Kaikki nuorisoasiainkeskuksen työntekijät osallistuivat ennen jalkautumista iltapäivän mittaiseen koulutukseen, jossa heille annettiin ohjeita havainnointia ja haastatteluja varten. Työntekijöitä neuvottiin esimerkiksi aloittamaan keskustelu nuoren kanssa jollain konkreettisella kysymyksellä, kuten esimerkiksi kysymällä, mitä tämä oli tehnyt eilen tai aikoi tänään. Tästä keskustelua jatkettiin laajemmin nuoren vapaa-aikaan tekemällä jatkokysymyksiä siitä, mitä nuori oli kertonut.

NuHajalkautumiset kartalla

Keskustelun ylläpitämisen avuksi työntekijöille oli myös annettu etukäteen viisi eri teemaa, joihin he voivat johdattaa haastattelua. Nämä teemat olivat:

- nuorten vapaa-aika: kenen kanssa, missä ja mitä tehden
- suhteet muihin ihmisiin, erityisesti kaverisuhteet
- kokemus omasta asuinympäristöstä (ja Helsingistä)
- sosiaalisen median käyttö: kenen kanssa, millä välineillä, kuinka usein
- mihin nuoret haluavat vaikuttaa, mihin he kokevat voivansa vaikuttaa, tulevaisuuden toiveet ja haaveet.

Teemat osoittautuivat hyödyllisiksi – vaikka osa nuorista kertoi omasta elämästään melko vapaasti, piti toisilta ”pumpata” enemmän vastauksia. Yleisesti ottaen nuorimpien haastattelut olivat melko tiukkaa kysymys–vastaus-patteristoa, kun taas vanhemmat nuoret vastailivat laajemmin ja kuljettivat itse enemmän keskustelua haluamaansa suuntaan.

Haastatteluja ei nauhoitettu – ohjeena oli, että työparista toisen haastattellessa nuoria keskittyy toinen keskustelun mahdollisimman tarkkaan kirjaamiseen. Haastattelut pyrittiin kirjoittamaan puhtaaksi mahdollisimman pian, mieluiten joko samana tai seuraavana päivänä.

KOHDATUT NUORET

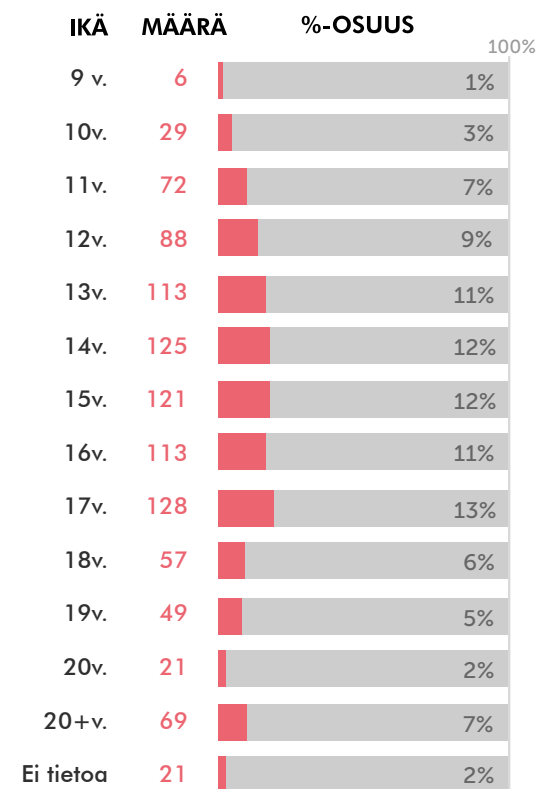
NuHa-haastatteluja tehtiin yhteensä 655. Osa haastatteluista oli yksilö-, osa pari- ja osa ryhmähaastatteluja. Kaikkiaan projektissa keskusteltiin 1 012 nuoren kanssa. Ensisijaisesta kohderyhmästä eli 10–20-vuotiaista kohdattiin 985 nuorta, mikä vastaa runsasta 1,5 %:a Helsingin tämän ikäisistä nuorista. Tarkkaa osuutta tosin hämärtää se, että haastatteluista nuorista noin joka viides asui muualla kuin Helsingissä.

NUHA-HAASTATELLUT (lkm)

	YKSIÖ	PARI	RYHMÄ
	185	114	18
	208	65	22
		21	22
YHTEENSÄ	393	200	62

Haastatteluista 55 % oli tyttöjä ja 45 % poikia; haastatteluja siis tehtiin hieman enemmän tyttöjen kuin poikien kanssa, minkä lisäksi tyttöjä haastateltiin poikia useammin pareittain. Suunnilleen yhdeksän kymmenestä haastattellusta osui tavoiteltuun 10–20-vuoden ikähaarukkaan ja 60 % haastatteluista oli 13–17-vuotiaita.

KOHDATTUJEN NUORTEN IKÄJAKAUMA (N=1012)

Haastatteluista nuorista 79 % kertoi asuvansa Helsingissä ja 90 % pääkaupunkiseudulla. Joka kymmenes haastateltu oli muualta Suomesta ja kaksi Tallinnasta. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvia nuoria kohdattiin lähinnä Helsingin keskustassa tehdyissä haastatteluissa.

Kohdatut nuoret on valittu sattumanvaraisesti. Ainoa ohje haastateltavien valintaan oli keskittyminen 10–20-vuoden ikähaarukkaan, mutta muuten haastattelijat saivat itse valita, lähestyivätkö nörttiä, punkkaria, tyttöä, poikaa, porukkaa tai yksin olijaa. Kohdatuilta nuorilta kysyttiin taustatietoina ikä ja asuinpaikka, minkä lisäksi työpari kirjasi ylös havainnointinsa sukupuolen.

Aineiston edustavuudesta huolehdittiin jalkautamalla erilaisiin paikkoihin eri puolille kaupunkia sekä luottamalla siihen, että keskenään erilaiset työntekijät myös valitsevat haastateltavikseen erilaisia nuoria. Kun aineiston havaittiin painottuvan tyttöihin, kehoitettiin kevään viimeisiin koulutuksiin osallistuneita haastattelijaita kiinnittämään enemmän huomiota poikiin.

Suunnitteluvaiheessa tehty hypoteesi osoittautui paikkansapitäväksi – erilaiset haastattelijat kohtasivat erilaisia nuoria. Haastatteluissa pääsevät ääneen niin skeittarit ja seurakuntanuoret kuin kotihiret ja urheilijatkin. Edustettuina olivat lukiolaiset ja ammattikoululaiset sekä yläaste- ja ala-asteikäiset. Tavatut nuoret asuivat joko omillaan tai yhden, kahden tai

useamman huoltajan kanssa, ja heidän juurensa olivat Suomen rajojen sisällä, niiden ulkopuolella tai sekä että.

Kerätty aineisto on sattumanvarainen. Erilaisten nuorten ryhmien tilastollista edustavuutta aineistossa ei pystytä takaamaan, mutta tämä ei ollut tavoitteenakaan. Sen sijaan tavoitteena oli kohdata kirjava joukko vapaa-aikaansa Helsingissä viettäviä nuoria. Tämä tavoite täyttyi erinomaisesti.

AINEISTON ANALYYSI

NuHa-projekti tuotti runsaasti aineistoa, ja ajankäytöllisistä syistä analyysissa päätettiin keskittyä haastattelumateriaalin analysointiin. Havainnointiraportit olivat myös kiintoisaa luetavaa, mutta niiden syvällisempi analyysi olisi vaatinut runsaammin aikaa.

NuHa-haastatteluja ei nauhoitettu, vaan haastatteluista kirjoitettiin muistiinpanot. Muistiinpanoissa pyrittiin toistamaan haastattelu siten kuin se oli tapahtunut, ei esittämään siitä tiivistelmää tai tulkintaa. Suurin osa raporteista olikin kirjoitettu keskustelumuotoon. Halutessaan henkilökunta sai myös kirjata haastatteluraportin loppuun omia havaintojaan ja kokemuksiaan.

Kerätty aineisto tallennettiin Atlas.ti-tietokantaan, jossa haastattelut koodattiin haastateltavien nuorten taustatietojen (ikä, sukupuoli, asuinpaikka) ja haastattelujen tekohetken, paikan ja haastattelussa kohdattujen nuorten määrän mukaan. Koodit mahdollistivat esimerkiksi tietyn ikäisten tai tietyllä alueella asuvien nuorten tarkastelun erikseen.

NuHa-prosessissa käytettiin aineistolähtöistä lähestymistapaa. Tarkempia tutkimusteemoja ruvettiin hahmottelemaan, kun noin kolmannes työpajasta oli toimittanut raporttinsa. Tutkimusteemoja työstettiin huhtikuussa kahdessa koko viraston työntekijöille avoimessa työpajassa. Näissä pajossa luettiin saapuneita raportteja sekä pohdittiin, mistä raporteissa puhutaan ja millaisia kysymyksiä aineisto herättää.

Pajojen pohjalta valikoitui kymmenkunta erilaista tutkimusteemaa. Näin laajaa fokusta ei kuitenkaan pidetty mielekkäänä, ja lopulta NuHa-työryhmä valitsi teemoista viisi, joiden pohjalta järjestettiin elokuussa viisi kaikille viraston työntekijöille avointa analyysipajaa.

Valitut teemat olivat: asuinalueet, nuorten paikat, tekeminen, loma ja raha. Näistä lomaa, asuinalueita ja rahaa koskevat maininnat koodattiin Atlas.ti-ohjelmassa siten, että teemoja koskevia mainintoja voitiin tarkastella erikseen. Tekeminen ja paikat limittyivät lähes kaikkien puheeseen, joten niitä ei koodattu aineistoon. Sen sijaan harrastamista koskevalle puheelle annettiin Atlaksessa oma koodinsa.

Elokuussa 2014 pidettiin viisi työpajaa, joissa käsiteltiin NuHa-aineistoa. Viidessä pajassa oli jokaisessa oma teemansa ja osallistujia yhteensä 292. Eniten osallistujia oli asuinalueita ja rahaa koskevissa työpajoissa, joissa kummassakin oli yli kolmekymmentä osanottajaa.

Aineisto oli käsittelyä varten jaettu nippuihin haastateltujen nuorten iän ja suurpiirin mukaan. Nuorten runsaasta määrästä johtuen Itä-Helsinki jaettiin kahtia Vuosaareen ja muuhun Itäiseen suurpiiriin. Haastatteluja käsiteltiin pajossa kokonaisuuksina, jotta teemoja koskevia kommentteja voitiin tarkastella annettujen haastattelujen konteksteissa.

Pajojen tehtävänto oli kahtalainen. Yhtäältä pajossa laskettiin mainintoja esimerkiksi erilaisista ajanviettopaikoista. Toiseksi pajoihin osallistuneita kehoitettiin pohtimaan, millaisia ajatuksia heidän lukemansa haastattelut olivat herättäneet.

Yksilötyöskentelyn jälkeen työpajoihin osallistuneet jaettiin ryhmiin keskustelemaan havainnoistaan. Keskusteluryhmät koottiin siten, että samanikäisten nuorten haastatteluja lukevat koottiin yhteen. Poikkeuksen tästä muodosti asuinaluepaja, jossa ryhmät koottiin asuinalueiden mukaan.

Pajojen jälkeen vastuu havaintojen koonnista, aineiston yksityiskohtaisemmasta tarkastelusta ja tulosten raportoinnista siirtyi tutkijalle. Prosessissa hyödynnettiin Atlas.ti-ohjelman mahdollisuutta tehdä aineistoa koskevia hakuja. Pajossa käydyin keskustelun perusteella aineistoon lisättiin koodisanoja (tulevaisuuden suunnitelmat, alkoholi ja päihteet, kaveriporukat, perhe, reviiiri). Haastattelukokonaisuuksien analysoinnin sijaan analyysi painottui tässä vaiheessa yksittäisistä teemoista saatujen kommenttien läpikäyntiin.

Tutkijan koonnissa pajojen ja tutkijan havaintoja on peilattu koko ajan toisiinsa. Laskemisen tuloksia käytettiin aineiston tukena, mutta koska NuHa-aineisto oli luonteeltaan kvalitatiivista ja laskujen tulokset vain suuntaa antavia, päätettiin numerotaulukot jättää pois lopullisesta raportista värien tulkintojen välttämiseksi.

Selvityksen viimein vaihe oli aineistosta tehtyjen havaintojen altistaminen nuorten kommentoinnille. Aineiston pohjalta muokattiin satakunta erilaista nuorten vapaa-aikaa koskevaa väittämää, jotka sijoitettiin viiden eri teeman (tekeminen, paikat, raha, loma, asuinalue). Väittämistä tehtiin Webropol-sovellus, johon nuoret saivat vastata RuutiExpossa 30.10.2014. Siellä väittämiin vastasi kaikkiaan 88 nuorta. Lisäksi RuutiExpossa järjestettiin neljä työpajaa, joissa pajoihin osallistuneet 22 nuorta keskustelivat väittämistä. Tulokset kertovat tehtyjen havaintojen tilastollisesta yleisyydestä ja vahvistavat kuvaa monenkirjavasta nuoruudesta. Väittämät ja niiden vastaukset ovat liitteessä 2.

AINEISTON HEIKKOUEDET, VAHVUUDET JA SEN MAHDOLLISUUDET

Kerätyssä aineistossa oli vahvuutensa ja heikkoutensa. Aineiston vahvuus on nuorten oma ääni – nuorilta kysyttiin heidän vapaa-ajastaan ilman etukäteen lukkoon lyötyä tulkintakehystä tai fokusta ja kuultiin, mitä he itse halusivat kertoa.

Aineisto oli laajuudessaan poikkeuksellinen. Sen runsaassa kuudessa ja puolessa sadassa haastattelussa äänensä sai kuuluviin yli tuhat nuorta. Tätä voi pitää Suomen mittakaavassa poikkeuksellisena aineistona. Aineistonkeruuseen osallistuneet 353 työntekijää toivat moniäänisyyden myös haastatteluun – aineistoa ei dominoi yhden tai muutaman haastattelijan persoonallisuus, vaan sen muotoutumiseen on myötävaikuttanut satoja eri näkemystyyppejä. Siten aineisto on luonteeltaan poikkeuksellisen rikas, monipuolinen ja moniääninen.

Kerätyn aineiston kirjavuus oli sekä sen rikkaus että heikkous. Haastattelujen mitta vaihteli vajaasta kymmenestä yksirivisen vastauksen tuottaneesta kysymyksestä muutaman sivun keskustelemaan kohtaamiin. Haastattelujen yhteismitattomuudesta johtuen aineisto ei soveltunut vertailevaan tutkimukseen. Siten asioiden mainitsematta jäämisen ei voinut päätellä

kertovan, ettei asia koskisi nuoren elämää. Saattoi vain olla, ettei nuori tässä kontekstissa, tällä hetkellä, näiden haastattelijoiden kanssa jutellessaan sattunut tuomaan sitä esiin.

Aineisto käsittelee vain vähän nuoren elämän kipupisteitä. Lyhyet kohtaamiset haastattelijoiden kanssa olivat kevyen, positiivisen juttelun sävyttämiä eivätkä nuoret kääntäneet keskusteluja terapiaistunnoiksi taikka keskittyneet valittamiseen. He kertoivat itsestään tekijöinä, toiminnassa, siinä, miten he päivänsä koulun ulkopuolella täyttävät.

NuHa-haastattelujen aineisto eroaakin usein hieman huolen sävyttämästä nuorisotutkimuksesta positiivisuudellaan. Osittain ero johtuu aiheesta: vapaa-ajasta kysyminen ja teeman lähestyminen tekeminen edellä ohjaa keskustelua positiiviseen suuntaan. Annetussa kontekstissa nuorten oli luontevampaa kertoa siitä, mitä on tehnyt kuin siitä, mitä olisi halunnut tehdä, mutta ei jostain syystä ole voinut. Siten aineisto painottuu enemmän nuorten vapaa-ajan mahdollisuuksiin kuin sen rajoihin.

NuHa-aineistossa nuoret näyttäytyvät toimijoina. Aineisto korostaa nuoren omaa päätäntävaltaa omasta ajankäytöstään ja elämäänsä kokevista valinnoista. Haastattelujen nuoret päättävät mitä tekevät, missä ovat ja kenen kanssa. Heidän aikansa ei ole muiden määrittämää. Jopa lastenkodissa asuva nuori korosti lastenkotiin muuttoa omana valintanaan. Hän oli itse halunnut pois huonoista kotioistaan ja oli päätökseensä tyytyväinen.

Positiivisuus ja oman tekijyyden korostaminen eivät tarkoita rakenteiden täydellistä näkyvyyttä. Nuoret puhuivat liikennevälineiden ja taloudellisten resurssien merkityksestä vapaa-ajan vieton puoleen. Perhe vilahteli toistuvasti haastattelujen taustalla tavallaan näkyvättömänä, mutta kuitenkin merkityksellisenä taustarakenteena. Tulevaisuuden suunnitelmia sivuttaessa nuori asemoi itseään ja omia mahdollisuuksiaan suhteessa yhteiskuntaan.

Esitellessäni NuHa-aineiston antia seminaareissa minulta on kysytty, onko todellakin näin: Ovatko nuoret noin aktiivisia? Miten aineisto on valikoitunut, olemmeko tavoittaneet vain niitä hyvin pärjääviä nuoria? Kommentteja värittää epäily positiivisten tulosten paikkansa-pitävyydestä. Kertovatko nämä todella Helsingistä, samasta kaupungista, jossa nuorisojengin väkivaltaisuuDET nousivat ykköspuheenaiheeksi vain kuukausia haastattelujen jälkeen?

Itse en osoittaisi syyttävällä sormella aineiston edustavuuden suuntaan. Kohtasimme erilaisia nuoria – oli lastenkotitaustaa, puuttuvia vanhempia, taloudellista huolta, psyykkisiä ongelmia, hieRTäviä perhesuhteita. Silti haastattelujen sävy oli pääsääntöisesti positiivinen. Tässä suhteessa aineisto poikkeaa monista hyvinvoinnin tutkimuksista, joissa pääpainoa on usein hyvinvoinnin ongelmakohtien ja puutteiden kartoittamisessa. Nuorten osalta tällaista tilastotietoa on kerätty syksyllä julkaistuuN hyvinvointikertomukseen (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi), josta löytyy mm. tilastollinen tieto koulutuksen ulkopuolelle jääneistä tai vailla läheisiä ystäviä olevista nuorista.

Tulkitsen NuHa-aineiston hieman poikkeuksellisen positiivisuuden johtuvan kahdesta asiasta. Jo mainitut haastattelujen aihepiiri ja kohtaamisten lyhyys saattoivat ohjata nuoria puhumaan positiivisesti. Toiseksi, vaikka nuorison ongelmia ei tule vähätellä ja osa helsinkiläisistä nuorista voi huonosti, valtaosan elämä kulkee melko mukavasti. Suurimmalla osalla on kavereita, tekemistä ja rakastava perhe. NuHa ei tyhjennä helsinkiläisten nuorten vapaa-ajan pakkaa, mutta se tuo keskusteluun yhden näkökulman. Ja se näkökulma on positiivinen.

3. MITÄ VAPAA-AIKA ON?

Kun ei ole koulussa tai töissä, niin on vapaa-ajalla.

(Tyttö 16 v.)

H: Kuinka kauan sä treenaat päivässä?¹

N: Pari treeniä päivässä noin 3–5 tai 6 tuntia. Maajoukkueetason urheilua.

H: Sä et pidä sitä vapaa-aikana?

N: Se ei ole vapaa-aikaa. Vapaa-aika on se kun ei tarvitse tehdä mitään. (Tyttö 23 v.)

Vapaa-aikaa on että pääsee koulusta... ..koulukin voi olla vapaa-aikaa, niin kauan on hauskaa, niin se voi olla vaikka koulussa.

(Tyttö 13 v.)

Vapaa-aika on ensi kuulemalla selkeä sana. Kaikilla on käsitys siitä, mitä vapaa-aika tarkoittaa. Nuorten mielleyhtymät vapaa-ajasta ovat yleensä positiivisia, ja vapaa-ajan merkitystä pidetään nuorille erityisen tärkeänä (Määttä & Tolonen 2011, 5). Jaettu näkemys vapaa-ajasta positiivisena ei kuitenkaan tarkoita, että käsitys vapaa-ajasta olisi sama aina ja kaikille (Anttila 2011, 22). Nuorten haavainnointi- ja haastatteluprojektissa (NuHa) päätettiin tietoisesti jättää vapaa-ajan määrittely nuorille itselleen ja annettiin nuorten itse päättää, mistä he puhuvat, kun he puhuvat vapaa-ajasta.

Nuorten haastatteluista paljastui kolme erilaista vapaa-aikakäsitystä. Ensimmäisen näkemyksen mukaan vapaa-aikaa on kaikki se aika, jolloin ei olla koulussa tai töissä. Näkemyksessä vapaa-aika on tiukasti sidottu fyysiseen tilaan, ja tämän näkemyksen perusteella jopa läksyjen luku voidaan ymmärtää vapaa-ajaksi, sillä se tapahtuu vapaavalintaisena ajankohtana, vapaavalintaisessa paikassa ja vapaaehtoiseen tahtiin koulun ulkopuolella. Näkemys vapaa-ajasta koulun ulkopuolelle jäävänä aikana onkin nykynuorten keskuudessa tyypillinen (Määttä & Tolonen 2011, 5).

Tämä ei kuitenkaan ollut ainoa näkemys. Toisesta näkökulmasta vapaa-ajaksi määrittyi ainoastaan se aika, jolloin nuori sai olla vapaasti ja jonka hän sai käyttää sillä hetkellä haluamallaan tavalla. Tästä näkökulmasta läksyjen ja kotiitöiden parissa vietetty aika ei ollut vapaa-aikaa. Eikä sitä ollut myöskään säännöllisissä, sitoutumista vaativissa harrastuksissa vietetty aika. Ei, vaikka harrastuksessa oli kyse nuoren omasta tahdosta. Näkemys korosti vapaa-aikaa nimenomaan vapautena, nuoren omana rakenteista vapaana aikana.

Kolmas tapa ymmärtää vapaa-aikaa poikkesi selkeästi kahdesta ensimmäisestä. Siinä vapaa-ajan kriteeriksi nousi nuoren kokemus – vapaa-ajasta oli kyse, jos nuorella oli kiva. Esimerkiksi ohjatuista säännöllisistä harrastuksista kysyttäessä saatettiin vastata, että ne ovat vapaa-aikaa, sillä ne ovat ”sitä mitä haluaa tehdä”. Jopa koulu saattoi kuulua vapaa-aikaan, mikäli nuori koki koulunkäynnin antoisaksi. Tässä määrittelyssä vapaa-aika ei ollut sidottu paikkaan eikä vapauteen vaan nuoren omiin tunteuksiin.

Kolme eri käsitystä vapaa-ajasta valottavat vapaa-ajan eri puolia. Vapaa-aika on aikaa, jonka käytöstä määrätään itse. Vapaa-aika tapahtuu itse valituissa tiloissa ja itse valitusrytmissä. Pakollinen tekeminen ei ole vapaa-aikaa, mutta pakollisen määrittely vaihtelee kattaen niukimmillaan vain koulutunnit ja ulottuun laajimmillaan vapaavalintaisiin, mutta säännöllistä osallistumista edellyttäviin harrastuksiin. Ja kolmanneksi: vaikka vapaa-aika on vapaa velvollisuuksista, se ei ole vapaa odotuksista.

¹ H=haastattelija ja N=nuori

VAPAA-AJAN ODOTUKSET

On. Vapaa-aikaa on ihan hyvin. Ja kaverit kuuluu vapaa-aikaan. (Tyttö, ei ikätietoa)

H: Mikä sinulle on tärkeää vapaa-ajassa?

N: Rentoutuminen ja että se on erilaista kuin työssä käyminen. (Poika 19 v.)

Nuoret sekä arvostavat vapaa-aikaa että odottavat siltä paljon (Määttä & Tolonen 2011, 5). Korkeat odotukset näyttävät myös täyttyvän kohtuullisesti: vuoden 2012 nuorisobarometrissä suomalaiset nuoret arvioivat tyytyväisyyttään omaan vapaa-aikaansa keskimäärin kouluarvosanalla kahdeksan (Myllyniemi 2012). NuHa-haastattelujen kautta on kiintoisaa tarkastella, mitä helsinkiläisnuoret vapaa-ajaltaan odottavat ja mikä tekee vapaa-ajasta hyvää vapaa-aikaa.

Haastatteluissa ei kysytty suoraan, mitä nuoret vapaa-ajaltaan haluavat tai millaista on nuorten mielestä hyvä vapaa-aika. Tästä huolimatta jonkinlaisia normatiivisia hyvän vapaa-ajan elementtejä oli havaittavissa haastattelujen taustalta. Haastattelujen perusteella vapaa-ajalta odotettiin ennen kaikkea vapautta päättää sen käytöstä itse, mahdollisuuksia tehdä mielekkäitä asioita ja kavereita, joiden kanssa olla. Kääntäen – vapaa-aika, jonka käytöstä määrää joku muu, jonka viettoon ei tarjoudu mahdollisuuksia tai jonka nuori on pakotettu viettämään yksin, ei nuorten mielestä ole tyydyttävää vapaa-aikaa.

Vapaa-ajan tarkoitus oli myös selkeä: vapaa-ajan tuli olla kivaa. Tämän seikan voimakas korostuminen oli varsin kiinnostavaa; jos vapaa-aika ei hahmotukaan vapautena velvollisuuksista vaan tylsyyden vastakohtana, mitä se tarkoittaa? Kertoooko ”kivan” yhdistyminen vapaa-aikaan koulun ja töiden näkemisestä pakkopullana? Vai onko niin, että vapaa-aika ja velvollisuudet eivät välttämättä määriy kahdeksi erilliseksi sfääriksi ja olennaisempaa kuin ”olla vapaalla” on tehdä sellaista mikä kiinnostaa ja mistä tykkää, riippumatta siitä tapahtuuko se vapaa-ajan vai velvollisuuksien kontekstissa? Onko meillä kasvamassa sukupolvi, jolle ero työn ja vapaa-ajan välillä ei olekaan yhtä merkitsevä kuin heidän vanhemmilleen?

Ennen innostumista on kuitenkin todettava, että huomattavasti tyypillisempää kuin ymmärtää vapaa-aika ”kivan” kautta oli vapaa-ajan näkeminen koulun ja töiden ulkopuolisena aikana (Määttä & Tolonen 2011). Silti, vaikka kiva ei merkitsisikään nuoren puheessa rajaa vapaa-ajan ja muun ajan välillä, pyrkimys ”kivaan” ohjaa vahvasti nuorten vapaa-ajan valintoja. Tosin odotus ”kivasta” ei tarkoittanut hedonista ”kaikki nyt heti mulle” -asennetta, vaan nuorten keskuudessa oli havaittavissa esimerkiksi valmiutta tehdä töitä kivojen asioiden mahdollistamiseksi myöhemmin.

Se mikä on ”kivaa” riippuu nuoresta. Yhdestä on kivaa katsoa elokuvia, toinen istuu mieluiten kahvilassa, kolmas haluaa käydä jossain, neljäs harrastaa, viides haluaa opiskella, kuudes tykkää shoppailla ja seitsemänneksi on kaikkein mukavinta vain olla. Haastattelujen perusteella on mahdotonta nostaa yhtään yksittäistä asiaa yleispäteväksi, kaikkia nuoria koskevaksi ”kivan” mittariksi, ja nuorisotyössä tulisi siten olla tietoinen siitä, millaista kiva on milloinkin ollaan rakentamassa. Selvää kuitenkin oli, että huomattavan suurelle osalle helsinkiläisistä nuorista kivaan vapaa-aikaan kuuluivat kaverit. On kivaa kun on vapaa-aikaa, ja vapaa-ajalla on kivaa, kun näkee kavereita.

4. } KOKEMUKSIA ASUINALUEISTA

**No mikäs siellä on
parasta, onks siel
kiva asua?**

**Ihan on. Siel on kivoi
kallioita mis voi olla.**
(Poika 11 v.)

H: Onko täällä tarvittavat jutut, vai tuleeko käytyä keskustassa?

N: On tää ihan hyvä. Täällä ollaan oltu ja ollaan melkeen aina, ei oikeen jakseta lähteä muualle. Keskustaan ei ole tarvetta lähteä, paitsi ehkä joskus johonki kauppaan.
(Poika 16 v.)

**H: Mitä mieltä sä olet sun asuinympäristöstä?
Tykkäätkö sä siitä?**

N: Mun asuinympäristössä on kaikki lähellä, se on hyvä. Liikenneyhteydet on ok, kuten muutkin asiat on lähellä.
(Poika 14 v.)

Pääkaupungin sosiaalinen eriytyminen puhuttaa. Helsingin aikanaan suhteellisen tasainen sosioekonominen rakenne on alkanut murentua ja alueet eroavat toisistaan sosioekonomisilla mittareilla jo varsin merkittävästi. Mediassa eniten huomiota on saanut vieraskielisten keskittyminen tietyille asuinalueille, mutta myös erot koulutus- ja tulotasossa ovat kasvaneet. (Vilkama ym. 2014.) Nuorten arkea koskettaa erityisesti koulujen eriytyminen kasvaneen valinnanvapauden kylkiäisenä (Bernelius 2013).

Etenkin omassa lähikoulussaan opiskelevat nuoret viettävät runsaasti aikaa lähiympäristössään, joten alueelliset erot heijastuvat erityisesti nuorten arkeen. Tästä huolimatta sosioekonomiset todellisuudet eivät kuuluneet nuorten puhuessa omista asuinalueistaan. Haastattelujen perusteella helsinkiläiset nuoret niin idästä länteen kuin pohjoisesta etelään kuvailivat omaa asuinalueitaan tyypillisimmin termillä "ihan kiva". Suuri enemmistö nuorista vaikutti viihtyvän omalla asuinalueellaan eikä kaivannut sieltä pois. Asuinalue oli nuorille arkipäiväisen elämän konteksti, joka hyväksyttiin sellaisena kuin se oli, riippumatta siitä, mitä se sosioekonomisilla mittareilla näytti.

**H: Millanen asuinpaikka teillä on?
Mikä on hyvää ja mikä huonoa?**

N1: Rauhallinen paikka ja meil on oma talo. Ei paljoa porukkaa ja saa olla rauhassa. Meil on oma piha ja lähel on metsää mis voi tehdä juttui. Mopoli pääsee kulkeä hyvin kaikkialle.

N2: Töölös on aika vilkast ja siin on lähel Ooppera ja Kisis. Pääsen helposti keskustaan, ja parasta on se et on helppo mennä mihin vaa. Sit voi myös mennä puistoon Töölönrantaan kävelee, jos halua olla rauhassa ja luonnos.
(Poika 16 v. ja tyttö 17 v.)

Haastatteluissa kävi ilmi, että nuorille tärkeitä asioita asuinalueella ovat kaverit, tekemisen mahdollisuudet, hengailu- ja liikuntapaikat sekä liikenneyhteydet. Enimmäkseen edellä mainittujen asioiden koettiin olevan hyvällä mallilla omalla asuinalueella, mutta myös nuorille sopivien tilojen puuttuminen ja puutteelliset mahdollisuudet tehdä tai harrastaa nousivat esiin puhuttaessa asuinalueista. Lisäksi koulua oman alueensa ulkopuolella käyvät tai äskettäin alueelle muuttaneet nuoret kertoivat ajan käyvän kotinurkilla pitkäksi kavereiden

ollessa toisaalla. Kautta Helsingin nuoret toivovat asuinalueilleen enemmän mahdollisuuksia tehdä ja tiloja, joissa olla. Tarvetta tiloille oli etenkin talvella ja iltaisin.

Negatiivisina asioina puheessa nousivat esiin humalaiset aikuiset sekä paikkojen sotkuisuus ja huonokuntoisuus. Erityisesti ala- ja yläasteikäiset nuoret kokivat päihtyneiden aikuisten läsnäolon pelottavana, kun taas tätä vanhemmat nuoret eivät aikuisten juomista enää kommentoineet. Humalaisia koskevia mainintoja esitettiin ympäri kaupunkia, kun taas paikkojen ränsistyneisyys kirvoitti kommentteja erityisesti koillisessa ja idässä. Asuinalueiden arkkitehtuuria tai esteettisyyttä ei kommentoitu sen enempää hyvässä kuin pahassakaan.

H: Mikä sitten nyppii Vuosaarissa?

N: No urheilun näkökulmasta tarvittais uusia urheilutiloja ja kenttiä. Nythän tonne rakennetaan uutta, mutta vanhoista pitäisi pitää huolta. Kenttiä pitäisi olla enemmän tai ainakin että ne olis paremmassa kunnossa, esim. koriskentät. Ei muuta.
(Poika 15 v.)

H: Jos voisit vaikuttaa lähialueeseesi, muuttaa tai kehittää jotain tai muuta vastaavaa, mitä tekisit tai toivoisit?

N: Heittäisin kanniläiset ja narkkarit meneen.

H: Onko niitä paljon ja häiritseeks ne sua?

N: Joo, niitten lähel ei uskalla olla.
(Poika 13 v.)

Vaikka haastattelujen perusteella enemmistö nuorista viihtyi asuinalueellaan ja valituksen aiheet olivat nuorille ”sivuseikkoja”, kuului kuorossa myös soraääniä. Muutama nuori sanoi suoraan, ettei asuinalueella hänen mielestään ollut yhtään mitään hyvää, ei ainakaan mitään muuta kuin sieltä pois kuljettavat liikennevälineet. Kommentteja värittivät kertomukset humalaisista, paikkojen rikkomisesta ja tavaroiden varastamisesta sekä toisaalta tylsyydestä. Negatiivinen näkemys omasta asuinalueesta liittyi useimmiten nuoren epämiellyttävääsi kokemaan sosiaaliseen ympäristöön, mutta viihtymättömyyden toista puolta edusti kokemus sosioekonomisesti hyvästä asuinalueesta virikkeettömänä ja vaikeasti saavutettavana.

H: Mikä on hyvin alueellasi?

N1: Ei tääl oo mitään hyvin, kaikki rikotaan, asiat on huonosti.

N2: Joo, toi tekonurmikin yritettiin poltta (näyttää kohdan josta poltettu). Sit kaikkee sotketaan ja pöllitään.
(Kaksi poikaa 14 v. ja 15 v.)

H: Mitä huonoja asioita on alueella?

N: Ei ole niin paljon kavereita siellä.
(Tyttö 13 v.)

Erot nuorten tavoissa puhua asuinalueestaan olivat pieniä, mutta jotain merkkejä erilaisista kaupunkikokemuksista oli havaittavissa. Monet pohjoisessa ja koillisessa asuvat nuoret kokivat etäisyydet pitkiksi ja pysyttelivät siksi muita enemmän kotikulmilla. Eteläisten asuinalueiden nuorten puheessa korostuivat kahvilat ja kuluttaminen, eikä hintataso vaikuttanut valintoihin. Läntisen Helsingin nuorten reviiiri venyi Espooseen, kun taas idän nuoret koontuivat Itäkeskukseen.

Muutama haastateltava korosti paikallisidentiteettiään tehden selkeän eron oman alueensa ja muiden alueiden välille. Alueidentiteettien korostaminen viittaa siihen, että vaikka nuoret asuinpaikasta riippumatta pääsääntöisesti arvostivat osaa asuinalueestaan, olivat he kuitenkin varsin tietoisia alueiden välisistä eroista. Kiinnostavaa oli, ettei nuorten näkökulmasta etelä suinkaan edustanut ainoaa tavoiteltavaa todellisuutta, vaan nuoret kokivat ylpeyttä katu-uskottavasta Kontulasta taikka Kannelmäestä. Asuinalueesta on tullut osalle nuorista osa identiteettiä, ja siten asuinalueen paikallisella kulttuurilla ja asuinalueeseen liittyvillä mielikuvilla on merkitystä heidän minäkuvalleen.

Kaverit mä oon tuntenut tuntenut lapsuudesta saakka. Ne on samoista piireistä, joo. Oon nytkin kotikulmilla, mä oon kantsulainen. Ja tuun aina olemaankin.
(Poika 18 v.)

Aineiston heterogeenisyys ei mahdollistanut alueellisten nuorisokulttuurien välisten erojen syvällistä tarkastelua. Kaikilta alueilta haastatelluista nuorista löytyi kuitenkin sekä ”hengailijoita” että aktiiviharrastajia. Myös nuorten reviiirin koko riippui lähinnä nuoren ja hänen kavereidensa kiinnostuksen kohteista. NuHan perusteella vaikuttaakin, että asuinalueesta enemmän nuoren tapoja olla ja elää määrittävät hänen sosiaaliset suhteensa. Sinänsä olisi kuitenkin kiinnostavaa tutkia, synnyttääkö asuinalueiden kasvava eriytyminen paikallisia nuorisokulttuureja, jotka vaikuttavat esimerkiksi nuorten koulutus päätöksiin, vai selittyvätkö alueelliset erot esimerkiksi nuorten lukioihin hakeutumisissa muiden asioiden kautta.

Paikallisuuden korostuminen herättää kysymyksiä siitä, miten asuinalueensa kokevat kahdella eri alueella asuvat eroperheiden nuoret. Tähän NuHa-aineisto ei kuitenkaan tarjoa vastauksia, sillä nuoret eivät itse ottaneet esiin kahden asuinalueen problematiikkaa. Syitä tälle voi arvailla – ehkä kahden alueen välillä liikkuvien nuorten vanhemmista toinen oli jäänyt entiselle asuinalueelle ja nuori siten koki tämän alueen ensisijaiseksi kodikseen. Toisaalta haastattelut olivat avoimia eikä asuinalue ehkä samalla tavalla keskusteluttanut nuorta, joka jakoi aikansa tasan eri kaupunginosien välillä.

Kaiken kaikkiaan nuorten haastattelujen kertoma eroa tilastojen kuvaamasta. Siinä missä tilastot kertovat alueellisista eroista, puheet kertoivat toiveiden yhtäläisyyksistä. Riippumatta siitä, missä päin Helsinkiä nuoret asuvat, he kaipaavat lähiympäristöltään samankaltaisia asioita ja kokevat samankaltaiset asiat asuinalueella epämiellyttävinä. Sen sijaan naapureiden ihonväri tai tulotaso eivät nuoria näyttäneet kiinnostavan. Nuoria on monenlaisia, niin Helsingissä kuin sen osa-alueillakin. Vaikka tilastojen valossa näkyvää eriarvoistumiskehitystä ei ole syytä vähätellä, ei asuinalue paljasta yksittäisestä nuoresta postinumeroa enempää.

5. } LIKKUMINEN JA } NUORTEN PAIKAT

Muuttaisitko Helsinkiä ja miten?

Vanha ihana tuttu Helsinki, en mä muuttas mitään.

(Tyttö 14 v.)

**Haluan mennä takas Lontooseen, siellä on kaikki parempaa.
Olen asunut siellä ennen, kaikki on siellä parempaa.**

(Tyttö 12 v.)

H: Mitkä asiat on Helsingissä hyvin?

**N: Täällä on tilaa olla. On paljon paikkoja, mihin mennä.
Voi mennä vaan kattomaan.** (Poika 16 v.)

Haastatelluista nuorista 78 % asui Helsingissä. Nuoret kuvasivat kotikaupunkiaan tyypillisesti rauhalliseksi, turvalliseksi ja monipuoliseksi. Helsingin luonnonläheisyys keräsi kiitosta, mutta viheralueita kaivattiin kaupunkiin myös lisää. Kritiikkiä keräsivät nuorille sopivien tilojen puute, kallis hintataso sekä roskaisuus ja paikkojen huonokuntoisuus. Roskaisuutta lukuun ottamatta nuoret eivät kommentoineet kaupungin esteettisiä puolia lainkaan. Nuorten suhtautuminen Helsinkiin komppasi siten viimeaikaisten kansainvälisten kaupunkivertailujen positiivisia tuloksia (Manninen 2013, 203–210).

Eittämättä nuorten näkemystä Helsingistä väritti heidän käsityksensä vaihtoehtoisesta asuinpaikastaan. Tyypillisin referenssi Helsingille oli suomalainen pikkupaikkakunta, jota luonnehti nuorten mielikuvissa loputon pitkästyneisyys. Tässä vertailussa Helsinki näyttäytyi virikkeellisenä mahdollisuuksien runsaudensarvena – pääkaupunki sai kiitosta niin harrastustarjonnan kirjosta kuin tapahtumien paljoudesta. Sosiaalisten piirien laajuus, mahdollisuus kohdata erilaisia ihmisiä ja löytää alakulttuureja sekä ihmispaljouden tuoma anonymiteetti koettiin positiivisina. Nuorten näkökulmasta katsottuna Helsingissä voi tehdä kaikenlaisia ja hengenheimolaisia löytyy myös hieman valtavirrasta poikkeaville.

H: Mikä Helsingissä on hyvää nuorille?

N: No varmaan valinnan vapaus. Tääl on tosi paljon erilaista tarjolla. Samanmielistä kaikille mahdollista löytää. Pienimmissä kaupungeissa on vain yksi nuorisoryhmä, johon lyöttäytyä. (Poika 19 v.)

Osittain Helsingin saamassa kiitoksessa näkyy ajatus siitä, että muualla Suomessa nuorten asiat olisivat huonommin. Helsinkiä globaalissa mittakaavassa tarkastelevat sen sijaan kuvasivat Helsinkiä todellisiin metropoleihin verrattuna pieneksi ja pysähtyneeksi. Maailma houkuttaa ja ulkomailta kaivataan parempia kelejä sekä suurempien kaupunkien sykettä. Suurkaupunkeja ihannoiva puhe keskittyy laajempiin mahdollisuuksiin ja värikkäämpiin sosiaalisiin piireihin. Kaikkien ihanne kuitenkin ei ole maailmanluokan metropoli. Monet nuoret arvostivat Helsingin kompaktiutta – osa nuorista myös kokee kaupungin liiallisen kasvun uhkaavan Helsingin erityispiirteitä, kuten vihreyttä, väljyyttä ja haltuun otettavaa kokoa.

H: Sanoitte, että haluatte muuttaa pois, mikäs Suomessa mättää?

N1: Täällä on kylmä ja tylsää.

N2: Tylsää on, mutta onhan täällä hyvinvointivaltio ja kaikki. Johonkin USAan tai Lontooseen voisi muuttaa. (Tyttö 16 v. ja poika 15 v.)

Haastattelujen perusteella vaikuttaa, että nuorten mielestä enemmän on enemmän. On sitä parempi, mitä enemmän tapahtumia, mitä enemmän alakulttuureja, mitä enemmän paikkoja ja erilaisia ihmisiä. Tämä ohella ensisijaisen tärkeää ovat myös mahdollisuudet ottaa kaupunki haltuun ja hyödyntää sen monipuolisuutta. Runsaasta tarjonnasta ei kuitenkaan olisi mitään iloa, elleivät nuoret voisi liikkua itsenäisesti laajoilla alueilla, ottaa tilaa haltuunsa ja käyttää hyväkseen kaupungin tarjoamia mahdollisuuksia.

NUORET LIIKKUVAT KAUPUNGISSA

H: Missä sä vietät muuten vapaa-aikaa?

N: Yleensä se menee niin, että kaverit sanoo että mennään jonnekin, esim bussilla, vaan jonnekin. Koko Helsinki on hengausalueena. Yleensä päädytään kaverin kotiin Pitskuun.
(Tyttö 14 v.)

H: Onks teillä sit pitkä matka sinne?

N: Ei oo, menee noin 20–40 minsaa. Riippuu meneeks junalla vai bussilla. Huopalahesta menee juna suoraan sinne, se ei pysähdy missää Pitskussa tai Valimossa, menee vaa pari minsaa siit.
(Poika 17 v.)

Suuriin kansainvälisiin metropoleihin verrattuna Helsingillä on keskeinen valtti: nuorten vapaus liikkua kaupungissa. Itsenäinen liikkuminen nähtiin haastatteluissa itsestäänselvytenä ja sitä pidettiin nuorten kyseenalaistamattomana oikeutena. Nuoret kertoivat sen kummemmin asiaa pohtimatta kulkevänsä itsekseen kaupungin halki julkisilla liikennevälineillä. Huomattavaa on, ettei liikkumisen vapaus ollut erikseen mainittava asia vaan sivulauseissa ilmenevä elämän itsestäänselvyys.

Tyypillisimmin nuoret kertoivat taittavansa matkoja julkisella liikenteellä. Jokunen pyöräili tai mopoili ja vanhempien kyytiin turvaututtiin silloin tällöin. Liikkumisen mahdollisuudet eivät kuitenkaan kohtele tasapuolisesti julkisen liikenteen varassa olevia nuoria. Nuorten puheessa huono liikkuvuus paikantui Helsingin pohjois- ja koillisosiin. Hyvää liikkuvuutta ei siten nuorille edusta se, miten laajalle alueelle julkisella liikenteellä pääsee sen osuessa sopivasti kohdalle, vaan se, miten nopeasti keskusta tai muut keskeiset paikat ovat saavutettavissa poistuttaessa kotoa satunnaisella hetkellä. Vaikeuksista huolimatta nuoret liikkuvat pääsääntöisesti itsenäisesti eivätkä välttämättä kääntyneet vanhempien puoleen, vaikka matkan taittaminen julkisilla olisi edellyttänyt liikennevälineen vaihtoa pariin otteeseen ja vienyt yli tunnin.

H: Millainen olisi mielestäsi unelmien vapaa-ajanviettopaikka?

N: Betoniset rampit Länsimäen mallirampeille. Bussilla 62 pääsee Länsimäkeen, mutta rahaa menee, kun joutuu ostamaan kaksi lippua kulkemisessa, kun yhdellä ei pääse.
(Poika 14 v.)

Kaikki haastatellut eivät toki liikkuneet yhtä laajalla reviirillä ja ala-asteikäiset vaikuttivat poistuvan vain harvoin omalta asuinalueeltaan muuten kuin aikuisten seurassa. Yläasteelle siirryttäessä nuorten reviiri kuitenkin laajeni nopeasti, eivätkä vanhemmat pyrkineet rajoittamaan nuorten kaupunkitilan haltuunottoa. Myös nuoret itse kertoivat haastatteluissa kokevänsä Helsingin pääsääntöisesti turvalliseksi. Tulos on johdonmukainen, sillä turvallisuuden kokemusta mittaavissa kansainvälisissä kaupunkivertailuissa Helsinki on sijoittunut hyvin (Tuominen 2013, 122–124). Myös 15–29-vuotiaiden turvallisuudentunne on lisääntynyt Helsingissä 2000-luvulla. Luvuissa on kuitenkin selkeä ero sukupuolten välillä: oman asuinalueensa kokee turvattomaksi neljännes ja Helsingin keskustan 40 % 15–29-vuotiaista naisista (Nuorten hyvinvointikertomus 2014).

Turvallisuuden tunteessa on havaittu eroja kaupunginosien välillä. Turvattomuutta koetaan eniten Itä-Helsingissä, itäisessä kantakaupungissa sekä Pasilan alueella (Tuominen 2013, 12). NuHa haastattelujen perusteella mitään kaupunginosaa ei kuitenkaan voinut leimata erityisen turvattomaksi, ja mainitut turvattomuuden kokemukset liittyivät alueiden sijasta humalaisiin aikuisiin. Humalaisten aiheuttamasta turvattomuuden tunteesta kärsivät lähinnä peruskoululaiset tätä vanhempien nuorten liikkeessä varmemmin kaupunkitilassa.

H: Millainen paikka Helsinki on?

N: En tiää... Iltaisin turvatonta kaupungissa, koska niin paljon humalaisia. Voisi jotenkin lisätä turvallisuutta.
(Tyttö 12 v.)

H: Mitä sä pidät Helsingistä niinku kaupunkina?

N: No oon aina asunu täällä ni en oikeen osaa verrata... Tää on kiva ku on ihan sillee tekemistä mut sit taas toisaalta on ihan turvallinen. Just sillee ku menee yöllä tai illalla dösäl yksin ni ei tartte pelätä niinku monis muis kaupungeis ulkomail. Viihdyn tosi hyvin, on kiva et on kavereit eri puolilt kaupunkii.
(Tyttö 17 v.)

Nuorten liikkuminen kaupunkitilassa tarkoittaa myös liikkumista omilla asuinalueilla. Omat asuinalueet ovatkin hyvin nuorten hallussa, ja aiemman tutkimuksen perusteella kaksi kolmasosaa 11–19-vuotiaista helsinkiläisnuorista tapaa kavereitaan oman asuinalueensa ulkotiloissa (Nyholm 2011, 71). NuHa-haastattelujen perusteella nuorten vapaa "flaneeraus" tai hengailu tuntuu keskittyvän ensisijaisesti kotikulmille, mutta huomattava osa teini-ikään ehfineistä vietti vähintään osan vapaa-ajastaan oman asuinalueensa ulkopuolella. Keskustan painoarvo kasvaa nuorten varttuessa – siinä missä 11–13-vuotiaista vain neljännes tapaa kavereitaan keskustassa, on keskustassa kavereitaan näkevien osuus 17–19-vuotiaista jo lähes 60 % (Nyholm 2011, 70).

Nuorten poistumista omalta asuinalueeltaan motivoivat koulu, harrastukset ja kaverit. Lisäksi halu olla sisätiloissa sai heitä kerääntymään kauppakeskuksiin eri puolille Helsinkiä. Oleskelu oman asuinalueen ulkopuolella oli kuitenkin omaa asuinalueen kiertelyä rajoittuneempaa. Siinä missä lähiympäristön salaisetkin sopukat otettiin haltuun vapaalla hengailulla,

oli kotikulmiltaan poistuvalla nuorella yleensä selkeä määränpää, jonka ulkopuolelle nuori ei juuri poikennut. Monelle nuorelle keskusta oli yhtä kuin Kampppi, Forum, Rautatieasema ja Tennispalatsi. Itä-Helsingissä Itäkeskus näytti täyttävän sisätilan tarpeen. Kaikkiaan nuorten käsitys kaupungista vaikutti pistemäiseltä, eikä paikkojen laitamille ei juurikaan eksytty.

H: No missäs te sitte ootte yleensä kavereiden kanssa?

N: No me käydään tolla omalla porukalla Kampissa. Siel me jutellaa ja pyöritää. Ja kävin mä viime vuonna Kontulan nuorisotalol, mutta en oikee vietä aikaa siellä.

(Poika 14 v.)

Itä vie voiton, Jakiksessa mä tunnen oikeesti vaan kaks ihmistä, mä en niinku tee siellä mitään, mä en käy siellä, mä oon täällä enemmän. Kaverit on täällä, tää on paljon parempaa. Tääl voi hengaa, tääl ei oo kauhean melusta, tääl on kauppoja, voi käydä ravintoloissa, shoppailla.

(Tyttö 12 v.)

Muutama nuori kertoi ajelevansa huvikseen julkisilla ympäri kaupunkia, mutta nuorten enemmistö ei eksy vieraisiin kaupunginosaan – ei myöskään keskustaan – ilman erityistä syytä. Siten haastateltavien joukossa oli myös varttuneempia nuoria, jotka poistuivat vain harvoin kotikulmiltaan. Nämä nuoret kävivät lähikoulua, heidän ystäväpiirinsä koostui saman alueen nuorista eivätkä heidän harrastuksensa tai kiinnostuksenkohteensa edellyttäneet alueelta poistumista.

H: Onko sinun mielestäsi Helsingissä tarpeeksi vapaa-ajan viettopaikkoja?

N: En tiedä... No jos ettii niin varmaan on jos viitsii mennä kauas. Minä en viitsi lähteä kauas.

(Tyttö 15 v.)

H: Käyttekö usein keskustassa?

N: Ei me olla Stadin hengareita.

(Poika 14 v.)

Vaikka nuorilla on periaatteessa hyvät mahdollisuudet käyttää palveluita koko kaupungin alueella, eivät kaikki nuoret tätä hyödynnä. Omilla alueillaan pysytteleviä nuoria ei tavoiteta kantakaupungin tuntumassa järjestetyillä pop-up -tapahtumilla. Heidän tavoittamiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että toimintaa, palveluita sekä tekemisen ja olemisen mahdollisuuksia järjestetään siellä, missä he ovat. Liikkumisen tarkastelu kuitenkin osoittaa, että mikäli nuori kuitenkin saa riittävän kimmokkeen poistua alueeltaan, tarjoaa Helsinki tähän hyvät valmiudet.

NUORTEN KÄYTTÄMÄT TILAT

H: Jos te saisitte vaikuttaa, niin millaisessa tilassa haluaisitte käydä?

N1 ja N2: Iso tila, helppo mennä ja kävelymatka steissiltä.

Ei missään syrjäkadulla että kaikki tietää. Avoin tila jonne saa mennä.

H: Milloin te kävisitte siellä?

N1: Iltaisin, se voisi olla auki klo 22 asti, ei ehkä viikonloppuisin kun sit on muuta.

H: Mitä siellä voisi tehdä?

N2: Mitä vaan, olla tai ei siellä tarvii tapahtua mitään kun vaan ollaan ja rentoa meininkiä.

N1: Kahvila voisi olla mut ei mikään huono vaan laadukas, ei niin kuin täällä vaan sillai siistiä niin kuin Stokkalla ja Kluuvissa. Ja sit sen pitäisi olla halpa, mutta laadukas.

H: Minkä ikäisiä sinne voisi tulla?

Eikä mitään ikärajoja

(Kaksi tyttöä 15 v. ja poika 16 v.)

Niin kauan kun on kesä eikä kauhean myöhä, nuorille löytyy paikkoja missä olla. Nuoret kansoittavat puistoja ja urheilukenttiä, hengailevat kotikulmillaan ja käyvät skeittipuistoissa, rannoilla ja maauimaloissa. Paikoilta kaivataan mahdollisuutta olla vapaasti sekä toiminnallisuutta, kuten jumppapalloja, pingispöytiä tai muuta vastaavaa. Tähän tarpeeseen urheilukentät – joilla hengailu voi olla olemista, liikkumista tai jotain siltä väliltä – tuntuvat vastaavan hyvin. Nuoret eivät ole ulkotilojen suhteen kovin ronkeleita; paikka kuin paikka kelpaa, kunhan se ei ole täysin ränsistynyt taikka humalaisten aikuisten valtaama.

H: Missä te yleensä hengaatte kavereiden kanssa?

N: Me hengataan ulkona. Aika usein nutalla. Jos on hyvä keli niin istuskellaan jossain ulkona. Esim. ruotsalaisella koululla.

(Poika 15 v.)

H: Miten sä sit vietät sun vapaa-aikaa pelaamisen lisäksi?

N: Kavereiden kanssa eniten, ollaan ulkona tai sit kerhiksellä.

H: Mikä toi kerhis on?

N: Se on kai jonku seurakunnan kerhotalo tai jotain, en oo yhtää varma. Se on nii jees ku pääsee talvella sisään ku on huono sää.

(Tyttö 17 v.)

Paikkojen ongelmat ovatkin enemmän talven ongelmia. Sisätiloista, joissa voi olla tai harrastaa vapaasti koettiin olevan puutetta. Talvella myös rahan merkitys ajanvietossa korostuu. Kahviloissa istumiseen tarvitaan rahaa eivätkä sisäliikuntahallit – toisin kuin urheilukentät – ole ilmaisia nekään. Täyteen varatut sisäliikuntahallit eivät myöskään mahdollista samanlaista spontaania ja rentoa oleskelua kuin ulkokentät.

Kalliit valot on laitettu tänne, mutta ne ei ole koskaan päällä. Mä oon asunu tässä vieressä niin kauan kun tää kenttä on ollu ja kertaakaan tuo valo ei oo ollu päällä. Syksyisin nuo toiset valot on päällä kolme varttia, muuten ei, mutta ei täällä enää pelata illalla. Kenttä on auki kymmeneen, valot ei. On tullu mieleen, että vois ottaa johonkin yhteyttä.

(Poika 18 v.)

Kesäl on helppo hengata puistoissa, mut talvella pitää olla kahviloissa, ja ne on aika kalliita. Ois ihan jees, jos kauppakeskuksissakin ois penkkejä. Se ois ihan jees, et vois olla talvella jossain, ettei tarttis maksaa.

(Tyttö 17 v.)

Kolmannes 11–19-vuotiaista helsinkiläisnuorista tapaa kavereitaan kahviloissa, neljännes koulun tiloissa, 15 % nuorisotaloilla ja 10 % kirjastossa (Nyholm 2011, 71). NuHa-haastattelussa keskeisinä julkisina ja puolijulkisina sisätiloina nousivat näiden ohella esiin kauppakeskukset sekä seurakuntien kahvilat, joita yhdistää kirjastojen ja nuorisotalojen lailla mahdollisuus olla sisällä ilman pakkoa kuluttaa. Toisaalta tilojen käyttöä rajoittivat aukioloajat ja kauppakeskusten osalta myös sopivien nurkkausten puute ja vartijoiden kärkkäys puuttua nuorten oleskeluun. Muutenkaan kaikki eivät kokeneet tarjolla olevia tiloja omikseen, ja erityisen vaikeaa nuorten oli löytää sopivia paikkoja iltaisin.

H: Jos saisit toivoa Helsinkiin mitä tahansa, niin mitä se olisi?

N: Illanviettopaikkoja pitäisi olla nuorille. Porukalla pitää vaan pitää kotibileitä, tanssipaiikkoja pitäisi olla nuorille lisää. Kahviloissa on ikärajat, kun myydään alkoholia. Ei tarvitsisi olla mikään bilepaikka, mutta joku jossa voisi tanssia.

(Tyttö 17 v.)

Paikkojenkaan suhteen nuorista ei voi puhua yhtenä ryhmänä. Erityisen selkeästi aineistossa tulivat esiin yhtäältä sukupuolten ja toisaalta ikäryhmien väliset erot tilojen käytössä. Kärjistäen voi todeta poikien vapaan olemisen keskittyvän urheilukentille ja skeittipuistoille sekä niiden laitamille, kun taas tytöt tapaavat toisiaan kahviloissa ja kauppakeskuksissa. Paikat liittyvät tekemiseen: shoppaileminen ja keskusteleminen korostuivat tyttöjen ajanvietteenä ja toiminnallinen tekeminen pojilla (Aaltonen ym. 2011, 34). Erot eivät toki ole ehdottomia – tytöt kaipasivat ulkotiloihin liikkumisen mahdollisuuksia ja pojat kertoivat etsivänsä sopivia nurkkauksia, missä istuksia ajatuksia vaihtamassa.

Sukupuolta voimakkaammin tilojen käyttöä määrittäi ikä. Varhaisnuorille olennaisinta oli, että mukava sisätila löytyi kulkureitin varrelta, ja he vaikuttivat melko tyytyväisiltä kirjastoihin ja nuorisotaloihin. Etenkin kirjastoissa moni sanoi piipahtavansa ennen harrastuksiin menoa. Nuorisotalossa tai kirjastossa saatettiin käväistä jopa lähes päivittäin.

H: Käytkö usein kirjastossa?

N: Neljä kertaa viikossa. Käydään samalla porukalla, meitä on 6–10 poikaa. Jos on hyvä ilma, ollaan ulkona ja pelataan fudista.

(Poika 11 v.)

Pari kertaa viikossa tai ehkä kerran tai joskus useamminkin. Täällä kirjastossa on tosi kiva ja rento fiilis olla. Varsinkin tää kirjasto on ihan paras kaikista – tääl saa olla rauhassa.

(Tyttö 11 v.)

Sen sijaan tätä vanhemmat nuoret olivat jo tarjottuihin tiloihin tyytymättömämpiä: etenkin tyttöjen kohdalla kauppakeskukset korvasivat lapsellisiksi koetut nuorisotalot yläasteikässä. Kauppakeskusten suosion kasvu ja nuorisotalojen suosion lasku teini-ikäisen kynnyksellä on havaittu myös aiemmissa helsinkiläisnuorista tehdyissä tutkimuksissa (Stenvall 2009, Keskinen 2011, 84). Pojat vaikuttivat haastattelujen perusteella viihtyvän nuorisotaloilla tyttöjä pidempään, mutta ainakin osa lähialueen nuorisotaloilla ja kirjastoissa hengaavista yläasteikäisistä käytti tiloja lähinnä ”paremman puutteessa”.

Nuorisotalot, ne on suunnattu hirveän nuorille, jotain 13-vuotiaille. Ite oon ehkä käyn joskus 9-veenä.

(Tyttö 17 v.)

Kesällä pelataan Kantsun ”Alex-kentillä” korista ja muuta. Kirjasto ei ole mikään paras paikka, mutta hyvä talvella.

(Poika 16 v.)

H: Vietättekö paljon aikaa kauppakeskuksissa, osaatko arvioida kuinka paljon?

N: Viikossa ehkä viisi tuntia, yhtenä kahtena päivänä viikossa. Jotain sellaista.

H: Mikä kauppakeskuksissa on parasta?

N: Saa olla kavereiden kanssa ja pitää hauskaa.

(tyttö 15 v.)

Kuudestatoista ikävuodesta eteenpäin nuoret kokivat kauppakeskuksissa hengailunkin jo hieman lapselliseksi. Sen sijaan he halusivat mieluummin oleskella aikuisten lailla aikuismaisiksi kokemisissaan paikoissa. Näitä nuoria ei häirinyt jakaa tilaa itseään vanhempien kanssa, mutta sen sijaan lapseksi niputtaminen koettiin epämiellyttäväksi. Tämä on ymmär-

rettävää, sillä nuoruuden ydintä on pesäeron tekeminen lapsuuteen, eikä tämä toteudu ti-loissa, joita koristavat alaikäisten askartelut.

H: Onko jotakin, mitä tarvitsisitte vapaa-ajanviettoon tänne lisää?

N1: Parkit ja muut on hyvii, mut siellä on pelkkii lapsia.

N2: Joo pelkkii pentuja täynnä.
(Kaksi poikaa 17 v.)

Idäs hengataan kavereiden kanssa ja sitten steissillä...tai no emmä enää steissillä hengaa. Käydään porukalla kuntosalilla.
(Poika 17 v.)

Paikkojen käyttöön vaikuttaa myös nuoren identiteetti. Paikkojen leimautuminen tiettyjen porukkojen paikaksi on aiemmissa tutkimuksissa huomattu vaikuttavan vahvasti esimerkiksi nuorisotalojen kävijäkuntaan (Kiilakoski & ym. 2011). NuHa-haastattelujen perusteella on kuitenkin selvää, ettei leimautuminen koske yksinomaan nuorisotiloja, vaan myös muut paikat ja jopa kokonaiset kaupunginosat ovat identiteetin osia. Haastatellut nuoret tiesivät varsin hyvin, kuuluivatko he esimerkiksi kauppakeskusjengisiin, olivatko he kotihiiriä, oliko urheilukenttä heidän paikkansa ja minne asti heidän reviirinsä ulottui.

No ihan oookoo. Tää on just tämmönen mun ikästen tyttöjen iltapäivähengailupaikka, johon tullaan ottamaan semmosella Instagram -sovelluksella kuvia ruuasta ja kahveista. Mä en ota, mut kun mä meen katsomaan Instaan, niin siellä on aina tosi paljon kuvia Starbucksista.
(Tyttö 12 v.)

Ei me nyt aina mäkkärissä pyöritä, siinä missä on kavereita. Ei me mitään mäkkärihengareita olla.
(Tyttö 16 v.)

Tiloja pohtiessa on toki muistettava, ettei kaikkien tilojen toki tarvitse olla julkisia tai edes puolijulkisia. Päinvastoin omat ja kavereiden kodit ovat 11–19-vuotiaille helsinkiläisnuorille keskeisimpiä kavereiden tapaamispaikkoja (Nyholm 2011, 71). Myös NuHa-haastatteluisa nuoret kertoivat viettävänsä paljon aikaa kavereidensa luona tai kutsuvansa kavereita kotiinsa. Silti kotikaan ei ole kaikille paikka, jonne kavereita voi kutsua. Nuorten puhues-sa kotien sopivuudesta hengailupaikaksi paikaksi he mainitsevat hälyävät pikkusisarukset tai nipottavat vanhemmat, mutta sen tarkemmin kotien ilmapiirejä ei haastatteluisa sivutu. On kuitenkin selvää, että vaikka koti on nuoren koti, on se kuitenkin myös paikka, jossa nuori on alistainen vanhempien asettamille säännöille.

Meille en ketään kauheesti halua, kun usein pikkuveli ja sen kavereita on täällä.
(Tyttö 13 v.)

H: Meettekö kavereiden luokse?

N: Omat vanhemmat alkaa valittamaan, jos on 15 ihmistä, mut kavereilla oltiin 15 tyyppiä kellarissa ja niiden vanhemmat anto poppareita ja se oli ihan ok, eli riippuu vanhemmista.
(Tyttö 17 v.)

Nuorten kannalta kavereiden kutsuminen kotiin – tai ylipäänsä omaan puuhasteluun keskittyminen kotona – edellyttää riittävää rauhaa ja omaa tilaa. Tämä puolestaan edellyttää riittävästi neliöitä ja/tai omaa huonetta. Vaikka asumisväljyys onkin Helsingissä toistaiseksi kasvanut, on ahtaasti asuminen yleistä lapsiperheillä. Ahtaasti asutaan erityisesti pikkulapsiperheissä, mutta etenkin vuokralla asuvien asumisahtaus on yleistä vielä lasten ollessa ala-asteella. (Vihavainen 2013, 46–48.) Asuntojen hintatason noustessa muuttohaaveet saatavat kuitenkin jäädä haaveiksi myös nuorten varttuessa. Tämä tarkoittaisi tulevaisuudessa kasvavaa joukkoa nuoria, joilla ei ole kotona omaa ovea, jonka sulkea kun kutsuu kavereita kylään tai kun haluaa keskittyä omiin asioihin. Tulevaisuudessa tarve julkisille tiloille saattaa siis olla nykyistä suurempi.

H: Minkälaista oli muuttaa Jakomäkeen?

N: Se oli oikeastaan aika kivaa. Pasilassa asuttiin pienessä yksiössä, kun äidiltä meni työt. Nyt on hyvän kokoinen kämpppä. Siel on helppoa ja kiva mennä. (Poika 16 v.)

Perusjaottelu nuorten käyttämien tilojen välillä ovat tilat, joihin mennään tekemään jotain (koulu, harrastussalit), ja tilat, joihin mennään olemaan (kauppakeskukset, puistot, kahvilat). Tosin jaottelu ei ole selkeä – kaverin kotiin voidaan kokoontua olemaan tai tekemään jotain yhdessä, ja toisaalta on epäselvää, onko vapaamuotoinen kokoontuminen urheilukentälle ensisijaisesti pelaamista vai pikemminkin vapaamuotoista olemista kavereiden kanssa.

Keskeinen huomio aineistosta oli, että paikat ovat kaikesta huolimatta nuorille toissijaisia. Paikkojen sijasta nuorten vapaa-aika rakentuu kaverit edellä. Kavereiden kanssa mietitään, mitä halutaan tehdä, ja sitten hakeudutaan tähän tekemiseen soveltuvaan tilaan. Yksinkertaistaen – jos halutaan potkia palloa, ei mennä kahvilaan. Silti ei ole samantekevää, millaisia tiloja on tarjolla. Esimerkiksi pallon potkiminen saattaa kilpistyä tilojen puutteeseen. Toisaalta, vaikka tilojen tarjoamat puitteet olisivat periaatteessa samat, ovat tilat osa nuorten identiteettiä, ja sillä, millaisiksi tilat koetaan, on merkitystä.

H: Käyttekö nuorisotaloilla?

N: Mua ei kiinnosta siellä oleminen, eikä oo oikeen kavereita joiden kanssa kävis.
(Tyttö 13 v.)

H: Mitä teet koulun jälkeen?

N: Meen kotiin, otan välipalaa ja usein pelataan pleikkaa ja pelataan somalialaisten kanssa futista. Oon harrastanut futista, mutta lopetin, koska treenit oli talvella pihalla.

(Poika 13 v.)

Sekä aiemmat tutkimukset että NuHa-haastattelut tukevat havaintoa siitä, että riippumatta siitä, millainen paikka on ja miten avoimeksi se pyritään suunnittelemaan, paikat kuitenkin leimautuvat tietyn porukan paikaksi (Kilakaski ym. 2011). Nuorten puheessa kuuluukin kaipuu vaihtoehtoisiin tiloihin, sillä se mikä sopii yhdelle porukalle, ei välttämättä sovi toiselle. Erittäin keskeistä on kuitenkin nuorten halukkuus hakeutua mieluummin aikuismaisiksi kuin liian lapsellisiksi kokemuksiin paikkoihin. Nuoret ovat matkalla kohti aikuisuutta, eivätkä he halua tulla suljetuksi samaan karsinaan lasten kanssa.

H: Sanoit, että käynte joskus kahviloissa, mutta se on kallista, pitäisikö olla joku kahvila nuorille?

N: No, joo, tai – siellä olisi niitä aikuisia varmaan valvomassa – en mä tiedä, ehkä ei. Me halutaan niin kun olla, niin kun muut, ettei ole ketään aikuisia valvomassa. Me halutaan olla yksin. Kahvila olisi hyvä että olisi kaikille, normaali kahvila niin kun muillekin. Mutta sitten ei olisi rahaa, ehkä semmoinen (kahvila) missä olisi niin kun halpaa, että nuoret voi käydä. Mutta ei olisi ketään aikuista valvomassa, vaan oikea kahvila, niin sitten, joo.

(Poika 17 v.)

6. } HARRASTUKSET } JA TEKEMINEN

Mitä te sitten teette, kun teillä on vapaa-aikaa?

No yleensä me ollaan vaan.

(Poika 16 v.)

H: Mitä teet vapaa-ajalla?

N: Käyn lukiossa, treeneissä ja valmennan. Viikonloput on eri asia, viikolla ei ehdi nähdä kavereita, kavereita jengistä lukiosta. Käydään leffassa, hengailaan, shoppaillaan ja käydään syömässä.
(Tyttö 17 v.)

H: Mitä sä teet?

N: Se on hyvä kysymys, kun mä en usein itekään oikein tiedä mitä mä teen. Mä oon aika paljon koneella. Mä käyn välillä pyöräilemässä ja kirjastossa.
(Poika 18 v.)

Vapaa-ajan suuri arvostus ei näytä johtaneen kokemukseen vapaa-ajan niukkuudesta. Lähes neljä viidestä suomalaisnuoresta kokee vapaa-aikansa riittäväksi, ja neljällä prosentilla on mielestään sitä jopa liikaa (Myllyniemi & Berg 2013, 37). Myös NuHa-haastattelujen perusteella alle 20-vuotiaille helsinkiläisille nuorille vaikuttaa jäävän melko runsaasti koulu- ja kotiöistä vapaata aikaa, jonka he saavat täyttää mieleisellään tavalla. Haastattelujen valossa onkin kiinnostavaa tarkastella mitä nuoret vapaudellaan tekevät.

Nuorten tavat viettää vapaa-aikaa ovat kirjavia. Jotkut käyttävät aikansa sitoutuneeseen – osa hyvin tavoitteelliseenkin – harrastamiseen, toiset sen sijaan suosivat tarkemmin määriteltyä olemista. Yhteistä kuitenkin on, että nuoret tekevät asioita omasta tahdostaan, eivät velvollisuudesta eivätkä vanhempiensa patistamina. Vapaa-aika on nuorten omaa aikaa ja nuoret päättävät itse, mitä he ajallaan tekevät. Tässä luvussa nuorten tekemistä tarkastellaan harrastamisen, kavereiden kanssa olemisen ja muun tekemisen kautta.

HARRASTAMINEN

Kaikille nuorille pitäis olla oma harrastus. Harrastus on aika tärkeä homma mun mielestä. Ne joille oo harrastusta, niin ne vaan hengaa jossain.
(Poika 16 v.)

N: En missään joukkueessa harrasta mitään. En ole koskaan harrastanut mitään, koska ei ole löytynyt mitään mielenkiintoista.

H: Haluaisitko harrastaa jotakin?

N: Sählyy ja lätkää olis ok harrastaa joskus. Pelataan niitä joka tapauksessa kavereiden kanssa.
(Poika 16 v.)

Nuorten vapaa-aikatutkimuksen mukaan 10–14-vuotiaista suomalaisnuorista 89 %:lla on jokin harrastus. Suunnilleen yhtä suuri osuus ilmoittaa tekevänsä säännöllisesti vähintään kolmea erilaista vapaa-ajan aktiviteettia (esim. liikunta, tietokonepelit, elokuvien katsominen). Harrastamisessa näkyy notkahdus viidentoista ikävuoden korvilla, ja samalla niiden nuorten osuus, joilla on korkeintaan kaksi vapaa-ajan aktiviteettia, nousee 15 %:iin. Eri-tyyppisen rajusti vähenee poikien harrastaminen: alle 15-vuotiaista suomalaispojista harrastus on useammalla kuin yhdeksällä kymmenestä, mutta 15–19-vuotiaista enää 75 %:lla. (Myllyniemi & Berg 2013, 40–43.)

Harrastaminen puhutti nuoria myös NuHa-haastatteluissa. Tämä on ymmärrettävää, sillä harrastaminen – ymmärrettynä jonkin asian säännöllisenä tekemisenä joko ohjatusti tai omaehtoisesti – yhdistää huomattavaa osaa nuorista. Haastatteluissa korostui harrastamisen ymmärtäminen ohjattuna toimintana, jolle oli varattu kalenterista oma paikkansa. Osa nuorista kertoi kuitenkin harrastavansa vapaamuotoisesti esimerkiksi piirtämistä, musiikin kuuntelua tai liikuntaa joko yksin tai kavereiden kanssa.

Haastattelujen perusteella tyttöjen ja poikien tavat harrastaa erosivat erityisesti varhaisnuoruudessa. Tällöin tytöille oli tyypillistä ”moniottelu” eli keskenään hyvinkin erilaisiin ohjattuihin harrastuksiin osallistuminen. Poikien harrastaminen oli keskittyneempää ja ”harrastuskiintiön” saattoi täyttää yhtä hyvin intensiivinen osallistuminen joukkueurheilun kuin vaikka omaehtoinen skeittauskin. Vaikutti myös siltä, että poikien harrastukset olivat yhteisöllisempiä – palloa potkittiin tai skeitattiin porukassa – kun taas tytöt harrastivat itsenäisemmin, joukkueurheilunkin ollessa vain yksi harrastus muiden joukossa.

H: Mitä teet vapaa-ajalla?

N: Aika paljon treenei, pelaan lätkää. Tai sit hengaan Pitskus ulkona. Pelaa karhukissoissa, meillä on 4–5 treenit viikossa. Kaudella pari kertaa viikossa pelit. Viime kaudella oli joka viikonloppu peli.
(Poika 15 v.)

Mä harrastan teatteria, tanssia ja ratsastusta ja vapaa-ajalla vielä leivon, valokuvaan ja lenkkeilen.
(Tyttö 13 v.)

Haastatteluissa korostuivat erityisesti liikuntaharrastukset. Nuoret olivat tulossa ja menossa treeneihin, ja aktiivisimmilla harrastajilla oli treenejä lähes päivittäin. Osalle harrastaminen oli hyvin tavoitteellista, ja maajoukkueetason urheilijoita kohdattiin haastatteluissa useampina. Nuorimmat haastateltavat toivoivat usein harrastuksestaan tulevaisuuden ammattia, ja muutamat heistä olisivat halunneet treenata useammin. Pääsääntöisesti näissä puheissa oli kuitenkin kyse lapsenomaisesta haavemaailmasta, tiukkaa sitoutumista vaativa, tavoitteellinen harrastaminen alkoi edellyttää päätöksiä vasta varttuneemmassa iässä.

Mä treenaan jalkapalloa 25 tuntia viikossa, meen kesällä Barcelonan leirille. Barcelonasta oli viime kesänä agentteja Suomessa katsomassa nuoria, ja vaan 4 suomalaista nuorta kutsuttiin leirille mukaan. (Poika 14 v.)

Haastatteluissa näkyi lapsuuden leikinomaisten harrastusten tahdin kiihtyminen ja toiminnan vakavoitumien murrosiässä. Samalla tyttöjen ja poikien erot harrastamisen tavoissa vähenivät. Vaatimustason noustessa tyttöjen "moniottelu" väheni, sillä kalenterista ei enää välttämättä löytynyt aikaa useammalle tiivistähtiselle harrastukselle. Ohjattua harrastusta jatkavan nuoren, niin tytön kuin pojan, piti valita harrastuksistaan se, johon hän halusi keskittyä. Samalla kun treenien määrä lisääntyi, lisääntyi harrastusporukan sosiaalinen merkitys myös tytöillä.

No oon. Mä oon harrastanut pianoa, tennistä, show-tanssia ja muita tansseja, kuvataidekerhoo, kuorolaulua, rytmistä voimistelua. Mut sit oli liikaa treenejä, niin mä lopetin.

(Tyttö 16 v.)

Murrosikäisten aktiiviharrastaminen käy miltei työstä. Osalle tämä sopi hyvin, ja muutamat suunnittelivat uraa urheilun parissa. Toiset siirsivät harrastamisen painopistettä omasta tekemisestä kohti nuorempien valmentamista, ja osa reagoi ammattimaistuvaan harrastamiseen ohjatun harrastuksen lopettamisella. Tilastoissa havaittu harrastusaktiivisuuden notkahdus näkyi myös haastatteluaineistossa, ja osittain sitä selitti harrastamisen liian tiivis tahti (Keskinen 2011, 51). Erityisen vaikeaksi haastatteluissa osoittautui harrastuksen tahdin tiivistyminen samaan aikaan, kun koulunkäynnin vaatimustaso nousi.

H: Onko harrastuksia?

N: Ei ole enää, harrastin vapaaottelua, mutta lopetin kun se vei kaiken vapaa-ajan ja on niin raskasta. Aloitan jossain vaiheessa uudestaan.

(Poika 14 v.)

Oon harrastanu iha viisvuotiaast asti. Tais mulla olla jossain välis välivuosi, mut kyl oon aika pitkään jo harrastanu... Mut en varmaa jatka ens vuonna, koska meen lukion kolmoselle, nii ei oo enää aikaa. En viime vuonnakaan just koulujuttujen takia ehtiny käydä kaikis treeneis, ni varmaa joudun lopettaa nyt sit kokonaan.

(Tyttö 17 v.)

Rennon harrastamisen vaikeus tuntui olevan erityisesti liikuntaharrastusten ongelma. Muu harrastaminen ei kirjoittanut samansuuntaista puhetta, vaikka esimerkiksi musiikin harrastamiseen saa käytettyä lukemattomia tunteja. Osittain kyse voi olla ohjatun ja omaehtoisesta harrastamisen eroista – ohjattunakin musiikin harrastaminen perustuu pitkälti itsenäiseen harjoitteluun ja edellyttää vain harvoin yhtä runsaita kalenteriin merkittyjä sessioita kuin tavoitteellinen liikuntaharrastus.

NuHa-haastatteluissa nuoret kertoivat paljon myös omaehtoisesta harrastamisesta. Järjestettyyn ja omaehtoiseen toimintaan osallistuminen eivät näyttäneet toisiaan poissulkeviina – useat nuoret kertoivat sekä treenaavansa jalkapalloa että potkivansa palloa kavereiden kesken. Lisäksi nuori saattoi harrastaa yhtä asiaa ohjatusti ja toista omaehtoisesti. Tä-

mä saattoi myös olla käytännön sanelema järjestely, sillä murrosiässä, harrastusten tahdin ja koulunkäynnin vaatimusten noustessa, ei kalenterista välttämättä enää löytynyt tilaa kahdelle ohjatulle harrastukselle.

Vapaa-aikatutkimuksessa havaittiin, että siinä missä vajaalla 10 %:lla nuorista on vähintään kymmenen säännöllistä vapaa-ajan aktiviteettia, yhdellä prosentilla nuorista näitä ei ole lainkaan (Myllyniemi & Berg 2013, 43). NuHa-aineistossa puolestaan oli havaittavissa eroja aktiivisesti harrastavien ja usein myös opiskeluihin voimakkaasti panostavien sekä toisaalta päivänsä kavereiden kanssa nuorten välillä. Monella "hengailijalla" oli ollut aiemmin jokin harrastus, mutta ohjattuun toimintaan osallistuminen oli saanut väistyä kavereiden kanssa olemisen tieltä.

NuHa-haastatteluiden perusteella nuoret voi siten jakaa "päämäärätietoisiin" ja "hengailijoihin". Tämä ei kuitenkaan tarkoita jakoa aktiivisiin ja passiivisiin. Hengailuun sisältyi omaehtoista tekemistä esimerkiksi liikunnan, ruuanlaiton tai musiikin parissa. Vaikka osa hengailijoista "ei tee mitään", ei nuoren keskittyminen hengailuun tarkoittanut passiivista olemista.

Harrastamisessa on kyse paitsi nuoren omasta halusta myös mahdollisuuksista harrastaa. NuHa-haastatteluissa nuoret kiittelivät pääkaupunkiseudun tarjonnan monipuolisuutta eikä tarjonnan niukkuus näyttäytynyt rajoitteena. Sen sijaan tieto harrastuksista ei tavoita kaikkia, ja lisäksi osa harrastuksista voi olla hyvinkin kalliita.

H: Mitä toiveita tai terveisiä teillä olis Helsingin kaupungille?

N: Et harrastuksista tiedotettais enemmän, vaik kouluissa. Mut sit on ongelmana se, et suosittuihin juttuihin ei pääse, kun joukkueet on täysii. Pitäis olla ehkä sellasii paikkoja, mihin vaan vois tulla harrastaa erilasii lajeja.

(Tyttö 18 v.)

Harrastamisen mahdollisuudet eivät ole tasapuolisia, vaan viidennes nuorista kokee taloudellisten mahdollisuuksien rajoittavan harrastamista. Paremmiin toimeentulevien perheiden nuoret osallistuvat seuraliikuntaan enemmän kuin huonommin toimeentulevat. (Myllyniemi & Berg 2013, 42, 80.) Huolimatta vanhempien pyrkimyksistä välttää lasten menoista säästämistä näkyvät varallisuuserot lasten mahdollisuuksissa harrastaa (Lammi-Taskula & Karvonen 2014; Hakavirta & Rantalaiho 2012). Harrastukset eivät ole ilmaisia, ja vuonna 2009 perheiltä kului liikuntaan keskimäärin 1 200 euroa (Myllyniemi & Berg 2013, 82).

NuHa-haastatteluissa erot perheiden toimeentulossa heijastuivat erityisesti nuorten suhtautumisessa harrastusten hintalappuun – toisille oli itsestäänselvyys, että vanhemmat maksavat, kun taas toisille vanhempien tekemä taloudellinen ponnistus oli erityisen arvostuksen asia ja osalle rahan puute oli este.

Ei oo hirveen kallista, ehkä noin 100 € tai vähän päälle kuukaudessa. Mä käyn neljä kertaa viikossa. Mun vanhemmat maksaa.

(Tyttö 16 v.)

Ei ole talvisin sellaisia maksuttomia paikkoja, vain Kisahalli johon pääsee, ei ole sisähalleja, joissa voisi pelata vaan.

(Poika 18 v.)

Osa haastatelluista nuorista kertoi lopettaneensa harrastamisen sen kalleuden takia. he olivat enimmäkseen hieman vanhempia, jo kotoa pois muuttaneita nuoria, joiden meno- ja vanhemmat eivät enää kattaneet. Silti myös jotkut murrosikäiset kertoivat harrastamisen jääneen ilmaisen/halvan toiminnan loputtua. Maksullisuus ei rajoittanut ainoastaan ohjattua harrastustoimintaa, vaan sisäliikuntahallien vuorojen kalleus esti osaa nuorista harrastamasta omaehtoista liikkumista kaveriporukalla talvisin.

NuHa-haastatteluissa raha mainittiin yhtenä syynä harrastamisen lopettamiseen, mutta se ei ollut kuitenkaan yleisin kotona asuvien nuorten kertoma syy. Nuorten kertoman mukaan tyypillisimpiä syitä harrastamisen lopettamiselle olivat harrastuksen vaatimustason nousu, erimielisyydet valmentajan kanssa, kiinnostuksen lopahtaminen sekä halu olla enemmän kavereiden kanssa. Tulokset olivat samansuuntaisia kuin helsinkiläisnuorille vuonna 2011 tehdyssä kyselytutkimuksessa, jossa tärkeimmäksi syyksi harrastuksen lopettamiseen mainittiin ajan puute (Keskinen 2011, 50–51).

Husu ja Suni (2011) ovat havainneet että murrosiässä omaehtoinen liikkuminen säilyy ohjattua liikuntaa paremmin. Samaten NuHa-aineiston perusteella ohjatun harrastustoiminnan jääminen ei tarkoittanut aktiviteetin lopahtamista – hengailevilla nuorilla saattoi olla oma bändi tai futisjengi, eikä harrastuksen lopettaminen tarkoittanut siten välttämättä tekemisen loppumista. Tämä ei tietenkään koske kaikkia: nuorten pudokkuus, passivoituminen ja tekemisen mielekkyyden ja tavoitteiden kadottaminen ovat todellisia ilmiöitä. Kuitenkin elämän suunnan kadottaa vain vähemmistö ja suurin osa hengaa aktiivisesti kavereiden kanssa tehden, kokien ja jakaen.

KAVERIT JA TEKEMINEN

H: Mihin te ootte menossa?

N: Ei minnekään. Ei meillä oo mitään erityistä mielessä. Me venataan kavereita täällä.

(Kolme poikaa 15–17 v.)

H: Mitä teitte kaverin kanssa?

N: Puhuttiin, tehtiin ruokaa ja syötiin, katottiin puhelimesta kuvia ja arvosteltiin.

(Tyttö 16 v.)

Harrastusten ohella toinen vapaa-aikaa määrittävä asia oli kavereiden kanssa oleminen. Tulos ei ole yllättävä – nuorten vapaa-aikatutkimuksessa havaittiin, että kolme neljästä alle viisitoistavuotiaasta tapaa ystäviään päivittäin, ja 15–19-vuotiaistakin kavereitaan näki joka päivä noin kaksi kolmasosaa (Myllyniemi & Berg 2013, 21).

Kuvaukset kavereiden kanssa vietetystä ajasta olivat kirjavia. Kavereiden kanssa oltiin ulkona, leikittiin ja pelattiin. Kavereita kutsuttiin (yö)kylään sekä mökille ja heidän luonaan vierailtiin. Kavereiden kanssa "oltiin vaan" ja juteltiin. Kavereiden kanssa käytiin tapahtumissa ja suunniteltiin reissuja, juotiin alkoholia ja harrastettiin omaehtoisesti liikuntaa. Kavereiden kanssa valvottiin myöhään, istuskeltiin rannoilla ja puolitettiin pirtelö pikaruokalassa. Kavereiden kanssa shopattiin ja skuutattiin, käytiin leffoissa ja ihan vaan etsittiin sopivaa paikkaa, missä istua ja olla.

H: Mitä teette, kun olette kotona?

N: Koulun jälkeen ollaan kavereiden kanssa ulkona; jutellaan, fillaroidaan. Kavereiden kanssa skeitataan, skootataan ja ollaan trampoliinilla. Sisällä pelataan PC-pelejä, välillä liiankin paljon...

(Poika 13 v.)

Kavereiden kanssa tekeminen oli yhtä moninaista kuin nuoret itse. Olennaista oli kavereiden vahva läsnäolo nuorten arjessa. Useat nuoret kertoivat tapaavansa kavereita päivittäin, ja silloin kun heitä ei nähnyt – esimerkiksi lomilla – nuori saattoi saada puhelimeensa satoja viestejä päivittäin. Keskeistä ei ollut niinkään se, mitä kavereiden kanssa tehtiin, kuin se, millaista kavereiden kanssa oli. Tekemistä kavereiden kanssa luonnehtii rentous ja stressittömyys. Kavereiden kanssa haluttiin vain viettää aikaa mukavalla tavalla ilman sen kummempia tavoitteita.

H: Mitä sä teet sun vapaa-ajalla?

N: Pyöritään kaupungilla kavereiden kaa... Voidaan vaa hengaila, tai sit käydä kahvil tai syömäs. Ja joskus leffas. Sellasta aika perus... Meit on pari sellast kaverii joiden kaa usein mennä vaa keskustaa olemaan.

(Tyttö 17 v.)

H: Mikä on parasta hengailussa?

N: Näkee muita ja voi puhuu muiden kanssa.

(Poika 14 v.)

Kavereiden merkitystä kuvaa se, että vaikka kiireestä puhuttiin haastatteluissa vähän, useampi nuori mainitsi toivovansa, että ehtisi nähdä enemmän kavereita. Halu viettää enemmän aikaa kavereiden kanssa saattoi myös motivoida harrastuksen lopettamista. Mutta jälleen – nuoria on turha ahtaa yhteen muottiin; vaikka sosiaalisuus näyttäytyikin vahvana normina, oli myös nuoria, jotka kertoivat viihtyvänsä paremmin itsekseen, sekä niitä, joilla tiivis harrastaminen tai ahkera opiskelu ajoi kavereiden ohi.

Kaksi keskeistä ajan viettotapaa – harrastaminen ja kavereiden kanssa oleminen – näytettyivät melko erillisinä. Harrastuksiin päädyttiin usein itsenäisesti tai vanhempien ohjastamana, ja keskeistä harrastuksessa oli oma oppiminen ja kehittyminen. Harrastamisen so-

siaalisesta puolesta puhuttiin vain vähän, ja tällöinkin lähinnä mainittiin harrastuksen vievän aikaa kavereilta. Tässäkin oli toki poikkeuksia: osa oli päätenyt harrastukseen kaverin kautta, ja erään nuoren lähin ystäväpiiri koostui joukkueovereista, jolloin ohjattuihin tree-neihin osallistumien ei ollutkaan kavereiden näkemisen vaihtoehto, vaan sen ehto.

MUU TEKEMINEN

Nuorten vapaa-ajan tekemisen koko kirjo ei palaudu harrastamiseen ja kavereihin. Tämän lisäksi vapaa-aikaa vietetään kotona leväten, tietokoneella ollen, perheen kanssa jutellen tai vaikka televisiota ja sarjoja katsellen. Muutama haastateltava mainitsi lukevansa tai kirjoittavansa.

H: Onko muita säännöllisiä harrastuksia?

N: Uiminen, piirtäminen, maalaaminen, runojen kirjoittaminen.

Aika kotikeskeistä elämää, ja soitan välillä kitaraa.

Oon aika taiteellinen.

(Tyttö 17 v.)

Vuonna 2011 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan 11–19-vuotiaista helsinkiläisnuorista 70 % kuuntelee musiikkia päivittäin ja 60 % katsoo elokuvia viikoittain (Keskinen 2011, 34). Sanomalehteä lukee heistä viikoittain yli puolet ja kirjojakin kuukausittain lähes 40 %. (Keskinen 2011, 44.) Siten tällainen tekeminen, jota nuori tekee omassa kodissa itsekseen tai perheen kanssa satunnaisesti ja suunnittelematta, on merkittävä osa nuorten vapaa-aikaa. Haastatteluissa sitä sivuttiin kuitenkin vain vähän.

Melko vähälle keskustelulle jäi myös nuorten tietokoneen äärellä viettämä aika. Haastatteluista kyllä ilmeni pelaamisen yleisyys poikien keskuudessa sekä netti ajanvietteenä niin pojilla kuin tytöillä. Helsinkiläisistä 11–19-vuotiaista nuorista vajaa 40 % viettääkin vähintään kaksi tuntia päivässä koneella pelaten tai surffaten (Keskinen 2011, 61).

H: Onko teillä tarpeeksi vapaa-aikaa?

N1 ja N2: Joo.

N2: Jos on huono keli ja ei keksi tekemistä, niin sitten sormi painaa nappulaa. Pelataan. Jotain 1–5 tuntia päivässä.

(Kaksi poikaa 13 v.)

H: Kokoonnutteko te yhdessä pelaamaan?

N: Ei, me ollaan omilla kodeissa. Me kuitenkin pelataan yhdessä samaa peliä. Verkon kautta. Ollaan samassa pelissä.”

(Tyttö 14 v.)

Siihen nähden, että valtakunnallisen tutkimuksen mukaan kolme neljästä 15–19-vuotiaasta suomalaisnuoresta viettää vähintään puolitoista ja neljännes yli kolme tuntia tietokoneella päivittäin (Myllyniemi & Berg 2013, 54), jäi puhe tietokoneella käytetystä ajasta varsin ylimalkaiseksi. Osittain kyse saattoi olla siitä, että tietokoneella olemisen mielletään jossain määrin ”ei-tekemiseksi”, joksikin, jota tehdään silloin, kun ei tehdä varsinaisesti mitään. Samantapaiseen havaintoon päädyttiin myös nuorten vapaa-aikatutkimuksessa, jossa havaittiin, ettei tietokonepelejä usein mielletty harrastukseksi (Myllyniemi & Berg 2013, 42–43).

Kotityöt ja velvollisuudet eivät nousseet haastatteluissa merkittäviksi vapaa-ajan määrittäjiksi. Läksyistä puhuttiin vapaa-ajan kontekstissa vain vähän, kotitöistä sitäkin vähemmän. Myös vuonna 2011 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan 11–19-vuotiaista helsinkiläisnuorista kotitöihin ja/tai läksyihin käyttää yli tunnin päivässä vain joka neljäs nuori (Keskinen 2011, 32). Siten nuorten arki ei ole kodin ja koulun velvollisuuksien määrittämää.

Koulu ei oikein kuulu mun vapaa-aikaan. Läksyt tulee tehtyä käytäväl. Jos on joku iso koe ni sit tulee luettu himassa. Tai jos on jotain projekteja tai kirjoja, mitä pitää lukee.

(Poika 15 v.)

Tyypillisin nuorten puheessaan mainitsema velvollisuus oli ansiotyö. Helsinkiläisistä 8.–9.-luokkalaisista ansiotyössä käy lukukausien aikana joka kolmas ja lukion 1.–2.-luokkalaisista jopa 40 % (Keskinen 2011, 106). Nuorten työ on kuitenkin vain harvoin säännöllistä tai pysyvää, eikä tällainen työ yleensä edes ole alaikäisten kotona nuorten toiveena. (Keinänen & Sinivuori 2010, 6). Myös haastatteluissa näkyi, ettei työhön suhtauduttu ylhäältä annettuna velvollisuutena, vaan se oli nuorille keino omien menojen rahoittamiseen ja kokemusten kartuttamiseen. Tämä ei kuitenkaan mitätöi sitä havaintoa, että osalle alaikäisistä nuorista työ oli yksi keskeinen vapaa-ajan aktiviteetti.

NuHa-haastattelut kattoivat laajan kirjon nuoria aina yhdeksänvuotiaista päälle kaksikymmppiin. On selvää, että eri ikävaiheissa nuorten aika jäsentyy eri tavalla ja että eri-ikäisiltä nuorilta myös odotetaan eri asioita. Haastatteluissa oli havaittavissa, että vapaa-aikaa on sitä enemmän, mitä nuoremmista haastateltavista on kyse. Velvollisuudet lisääntyivät, koulun vaatimukset kasvoivat ja harrastamisen tahti kiristyi murrosiässä. Kiire lisääntyi edelleen seuraavassa elämävaiheessa, ja osa omilleen muuttaneista yli 20-vuotiaista nuorista kokeekin, ettei töiden ja opiskelujen jälkeen vapaa-aikaa jää lähes lainkaan. Samalla kun nuoret siirtyvät aikuisuuteen, siirtyvät he myös vapaan tekemisen ja olemisen piiristä kohti suunnitelmallista, kiireiden ja velvollisuuksien täyttämää aikaa.

7. SOSIAALISET SUHTEET

Mikä on elämässä mukavaa tai ihanaa?

Se että ympäril on ihmisii, jotka oikeesti välittää must ja mä niist.

(Poika 16 v.)

Parhauta on perheen kanssa lautapeliä pelaaminen ja kaverien kanssa valvominen kesäyönä.

(Tyttö 13 v.)

Sosiaaliset suhteet ovat merkittävä osa nuorten elämää. Nuorten itsensä omissa kertomuksissa tärkeimpänä sosiaalisuuden areenana näyttäytyvät kaverit. Puolet 10–14-vuotiaista ja neljä viidestä 15–19-vuotiaasta suomalaisnuoresta tapaakin kavereitaan päivittäin. Nuoret kokevat kavereiden merkitsevän työtä, koulutusta tai aineellista hyvinvointia enemmän heidän tyytyväisyydelleen. (Myllyniemi & Berg 2013). Kavereiden keskeinen asema nuorten vapaa-ajassa nousi esiin myös NuHa-aineistossa.

Toinen nuorten elämässä keskeinen sosiaalinen rakenne on perhe. Perheen merkitys on kiistaton, sillä jopa 98 % 13–18-vuotiaista helsinkiläisnuorista asuu vähintään toisen vanhempansa kanssa (Keskinen 2011, 87). Kavereihin verrattuna perheestä puhuttiin vapaa-aikaan keskittyvien haastattelujen yhteydessä kuitenkin vain vähän. On silti selvää, että vaikei perheen kanssa tehtäisi mitään erityistä, jakaa perhe yhteiset tilat ja perheeseensä etäisyyttäkin ottavat nuoret toimivat väistämättä perheensä sosiaalisessa kontekstissa.

PERHE

H: Vietätkö paljon aikaa perheen kanssa?

N: Kyllä, totta kai perheen kanssa. Kaikki lähtee siitä, että on perhe. (Poika 22 v.)

Mä asun mun äidin kanssa. Se on oikeestaan ihan mukava eikä oo mikään nipo. (Tyttö 14 v.)

Perhe on helsinkiläisille nuorille kirjava käsite. Vaikka 64 % 13–18-vuotiaista helsinkiläisistä asuu ydinperheessä (Keskinen 2011, 87), kävi NuHa-haastatteluissa selvästi ilmi, ettei nuorten käsitys perheestä rajoitu tähän. Nuorille perhe on yhtä lailla ydinperhe, uusperhe kuin yksinhuoltajaperhekin. Perheeseen saattaa kuulua tai olla kuulumatta sisaruspuolia tai lemmikkejä. On nuoria, joiden vanhemmista toinen asuu Suomen ulkopuolella, ja nuoria jotka jakavat aikansa kahden perheen välillä. On nuoria, jotka ovat läheisiä vanhempiensa kanssa, ja nuoria, jotka eivät ole nähneet toista vanhempaansa kuukausiin.

H: Haluaisitteko muuttaa jotain omissa elämässä?

N1: Haluaisin läheisemmät välit isän kanssa.

N2: Mulla on sama juttu.

N1: Mä näin viimeks sen viime kesänä.

(Kaksi tyttöä 13 v.)

H: Miten paljon sä vietät aikaasi perheen parissa?

N: Tosi paljon. Meil on joka päivä yhteinen ruoka, jolloin ollaan kaikki yhdessä. Iltaisin katsellaan yhdessä jotain sarjoja ja ollaan yhdessä.

(Poika 12 v.)

Perhemuoto ei vaikuttanut siihen, miten perheestä puhuttiin. Riippumatta perheen koosta ja muodosta oli perhe nuorten puheessa ensisijaisesti arjen taustarakenne. Perhettä nähtiin kotona ja sen kanssa kokoonnuttiin yhteisen ruokapöydän ääreen tai sohvalle televisiota katsomaan. Vanhempien kanssa juteltiin ja nuorempien sisarusten kanssa leikittiin. Puhumista vanhempien kanssa pidettiin tärkeänä ja hyvää keskusteluyhteyttä korostettiin useammissa haastattelussa. Myös aiemmissa tutkimuksissa hyvän keskusteluyhteyden perheen kanssa on todettu olevan yhteydessä nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Perheen yhteinen ruokahetki näyttäytyi haastatteluissa yhtenä keskeisenä kuulumisten vaihtamisen areenana. Kouluterveyskyselyn (Luopa ym. 2013) perusteella kaksi kolmesta pääkaupunkiseudun yläasteen tai lukion sekä kolme neljästä ammattikoulun opiskelijasta ei kuitenkaan aterioi perheensä kanssa iltaisin. Myös NuHa-haastatteluissa moni nuori kertoi, ettei näe perhettään arkisin juuri lainkaan. Sen sijaan nuoret kertoivat vain kääntyvänsä kotona ja katoavansa sitten harrastuksiin taikka kavereiden luo. Tämä ei kuitenkaan tarkoita huonoa keskusteluyhteyttä – vaikka perheen päivittäiset ateriatuokiot ovat vain vähemmistön arkea, kokee noin kuusi kymmenestä helsinkiläisnuoresta keskusteluyhteyden vanhempiinsa hyväksi (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi).

Perheen kanssa ei juuri tehdä mitään yhdessä. Veljen kanssa välillä pelaan. En juuri ole perheen kanssa, ei syödä yhdessä. Lämmitetään omaan tahtiin, ei tehdä mitään yhdessä. Jääkaapissa ruokaa, itsekseen olen kotona.

(Tyttö 16 v.)

Mun vanhemmat ovat tosi kiireisiä, ne tekee paljon töitä. Olen itsekin iltaisin paljon harrastuksissa, eikä meillä kellään ole aikaa roikkua siellä kotona. Me syödään yhdessä kuitenkin sunnuntaisin.

(Tyttö 19 v.)

Perheen merkitys korostui lomilla, kun aikaa oli enemmän. Erityisesti tämä koski varhaisnuoria, joille loma saattoi merkitä pitkäkin erossaoloa kavereista ja keskittymistä mökkeilyyn, matkusteluun ja ihan vain olemiseen perheen kesken. Iän karttuessa nuoret korvasivat mökkeilyä oleskelemalla kavereiden kanssa, ja vanhempien määräysvalta lomien viettoon väheni. Nuorten varttuessa yhteiset ulkomaanreissut voitiin jopa kokea pakkopullana, joista pyrittiin kiemurtelemaan irti (Nyholm 2011, 97).

Haastatteluissa nuoret liittivät perheen kodin seinien sisäpuolelle. Mikäli perheen kanssa poistuttiin neljän seinän sisäältä, tapahtui tämä sukuloimaan, mökille, matkoille tai ulos syömään. Kertomus ei täysin vastaa tilastollisia tuloksia, joiden mukaan reilu neljännes 11–19-vuotiaista helsinkiläisnuorista harrastaa yhdessä vanhempiensa kanssa (Keskinen 2011, 93). Kyseessä saattoi siten yhtäältä olla nuorten halu esittää itsensä haastatteluissa itsenäisempinä ja perheestä irrallisempina, kuin he olivatkaan.

Aika jees! Pikkusisko 15vee ja äiti ja iskä. Harrastetaan yhdessä paljon asioita, liikuntaa, laskettelua metsästystä, ja mökillä sekä reissuissa käydään yhdessä. Mut, toki nykyään menee aikaa eniten omaan elämään.

(Tyttö 18 v.)

No ei me ny enää ku ite täytin just 15 ja siskoki sen verran vanha et ei me enää sillai, eikä ne pakota mihinkää. Enne oli sillee että pakattii auto täytee kampeita ja lähettii kiertämää Eurooppaa.

(Poika 15 v.)

Nuoret toki myös ottavat etäisyyttä perheeseensä. Kouluterveyskyselyn (Luopa ym. 2013) mukaan kolmannes Helsingin lukiolaisista ja puolet ammattikoululaisista ei kerro vanhemmilleen, missä he viettävät viikonloppunsa. Tyypillinen nuorten ajanviettopaikka onkin epä-määräinen ”ulkona”, mikä ei suinkaan viittaa välttämättä konkreettisen ulkotilaan vaan mihin tahansa paikkaan kodin ulkopuolella. Kun perhe on rajattu kodin seinien sisäpuolelle, tarjoaa ”ulkona” oleminen nuorille varsin suuren itsenäisen tilan.

Jokunen nuori kertoi haastatteluissa pyrkivänsä kasvattamaan etäisyyttä liiallista kontrollia harjoittavaan perheeseen. Lisäksi kohdattiin muutamia nuoria, joiden mielestä vähäinen kanssakäyminen johtui vanhempien kiireistä. Nämä kohtaamiset olivat kuitenkin poikkeuksia, ja pääsääntöisesti etäisyydenottoa perheeseen ei kuvattu aktiivisena valintana. Sen sijaan perheen vähentynyt keskinäinen kanssakäyminen nähtiin olosuhteista johtuvana asiantilana – harrastusten, koulun ja kavereiden viedessä kunkin oman siivunsa ajasta jäi perhe väkisin nuoren elämässä vähemmälle huomiolle.

Perheeseen kuuluu vain minä ja äiti, äiti on aina töissä. Silloin kun hänellä on aikaa, niin syömme yhdessä ja juttelemme. En tiedä, haluaisinko lisää aikaa äidin kanssa.

(Tyttö, ei ikätietoja)

H: Vietätkö aikaa perheen kanssa?

N: Joo, sen verran kun niitä näkee. Eniten viikonloppuisin. Me pelataan esim. lautapelejä, katotaan elokuvia, jutellaan, kokataan.

(Tyttö 13 v.)

Silti, vaikka perhettä ei nähtäisi muualla kuin satunnaisesti olohuoneessa, vaikuttaa perhe nuorten vapaa-aikaan myös kodin seinien ulkopuolella. Haastatteluissa tämä vaikutus näkyy konkreettisesti vanhempien asettamissa rajoituksissa ja heidän tarjoamassaan tuessa. Tyypillisiä rajoitteita ovat varhasteinien sosiaalisen median käytön kontrollointi sekä kotiintuloaikojen asettaminen. Tukea taas on vanhempien kannustus harrastustoimintaan ja opiskeluihin sekä taloudellinen tuki, jota ilman moni asia jäisi tekemättä.

H: Mitä haluaisit muuttaa elämässä?

N: Vanhempien suhtautumista mun kavereihin. Ne haluu että mä vietän liikaa aikaa perheen kanssa. Ne ei luota. Kyllähän sen toisaalta ymmärtää, mutta... (Tyttö 15 v.)

Huomattavaa on myös, että vaikka nuorten ilmaisema ”ulkona” viittaa mihin tahansa tilaan kotien ulkopuolella riippumatta siitä, onko tila sisä- vai ulkotila, on todellisuus erilainen talvella kuin kesällä. Rahan puute sekä tilan kokeminen vääränlaiseksi rajaavat nuoria kahviloiden, kauppakeskusten ja nuorisotilojen ulkopuolelle. Tämä puolestaan tarkoittaa kodin merkityksen korostumista nuorten kohtaamispaikkana, jolloin perhe vaikuttaa jälleen nuoren omaan aikaan. Kohtaamispaikkoina nuoret suosivat koteja, joissa on rennot vanhemmat ja oma rauha, kun taas metelöivien pikkusisarusten ja tiukkapipoisten tai höösäävien aikuisten luo ei haluta kokoontua.

Hyvä perhe kuvastuu nuorten puheessa perheenä, jossa annetaan omaa tilaa, on rento ja hassutelee. Mukavien vanhempien kanssa tehdään myös mielellään nuorta itseään kiinnostavia juttuja, ja rentoon kotiin on hyvä tuoda kavereita kylään. Nipottaminen ja liika kontrolli saavat nuorilta tuomion, ja myös eroavat maailmakatsomukset aiheuttavat kahnasta nuorten ja vanhempien välillä. Osa nuorista on myös hyvin etäällä perheestään ja häidin tuskin näkee vanhempiaan. Etäisyyden syistä tai perheiden sisäisistä ristiriidoista kepeyteen ja positiivisuuteen painottunut haastatteluaineisto ei juuri kerro.

KAVERIT

H: Mikä on hauskinta, mitä voi tehdä?

N: Ystävien kanssa oleminen on hauskinta, käyn myös usein salilla treenaamassa. (Tyttö 19 v.)

H: Mikä olis täydellinen lomanvietto, vapaa-ajanviettotapa?

N: Kavereiden kanssa jossain, ei väliä missä, kunhan kavereiden kanssa. (Poika 16 v.)

H: Kuinka paljon aikaa menee kavereitten kanssa?

N1: Melkee koko päivä, heti ku pääsee koulusta, nii sen jälkeen.

N2: Viikonloppusin ainaki koko päivä.
(Kaksi poikaa 11 v. ja 12 v.)

Siinä missä perhe on läsnä nuorten vapaa-ajan taustarakenteena, ovat kaverit vapaa-ajan ytimessä. Erityisesti se vapain vapaa-aika – se, jolloin ei ollut harrastuksia ja joka ei mennyt opiskellessa – täytyi usein kavereiden seurasta. Kavereiden seurassa oleminen oli usein itsessään vapaa-ajan tärkein sisältö ja se, mitä tehtiin tai missä oltiin, oli toissijaista. Kaveriporukka vaikuttaa nuoren elämään, arvostuksiin ja valintoihin. Sosiaalisissa suhteissa ra-

kennetaan kuvaa itsestä, ja siten se, jonka kanssa aikaa vietetään, vaikuttaa siihen, miten nuori maailman kokee ja mitä nuori tavoittelee. Kaverit ovat nuoruuden ydintä.

Nuorten kaverisuhteet näyttävät aineiston perusteella syntyvän omassa pihapiirissä, koulussa, harrastuksissa ja kaverinkavereiden kautta. Tyypillisimmin kavereihin oli tutustuttu koulussa, minkä lisäksi nuorilla oli usein syntynyt pitkäkestoisia ystävyysuhteita oman pihapiirin kautta. Myös harrastukset saattoivat luoda sosiaalisia verkostoja, mutta monesti harrastukseen osallistuttiin ihan vain aktiviteetin itsensä takia.

On näitä koulukavereita. Meitä on joku noin kymmenen poppoo, mutta siis voi kyllä olla pienemmissäki. Joskus ollaan esimerkiksi kolmen tytön kaa ja joskus iha kahestaanki jonku kanssa. Mut on mulla sitte toisiiki kaveripiirei. On kavereita, jotka on mun vanhasta voimistelujoukkueesta ja sitte kolmannes kaveripiiris on kaikkii lapsuuden aikasii kavereita. (Tyttö 16 v.)

Maininnat kaverinkavereista yleistyivät nuorten varttuessa kaveriporukoiden sekoittuessa kasvavan liikkumisvapauden myötä. Netti mainittiin tutustumisen väylänä vain harvoin, mutta toisaalta nuorten kynnys hyväksyä vain kertaalleen tapaamiaan ihmisiä kavereiksi sosiaalisessa mediassa oli varsin alhainen. Netti saattaa edesauttaa ystävyysuhteiden syntyä, sillä se madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä puolittuihin (Aaltonen 2011, 42–43). Vaikka puhtaasti nettiin perustuvat ystävyysuhteet olivat poikkeuksia, oli muutamalla nuorella Internetissä kansainvälinen kaveriverkosto.

Nuorilla voi olla netissä hyvinkin laajat kaveriverkostot. Some-kaverien määräksi saatettiin mainita useita satoja, joista aktiivisesti oltiin yhteydessä useampaan kymmeneen. Toisaalta hyvien kavereiden määrä saattoi olla melko suppeakin, ja myös kommentit siitä, että laatu on tärkeämpää kuin määrä, toistuivat nuorten puheessa. Suhtautuminen sosiaalisuuteen myös vaihteli – siinä, missä toiset nuoret kertoivat viettävänsä aikaa aina tietyllä porukalla, toiset sukuloivat koulun, asuinalueen ja harrastusten kautta syntyneiden kaveriporukoiden välillä.

Mulla ei sen suuremmin ole isompaa kaveriporukkaa. Lukion puolelta matematiikan luokalta kaikki on kavereita keskenään. Peruskoulun puolelta pidän yhteyttä kolmeen kaveriin. Mä olen internetissä erilaisissa yhteyksissä. Mulla on ympäri Eurooppaa kavereita, jotka mä tapasin sellasessa peliexpossa Englannissa. (Poika 20 v.)

Jos miettii hyvii frendeij, ni ne on eri paikoista, eivätkä ne tunne toisiaan. Oon tutustunut niihin harrastusten, koulujen ja just kavereiden kautta. (Tyttö 17 v.)

Nuorten kaveriporukat ovat sekä poissulkevia että mahdollistavia. Yhtäältä ne tarjoavat emotionaalista tukea, toisaalta niiden nähdään rajoittavan nuoren vapautta päättää itse

omista tavoistaan olla. Nuoret tosin itse kiistävät ryhmän rajoittavuuden omalla kohdallaan, mutta hekin näkevät toisten nuorten ryhmät heterogeenisempinä ja poissulkevampina kuin oman kaveriporukkinsa. Eri porukoiden välillä sukkuloivat puolestaan kyseenalais-tavat ryhmien asettamia käyttäytymisnormeja ja neuvottelevat itselleen vapaamman tilan olla. (Korkiamäki 2011.)

Toisaalta sukkuloivien nuorten kiinnittyminen eri yhteisöihin jää usein löyhäksi, mikä voi sulkea nuoren ryhmän tarjoaman emotionaalisen tuen ulkopuolelle. Emotionaalisen tuen kokevat usein vähäiseksi etenkin pojat, joiden kaverisuhteissa korostuu porukassa oleminen ja toiminnallisuus, kun taas tytöillä kaverisuhteet perustuvat henkilökohtaisempaan jakamiseen. Koska pintapuolinen jutustelu ei luo varmuutta sosiaalisesta tuesta, saattaa monissa kaveriporukoissa sukkuloiva sosiaalinen nuori kokea itseä monista kontakteistaan huolimatta yksinäiseksi. (Korkiamäki 2013, 112–126). Sukkulointi antaa tilaa, mutta kiinteä ryhmä turvaa, ja siten sukkuloimista tai selkeään ryhmään kuulumista ei kumpaakaan voi arvottaa yksiselitteisesti toista paremmaksi.

H: Onko sulla yksi vai enemmän hyviä ystäviä, isompi kaveriporukka?

N1: On mulla iso kaveriporukka ja muutama parempi kaveri, tärkeää pitää yllä suhteita.

N2: On mulla kavereita ja pari läheisempää ystävää. Kavereissa on erilaisia porukoita kun olen vaihtanut koulua, ja nää eri porukat ei niin tuu toimeen keskenään, nää vanhat ja uudet.

(Poika 18 v. ja tyttö 17 v.)

Aineiston perusteella koulu vaikuttaa erityisen tärkeältä sosiaalisten suhteiden areenalta. Varttuneemmissa nuorissa oli kuitenkin myös niitä, jotka eivät kokeneet lähempää yhteyttä opiskelukavereihinsa, vaan viettivät mieluummin aikaa kotikulmilta tuttujen lapsuudenkavereiden kanssa tai hakeutuivat enemmän itsensä tyyliseen seuraan harrastus- tai järjestötoiminnan kautta. Ulkopuolisuuden tunne koulussa ei siten välttämättä tarkoittanut yksinäisyyttä koulun ulkopuolella. Nuori saattoi löytää tiensä esimerkiksi tilaisuuksiin ja paikkoihin, joissa kohtasi samantyyliisiä, samoista asioista kiinnostuneita nuoria. Sosiaalisten verkostojen luominen koulun ulkopuolella edellytti itsenäistä liikkumista ja aktiivista otetta ja oli siten tyyppisempää hieman vanhemmille nuorille.

Kaveriporukoiden kirjoa lisäsi hakeutuminen kouluun oman asuinalueen ulkopuolelle sekä osallistuminen harrastustoimintaan. Sen sijaan harrastustoiminnan ulkopuolella olevien, lähikouluissa opiskelevien nuorten kaveriporukat liittyivät tiiviimmin omaan asuinalueeseen. Heillä tuntui myös harvemmin olevan vaihtoehtoisia kaveriporukoita – sosiaaliset suhteet rakentuivat tiiviisti luokkatovereista ja naapureista koostuvan kaveriporukan ja kaverinkavereiden ympärille. Näiden nuorten puheessa korostui myös lähialueen paikkojen merkitys: kun kaveritkin asuivat lähellä, ei nuorella ollut välttämättä suurta tarvetta tai halukkuutta poistua omalta asuinalueeltaan.

Klassinen havainto siitä, että tytöt viettävät aikaa parin–kolmen hengen ryhmissä ja pojat suuremmissa porukoissa, näyttää tämänkin aineiston perusteella pitävän pääsääntöisesti paikkansa. Tyttöjen ja poikien porukat ovat myös varsin erillisiä (Aaltonen ym. 2011, 34). Porukoiden sekoittuminen alkaa yläasteella ja lisääntyy nuorten vanhetessa.

H: Minkälaisista tyypeistä tää porukka sit koostuu? Onko kaverit mitä kautta, ja onko enemmän tyttöjä vai poikia?

N: No fudisjengiläiset, koululaiset, sit lätkäjengeist niitä porukoita tulee. Enemmän yleensä jätkiä kyllä, ku muijillaki o trenei, mut aika 50–50 ku kaikki pääsee. (Poika 15 v.)

Meillä oli tosi tiivis 8 hengen ystäväporukka ala-asteella, mutta nyt se on vähän hajonnu niin että yks tyyppi löysi muuta seuraa, mutta ollaan kaikki edelleen sen kanssa hyvissä väleissä, ja nyt mejän porukassa on kolme uutta mukavaa tyyppiä.

(Tyttö 13 v.)

Lähimmät kaverit – mahdollisia seurustelukumppaneita lukuun ottamatta – ovat silti varttuneemminkin nuorilla tyyppillisesti samaa sukupuolta. Huomattavaa on, että aineistossa ei tullut vastaan poikia, jotka olisivat kertoneet viettävänsä aikaa pääsääntöisesti tyttöjen kanssa, mutta muutama tyttö mainitsi viihtävänsä paremmin poikien seurassa. ”Poikamaisuus” on siten ehkä tytöille sallitumpaa kuin ”tyttömäisyys” pojille.

H: Onks teil iso kaveriporukka?

N1: Enemmä ollaan kahestaan.

N2: Vapaa-ajal kahestaan. Enemmä ollaan poikien kaa.

H: Miks poikien kaa?

N1: Ne on hauskempii.

N2: Ja ne pelaa jalkapalloo.

H: Miksei tyttöjen kaa?

N1: Ne syö vaa karkkii.

(Kaksi tyttöä 13 v.)

Kaveriverkostot eroavat jonkin verran myös iän mukaan. Nuoremmille ikäryhmille tyyppilisiä ovat selkeästi erilliset kaveriporukat eri paikoissa: on piha-, koulu- ja harrastuskaverit, joita nähdään eri tilanteissa ja eri aikoihin. Vanhempien nuorten kaveriporukoissa sen sijaan tapahtuu enemmän sekoittumista nuorten valitessa omat kaverinsa eri yhteyksistä. Tällöin kaveriporukoissa tunnetaan joku koulusta ja toinen harrastuksesta kolmannen ollessa alun perin kaverinkaveri. Oman porukan noukkiminen sieltä täältä edellyttää liikkumista sosiaalisissa suhteissa – jos nuorella on vain yksi sosiaalinen ympäristö, ei nuori voi ”noukkia” omia kavereitaan sieltä täältä, vaan ympäristö määrittää voimakkaasti nuoren sosiaalisia suhteita.

Kaverisuhteilla voi olla suurikin merkitys nuoren elämän suunnalle. Haastattelussa muutama nuori kertoi auttaneensa ja kantaneensa huolta kaverista, jolla on mennyt huonosti. Kaverien vaikutusta omaan elämään ei samalla tavalla tunnustettu – nuoret kertoivat ottavan-

sa etäisyyttä porukasta, jos kokivat, ettei porukan toiminta ollut heistä mielekästä. Nuoret nimeävätkin koulun ja asuinpaikan ohella kavereita yhdistäviksi tekijöiksi myös samat kiinnostuksen kohteet, elämäntyylin ja harrastukset (Määttä & Tolonen 2011, 33).

Mieluiten hengaan tanssijoiden kanssa, tullaan hyvin toimeen, pystyy puhumaan niitten kaa eikä tunne oloa vaivaantuneeksi. Niiden seurassa voi olla luonnollinen.

(Poika 19 v.)

H: Kuinka paljon on vapaa-aikaa hengailuun?

N: En juuri hengaile. Ei juuri kavereita, jotka vaan hengailis.

(Poika 15 v.)

Nuoret halusivat haastatteluissa esittää itsensä vahvasti toimijoina, jotka tekivät omat päätöksensä itse. Samalla he kiistivät kavereiden vaikuttavan heidän valintoihinsa. Tästä huolimatta nuorten tavoissa puhua tulevaisuudestaan, tavoitteistaan ja arvostuksistaan oli havaittavissa yhtenevyyttä samaan kaveriporukkaan – tai jopa samaa koulua käyvien nuorten kesken. Aiemman tutkimuksen mukaan kaverisuhteita määrittävätkin yhteisiä kiinnostuksen kohteita enemmän samantyyppiset asenteet, kuten esimerkiksi suhtautuminen päihteisiin ja koulumenestykseen (Korkiamäki 2013, 135).

Toisaalta myös rakenteelliset tekijät, kuten esimerkiksi sosioekonominen asema ja maahanmuuttajataustaisuus, toimivat kaveriporukoita yhdistävinä tekijöinä, vaikka nuoret eivät tähän tietoisesti pyrkisikään (Aaltonen ym. 2011, 29–56). Näiden kysymysten tarkempaan tarkasteluun NuHa-aineisto ei kuitenkaan antanut mahdollisuuksia. Kaveriporukoiden syntyminen olisi merkittävä tutkimuskohde, sillä kuten myös NuHa-aineisto vihjaa, ohjaavat kaveriporukat merkittävästi nuorten toimintaa ja valintoja (Korkiamäki 2013, 170).

Sosiaalisuutta korostavan nuoruuden käänköpuolena ovat yksinäisyyden kokemukset. Yksinäisyydestä ei haastatteluissa kuitenkaan puhuttu. Nuoret, jotka kertoivat viettävänsä vapaa-aikaansa pääosin yksin, kertoivat myös viihtyvänsä itsekseen kotona omia juttuja tehden ja korostivat sitä omana valintanaan. Lähimmät yksinäisyyttä sivuavat viittaukset olivat harmittelua siitä, että kaverit asuvat kaukana (eri kaupunginosissa), sekä toive siitä, että olisi enemmän kavereita ja uskaltaisi tutustua uusiin ihmisiin.

H: Paljonko te vietätte aikaa kavereiden kanssa?

N: Tykkään olla aika paljon yksin, se on joskus kivempaa. Ehkä puoliksi yksin ja puoliksi kavereiden kanssa. Riippuu, onko kesä vai talvi. Kesällä voi olla enemmän ulkona.

(Tyttö 11 v.)

NuHa-aineiston perusteella ei kuitenkaan voi päätellä mitään yksinäisyyden kokemusten yleisyydestä Helsingissä. Ensinnäkin haastattelujen sävy oli kevyt eikä niissä sivuttu muita-

kaan vaikeita asioita. Nuoret selvästikin halusivat esittää itsensä tuntemattomille aikuisille positiivisessa valossa. Toiseksi kouluterveyskyselyn perusteella vajaa 10 % pääkaupunkiseudun 8.–9.-luokkalaisista ja toisen asteen opiskelijoista kokee, ettei heillä ole yhtään ystävää (Luopa ym. 2013). Yksinäisyys näyttäytyy varhemmissa tutkimuksissa vakavana ongelmana, jolla on kauaskantoisia vaikutuksia nuoren elämään.

NuHa-aineisto kuvaakin yksinäisyyden käänköpuolta, sosiaalisten suhteiden tärkeyttä. Vaikka yksinäisyyttä ei aineistossa sivuta, se näyttää, miten tärkeitä kaverit ovat nuorten maailmassa. Samalla aineisto herättää pohtimaan yksinäisen nuoren asemaa maailmassa, jossa kaverit ovat kaiken mitta, syy ja tarkoitus. Siten NuHa-aineiston kaveripuhe, joka kuvaa ”tavallisen nuoren” mukavan yhdessäolon täyttämää vapaa-aikaa, antaa eväitä ymmärtää aiemmissa tutkimuksissa tehtyjä havaintoja yksinäisyyden raskaudesta.

MUUT SOSIAALISET SUHTEET

Haastatteluissa puhe sosiaalisista suhteista rajoittui lähes yksinomaan puheeseen kavereista ja perheestä. Muista aikuisista tai nuorista mainintoja kertyi niukasti, ja tällöinkin kyse oli yleensä jonkinlaisesta luonnehdinnasta eikä varsinaisesta kanssakäymisestä. Esimerkiksi luokkakaverit, joiden kanssa tekeminen rajoittui luokkahuoneeseen, jäivät haastatteluissa lähes kokonaan ilman mainintoja. Sen sijaan nuoret saattoivat kertoa itsestään tekemälä pesäeron johonkin toiseen nuorten ryhmään.

Perheen ulkopuolisista aikuisista kommentteja keräsivät humalaiset, opettajat ja valmentajat sekä nuoriso-ohjaajat. Näistä ensin mainitut koettiin pelottaviksi. Opettajat ja valmentajat puolestaan niittivät lähes ainoastaan negatiivisia mainintoja – huonoilla väleillä selitettiin tökkivää koulunkäyntiä taikka harrastuksen lopettamista. Nuoriso-ohjaajiin suhtauduttiin positiivisemmin ja heille lähetettiin haastatteluissa välillä terveisiä, mutta juuri tämän enempää ei heistäkään puhuttu.

MERKITSEVÄ SOSIAALISUUS

Haastatteluissa piirtyy kuva nuorten omasta, aikuisista irrallisesta maailmasta, jossa kaveriporukoiden merkitys nuoren kokemukselle maailmasta on keskeinen. Haastatteluissa esiin nostettuja merkittäviä aikuisia olivat vain omat perheenjäsenet. Huomattava osa nuorista halusi myös korostaa itsenäisyyttään ja erillisyyttään vanhemmista, vaikka aiemmat tutkimukset osoittavat suurimman osan nuorista kokevan keskusteluyhteyden vanhempiinsa hyväksi.

Sosiaalisista suhteista puhuttaessa NuHa-aineiston positiivinen vire on vahvimmillaan. Nuoret itse vaikuttivat haastattelujen sisältöön, eivätkä nuorten vapaa-aikaan keskittyvät haastattelut muuntuneet terapiasessioiksi, joissa nuoret olisivat puhuneet perheen vaikeuksista taikka yksinäisyydestä. Aineisto piirtää kuvan siitä ”millaisia sosiaalisten suhteiden kuuluisi olla”. Nuorten maailmassa hyvä perhe tukee mutta antaa tilaa, ja hyvään nuoruuteen kuuluvat kaverit. Nuorten parissa työskentelevien kannalta näitä on kiinnostava katsoa normaaliina ja miettiä, mitä ikävät kotiolot tai kavereiden puute konkreettisesti merkitsevät nuoren vapaa-ajan kannalta.

8. SOSIAALINEN MEDIA

Minä vietän kanssa paljon aikaa somessa, kuten meidän ikäiset tekee, se on tätä aikaa.
(Tyttö 16 v.)

H: Mitä oot mieltä somesta?

N: Epäsosiaalista, koukuttavaa ja ihmisten aikaa vievää turhaa touhuu. Nuoriso käyttää somea väärin.
(Poika 16 v.)

H: Mitä mieltä olet siitä, kun ystävyysuhteet siirtyvät mediaan?

N: Liveinä on kivempaa. Talvella on masentavaa kun on koulu, läksyt ja sitten vaan makaa ja ottaa puhelimen ja on mediassa.
(Poika 11 v.)

Sosiaalinen media oli yksi NuHa-projektin etukäteen valituista painopisteistä, ja haastatte-
lijoita kehoitettiin kysymään nuorilta somen käytöstä. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että
verkko on nuorille paitsi kommunikaation väline myös sosiaalinen tila, jossa nuoret kokei-
levat ja konstruoivat erilaisia identiteettejä sekä luovat ja vahvistavat sosiaalisia suhteitaan.
Verkon käytön tutkimus on kuitenkin ollut vähäistä, eikä esimerkiksi mobiilisovellusten käyt-
töä ole tutkittu käytännössä lainkaan. (Lehtikangas 2014.)

NuHa-projektin toivottiin tuottavan tietoa ymmärryksen kasvattamiseksi nuorten sosiaali-
median käytöstä. NuHa-haastattelujen sosiaalisesta mediasta tuottama informaatio jäi
kuitenkin suurimmalta osin pintapuoliseksi. Tyypillisin haastattelujen tuottama vastaus oli
litania erilaisia nuoren käyttämiä sosiaalisen median sovelluksia. Selvästi suosituimmalta
vaikutti WhatsApp, kun taas aikuisten suosima Facebook näyttäytyi nuorten näkökulmas-
ta keski-ikäisten areenana.

Alati vaihtuvien sovellusten nimeämistä kiinnostavampaa on havainnoida nuorten suhtautu-
mista sosiaaliseen mediaan ilmiönä. Some otettiin vastauksissa itsestäänselvytenä, ja tyy-
pillistä oli kommunikaation hajauttaminen eri sovelluksiin ja ryhmiin. Nuori saattoi keskust-
tella kouluryhmänsä kanssa WhatsAppissa, perheen kanssa Facebookissa, jakaa kuviaan
kavereilleen Instagramissa, pitää blogia, olla osallinen peliyhteisössä sekä keskustella ano-
nyymisti nettipalstalla. Kavereita nuorella saattoi olla sosiaalisen median myötä useita sato-
ja, joista nuori saattoi kertoa olevansa säännöllisesti yhteydessä muutamaa kymmeneen.

H: On some tärkeä tapa pitää yhteyttä?

N: Ei ehkä tärkeä, mutta täytyy se olla kun kaikki käyttää, siellä sovitaan että tavataan.
(Poika 18 v.)

Aina ku avaa koneen ni on se FB auki siinä vieressä koko ajan. Et jos tekee jotain koulujuttui ni tulis joku juttelee siihen, ni ei tarvis tehdä niitä. Enemmän näkee frendejä vaan koulussa ja toleen ja illalla ei jaksa enää näh, ni FB on hyvä et vois sit siellä järkätä.
(Tyttö 15 v.)

Puhe kuvaa sosiaalisen media arkipäiväistymistä. Arkipäiväistyminen ilmeni selvästi myös nuorten vapaa-aikatutkimuksessa, jonka mukaan neljä viidestä 15–19-vuotiaasta nuoresta jutteli kavereilleen netissä päivittäin ja yli 90 % viikoittain. Tilanne ei kuitenkaan ollut samanlainen tätä nuoremmilla, vaan 10–14-vuotiaista vain puolet oli netin välityksellä yhteydessä päivittäin ja lähes viidennes vain kuukausittain tai ei lainkaan. (Myllyniemi & Berg 2013, 25.)

NuHa-aineiston perusteella eroon on myös selkeä syy. Haastatteluista kävi ilmi, että vanhemmat vahtivat varhaisnuorten netin käyttöä ja rajoittivat heidän mahdollisuuksiaan luoda itselleen omia käyttöprofiileja. Nuoremmilla ei myöskään ollut (äly)puhelimessaan välttämättä nettiliittymää, joten Internet ei ollut heillä koko ajan käden ulottuvilla.

Vanhempia nuoria puolestaan ajoi somen käyttöön sovellusten ilmaisuus – puhelimesta saat-
toi olla saldo loppu ja tekstiviestit olivat joka tapauksessa jatkuvaan kommunikaatioon ai-
van liian hintavia, joten some tarjosi nuorille mahdollisuuden olla yhteyksissä rahatilantees-
ta huolimatta. Vaikka ”huono” puhelin voi olla este somen käytölle, nuorten puheesta pää-
tellen taskusta löytyy todennäköisemmin älypuhelin kuin saldoa tekstiviesteihin.

H: Käytättekö somea?

N: Joskus sortuu käyttämään Facebookii vähän. Yleisempi on WhatsApp ja Instagrammi ja joskus soitellaan, mut yleensä laitetaan viestii WhatAppiin kun se on ilmasta, ei mee saldoo.
(Poika 17 v.)

Mikäli somen käytöstä kysyttiin tarkemmin, kertoi moni nuori käyttävänsä sitä ”koko ajan”. Saapuneet viestit tarkistettiin viimeiseksi illalla ja ensimmäiseksi aamulla. Kavereihin oltiin jatkuvasti yhteydessä lomilla. Ajatus ”somalomasta” nauratti nuoria, jotka totesivat, että ei sieltä voi olla pois, sillä muuten puhelin on aivan tukossa viesteistä.

H: No onks toi luuri sulle sit kuin tärkeä?

N: No oisin kyl pahasti hukas ilman sitä. En tietäis mis porukka menee, ku ei kukaa oikee oo kotona sillai enää, ku on näin hyvät säät. Ja sitte jos saisin sen takasin toimintaa nii räjähtäis salee käsii,ku chatit ihan täynnä viestei, jotai viittä tuhatta viestiä sitte siinä ja puhelin iha juntturassa. (Poika 15 v.)

H: Mitä teet aamuisin ennen koulua?

N: Herään, otan puhelimen, katson ilmoitukset jotka ovat tulleet yön aikana, sit sammutan netin ja nousen ylös.
(Tyttö 11 v.)

Somessa sovittiin tapaamisista, jaettiin kuvia ja seurattiin kavereiden elämää. Haastattelu-
jen perusteella some koettiin ennen kaikkea käteväksi yhteydenpidon välineeksi, mutta it-
seisarvoisena somessa juttelua ei juurikaan tunnuttu pitävän. Vaikka Internet tarjoaa valta-

van potentiaalinen uusien kontaktien luomiselle, nuoret vaikuttivat käyttävän somea ensisijai-
sesti muutenkin tuttujen kavereiden kanssa kommunikoimiseen (Aaltonen ym. 2011, 41).

H: Mikä on sun pääasiallinen syy olla sosiaalisessa mediassa?

N: No, se sosiaalisuus tietenkin, ku on kavereiden kaa siellä. Se on se virtuaalisosiaalisuus, ku kaikki on siellä. On kiva, kun voi lisätä kuvia. Ja silleen... (Tyttö 18 v.)

Monet nuoret korostivat tavanneensa nettituttunsa vähintään kerran kasvokkain ja kertoi-
vat, etteivät ota ”ystäviksi” täysin tuntemattomia. Toisaalta, vaikka somessa ollaankin teke-
missä tuttujen nuorten kanssa, kynnys ottaa yhteyttä uuteen tuttavuuteen netin välityksellä
on matala, ja siten some saattaa laajentaa nuorten sosiaalisia verkostoja (Aaltonen ym. 2011,
40–42). Muutamia nuoret myös kertoivat juttelevansa netin keskustelupalstoilla, mutta näil-
lä palstoilla pääosassa tuntui olevan juttelu satunnaisten henkilöiden kanssa eikä niinkään
pysyvien sosiaalisten suhteiden luominen.

Nuorten suhtautuminen sosiaaliseen mediaan ei ollut ristiriidatonta. Some oli osa arkea
ja somessa olivat ”kaikki”, mutta samalla moni nuori kertoi viettävänsä somessa ”liikaa ai-
kaa” eivätkä kertomukset some-lakon suunnittelusta tai kokeilusta jääneet yksittäisiksi poik-
keuksiksi. Muuhun sosiaalisuuteen liitettyä vastaavaa moralisoiva puhe olisi kuulostanut ou-
dolta – yksikään haastateltava ei kertonut viettävänsä kasvotusten liikaa aikaa kavereiden
kanssa tai olleensa kaverilakossa.

H: Käytättekö sosiaalista mediaa?

N: Käytän tosi paljon. Oon yrittänyt vähentää, mutta en vois elää ilman WhatsAppia. Tiedän, että kuulostaa tyhmältä... Mut jos oon vaikka mökillä, niin haluan tietää mitä kavereille kuuluu ja pitää niihin yhteyttä. (Tyttö 16 v.)

H: Ahaa. Käytätkö sä muuten sosiaalista mediaa?

N: Sosiaalinen media on syöpää, käytän naamakirjaa ainoastaan, jos tarvitsee lähettää viestiä vaikka äidille. Kehenkään ei saa enää henkilökohtaisesti yhteyttä, kun kaikki vaan facettaa.

H: Entä se pelaaminen, puhutteko samalla esimerkiksi Skypessä tai jotain?

N: Joo, yleensä Skype päälle ja pelataan sit porukalla. (Poika 20 v.)

Nuhan perusteella vaikuttaakin siltä, että some nähdään yhtäältä välttämättömänä (”kaik-
kihan siellä on”), toisaalta viihdyttävänä ja kolmanneksi hieman vaarallisesti koukuttavana
aikavarkana. ”Oikeaan elämään” ja kasvokkaiseen kanssakäymiseen verrattuna somea
tunnuttiin pitävän hieman toissijaisena ja petollisena. Pelkän somen ei myöskään koettu riit-
tävän kaverisuhteiden ylläpitoon pitkien välimatkojen yli.

H: Mites teidän kaverit Facebookissa? Tunnetteko ne?

N: Yritän karsia niitä, ketä en oikee tunne... Mutta en kehtaa olla hyväksymättä, jos joku pyytää, kenet on nähnyt vaikka kerran tai jotain. Liikaa kuitenkin puolittuja, pitää varmaan karsia.

(Tyttö 18 v.)

Jälleen kerran todettakoon, että nuoria on monenlaisia, ja se mikä kuvaa yhtä, ei kuvaa kaikkia. Edeltävästä poiketen haastatteluissa tavattiin myös nuoria, joiden some-kavereista koostuva merkityksellinen yhteisö ulottui maapallon ympäri. Näillä nuorilla oli monesti oma selkeä kiinnostuksen kohde ja some-kontaktit olivat löytyneet tämän kiinnostuksen kohteen kautta. Myös aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että etenkin lähiympäristössään ulkopuolisuutta kokevat nuoret voivat löytää netistä yhteiseen kiinnostukseen perustuvia merkityksellisiä sosiaalisia suhteita (Aaltonen ym. 2011, 42–43).

H: Mitä sä teet siellä sivustolla?

N: Keskustelen ihan kaiken maan ja taivaan välillä. Se on niin ku, mä kuulun johonkin ja siellä on sisäpiirivitsit. Joskus satunnaisesti tulee tavattua niitä henkilöitä. Muutaman kerran vuodessa on tapaamisia, lähinnä kesäisin.

(Poika 18 v.)

H: Miks Twitter on hyvä?

N: Koska siinä oppii tuntemaan uusia ihmisiä.

H: Onko ne semmosia mitä oot tavannu oikeasti, vai twiittaatteks te vaan?

N: Jotain oon tavannu oikeesti, kun ne asuu Helsingissä, mut muita ei kun eivät asu Helsingissä, mut toivottavasti näkisi nekin.

(Tyttö 15 v.)

Tällaiset some-yhteisöt olivat luonteeltaan kirjavia – osassa painopiste oli omien piirustusten, valokuvien tai musiikin jakamisessa, kun taas toiset yhteisöt perustuivat keskusteluun. Siten Internet voi olla paitsi uusi paikka vaihtaa kuulumisia tuttujen kesken myös kanava uusien merkityksellisten kontaktien luomiseen ja mahdollisuus alakulttuureista keskustelemiseen.

Minä käytän sosiaalista mediaa päivittäin, olen siellä kavereiden kanssa ja vietän paljon aikaa. Varmaan vietän somessa enemmän aikaa kavereiden seurassa kuin livenä. Kännykkä on koko ajan käytössä, välillä vähän liikaakin. Välillä kun juttelen kavereiden kanssa, seuraan samalla kännykkää.

(Tyttö 16 v.)

9. LOMA

**Odotan kesälomaa:
aurinkoa, lepoa ja
futista. Eniten odotan
sitä, että herään joskus
iltapäivällä ja ulkona
paistaa aurinko ja
taivas on sininen, eikä
tarvitse tehdä mitään.**

(Tyttö 17 v.)

H: Mitä teette kesällä?

N: Ollaan ulkona, pelataan fudista, talvella me luistellaan. Ja mä sain kesätöitä X:n S-marketista.
(Poika 16 v.)

H: Muistelkaa ja kertokaa mitä teitte viime perjantaina, loma oli alkanut?

N: Heräsin klo 13.30. Näpyttelin sitten puhelinta.
(Tyttö 14 v.)

Koululaisten pitkä kesäloma tuo mukanaan katkoksen niin kouluvuoteen kuin harrastusten rytmiin. Samalla se rikkoo nuorten sosiaalisen kontekstin: Kouluvuoden aikana nuori näkee väistämättä muita nuoria koulussa, ja mikäli nuorella on harrastus, liittyy siihen yleensä oma suhteellisen vakiintunut yhteisönsä. Lomalla koululuokka ei enää kokoa nuoria samaan tilaan, ja vaikka nuori osallistuisikin harrastustoimintaan myös kesällä, on harrastukseen osallistuva porukka vain harvoin sama kuin lukuvuoden aikana. Harrastuksen muoto voi myös olla erilainen, ja viikoittaiset kokoontumiset voivat korvautua viikon mittaisella leirillä.

Loman aikana nuorten sosiaaliset suhteet saattavat muuttua intensiivisemmiksi tai kadota lähes olemasta. Nuorilla on runsaasti vapaata aikaa, ja osalle tämä tarkoittaa päivittäistä hengailua kavereiden kanssa, ahkeraa yökyläilyä ja vaikka leirejä, joissa toisten nuorten seurassa ollaan kellon ympäri. Toisaalta etenkin varhaisnuorille loma merkitsee irrottautumista kavereista – ala-asteen ylimpiä luokkia käyvät nuoret kertoivat viettävänsä kesälomansa ensisijaisesti perheensä kanssa mökeillä, matkoilla, kotona ja retkillä. Perheiden viettäessä lomansa itsenäisesti voi nuorella vierähtää viikkoja ilman kavereiden tapaamista.

Mulla on vaan aikaa. On kavereita. En saanut töitä, eli teen sitä mitä mä teen muutenkin.
(Poika 18 v.)

H: Poikkeako kesä jotenkin?

N: Joo, ei oo treenejä nyt kesällä. Mä olen täällä Hietsussa tai Kumpulassa tai Stadikalla.
(Tyttö 17 v.)

Helsingiläisnuorista tehty kyselytutkimus tukee havaintoa perheen merkityksestä lomavietossa. Lähes 80 % 11–19-vuotiaista helsinkiläisistä viettää lomiaan ainakin joskus mökillä, mikä yleensä tarkoittaa vanhempien seurassa olemista. Muita yleisiä lomaviettotapoja olivat sukulaisten luona vierailminen, kotona oleminen sekä vanhempien kanssa matkustaminen, jotka kuuluivat lähemmäs 90 %:n lomaa ainakin joskus. Aina tai usein lomiaan edellä mainituilla tavoilla viettää noin joka kolmas helsinkiläisnuori. (Nyholm, 2011, 97.)

H: Vietätkö aikaa perheen kanssa?

N: Kyl niitä näkee, mut ei tuu arkena oikein tehty mitään. Joskus saatetaan lähteä reissuun, jotain lomamatkoja tai sit mökille kesällä. Se on sellasta mukavaa vaihtelua.
(Tyttö 16 v.)

Mun perhe ei lähtis ulkomaille, kun ne on niin väsyneitä, ne ei halua pitää ikinä lomaa, vapaapäivätkin on ihan myrkkyy niille, ne on raskaan fyysisen työn tekijöitä ja niitten pitää nukkua päiväunet, ei me tehä ikinä lomalla mitään.
(Tyttö 16 v.)

Haastattelut tuovat esiin ikäryhmien välisiä eroja lomavietossa. Yksinkertaisesti: mitä vanhemmasta nuoresta on kyse, sitä enemmän kaverit ovat läsnä myös lomalla. Yläasteikäiset vierailevat toistensa mökeillä ja peruskoulunsa päättäneet saattavat jäädä yksin kaupunkiin vanhempien poistuesssa mökeille tai matkoille. Peruskoulun päättäneet nuoret myös täyttivät kesälomiaan kesätöillä, ja moni kertoi käyttävänsä ansionsa yhteiseen reissuun Suomessa tai ulkomailla yhdessä kavereiden kanssa. Silti kaikissa ikäryhmissä korostui lomien yhteydessä perheen merkitys ja perheen kanssa vietetty aika.

H: Mitäs te teette perheen kanssa?

N: Käydään mökillä. Mökille on kivempi mennä kaverin kanssa.

H: Saatko sitten ottaa kaverin mukaan?

N: Joo. (Tyttö 14 v.)

Kesätyöt keskusteluttivat nuoria jo yläasteistä alkaen. Valtakunnallisen selvityksen mukaan yläasteikäisistä kesätöissä on noin kolmannes ja lukiolaisista 78 % (T-media Oy 2013). Toisaalta usein tai aina töissä oli loma-aikoina alle 10 % 11–19-vuotiaista helsinkiläisnuorista. Nu-Ha-haastattelussa nuoret harmittelivat töiden saannin vaikeutta ja osa kertoi, ettei edes ollut viitsinyt hakea, ”kun ei niitä töitä kuitenkaan saisi”. Nuorten epäilyille on realistiset perusteet: esimerkiksi Helsingin kaupungilla oli kesällä 2014 16–17-vuotiaille nuorille 878 kesätyöpaikkaa. Hakemuksia näihin paikkoihin saapui yhteensä lähes 30 000 (Hartikainen 2014). Luku on huikea huolimatta siitä, että yksi nuori luultavasti hakikin useampaa paikkaa.

H: Miten ajattelit viettää kesää?

N: Nii-i, mä oon hakenu töihin moniin paikkoihin, R-kioskille, Siwaan ja vaikka mihin. En oo päässyt ku muutamaan haastatteluun. Oon nyt sit kotona vielä tän kesän. Mä hoidan sukulaislapsia kahtena päivänä viikossa, se nyt on jotain. Ja yritän kyl vielä hakea töihinkin. Mut ehkä mä vielä sit nautin tästä kesästä näin – saan olla vapaana. (Tyttö 18 v.)

Haastattelujen ja työpaikkahakemusten valossa on kiistatta selvää, että moni nuori selvästi haluaisi käyttää osan kesälomastaan töihin. Syykin työhaluihin ilmeni haastatteluista: ansioita tarvittiin jonkin erityisen haaveen, kuten kaverien kanssa tehtävän reissun tai kalliimman hankinnan, rahoittamiseen. Tilanne oli erilainen varttuneemmilla, jo kotoa pois muutaneilla nuorilla. Heidän kesätyöansionsa eivät enää huvenneet johonkin ”ylimääräiseen”, vaan työnteolla kerättiin säästöjä tulevan talven varalle.

H: Oletko hakenut kesätöitä?

N: Joo, olen ja varmaan saankin, isän firmassa olen kesän. Tai ei koko kesää, vaan kuukauden, pitää sitä omaa aikaakin olla.

H: Mitä ajattelit rahalla sitten tehdä?

N: Haluan matkustaa etelään rahoilla, se olisi ihanaa, kavereiden kanssa niin kun mentäisiin.

(Poika 16 v.)

Lomasuunnitelmista kysyttäessä nuoret mainitsivat kesätöiden ohella tyypillisimmin matkat, leirit, mökkeily ja pitkään nukkumisen sekä levon. Mökkeily ja leirit olivat yleisempiä nuoremmissa ikäryhmissä ja lepo vanhemmissa. Tapahtumista tai festivaaleista ei puhuttu, mikä on kiinnostavaa suhteessa siihen, että tapahtumien runsautta kuvattiin yhdeksi Helsingin positiiviseksi piirteeksi. Siten aineiston perusteella tapahtumat kiinnostavat nuoria, mutta voi olla, että ympärivuotinen tapahtumatarjonnan kasvun myötä ei yksittäiseen tapahtumaan osallistuminen nouse haastattelussa mainittavaksi kesän ”kohokohdaksi”.

Kesä näyttöytyi haastatteluissa vapauden tilana. Kesällä nuori sai valvoa myöhään ja nukkua pitkään. Osalla nuorista osa kesästä kului toki töissä, mutta koska kesätyö harvalla toisen asteen opiskelijalla liittyy vielä vakaviin tulevaisuuden suunnitelmiin, kesätöitäkin kuvasi eräänlainen stressittömyys. Ennen kaikkea loma edusti nuorille taukoa koulusta ja siten vapautta.

10. } NUORET } JA RAHA

Mikä tekee Helsingistä hyvän paikan asua nuorelle?

Tääl on paljo kaikkee tekemistä ja mahdollisuuksii tehdä kaikenlaista. Tosin kaikkeen tarvii aina vähän rahaa, mikä on vähä surullist.

(Poika 16 v.)

**Arvostan sitä mitä mul on. Ei oo valitettavaa.
Mullon koti ja kavereita, ja me ei olla mitään köyhii.**

(Tyttö 14 v.)

Rahan merkitys ei ole sama kaikille nuorille. Tyypillinen NuHa-haastatteluissa kohdattu nuori kertoi suosivansa ilmaisia ja/tai halpoja ajanviettotapoja, mutta käytti kuitenkin silloin tällöin rahaa kahvilassa tai pikaruokalassa sekä harrasti jotain maksullista. Toiset puolestaan olivat hyvinkin hintatietoisia ja näkivät taloudellisten realiteettien asettamat rajat omassa elämässään. Näiden lisäksi kohdattiin nuoria, joille maksullisuus oli laadun tae ja hintakynnys edusti hyvää tapaa pitää vääränlainen väki poissa.

Mulla on viikko- ja kuukausiraha. Ei mun sitä tartte käyttää saleihin. Saan käyttää pankkikorttia, jos meen vaikka Linnanmäkeen. Saan käteistä kuukausirahan lisäksi.

(Poika 14 v.)

Meil on kaheksan henkee perhees, ni ei saa rahaa, ku jos pitää antaa yhdelle, ni joutuu antaa kaikille. Duunist saan rahaa, jaan lehtiä ja maalamost saan 8 e tunti. Ja rahal saa kaikkee.

(Poika 16 v.)

Jo aiemmin on havaittu, että taloudelliset resurssit vaikuttavat nuorten vapaa-ajan viettoon ja sosiaalisiin suhteisiin (Hakovirta & Rantalaaho 2012). Vaikka tuloerot eivät ole enää viime vuosina kasvaneet, eivät 1990-luvun laman perintönä syntyneet erot ole myöskään kaventuneet (Tilastokeskus 2014). Tämä vaikuttaa väistämättä myös nuorten arkeen. Erityisen ahtaalla ovat yhden huoltajan taloudet, joista lähes 70 % kokee menojen kattamisen tuloillaan vaikeaksi (Lammi-Taskula & Karvonen 2014).

NuHa-haastatteluissa puhuttiin kuitenkin vain niukasti rahasta. Nuoret kertoivat tekemisistään omaa toimijuuttaan korostaen, ja rahan asettamat realiteetit vilahtivat korkeintaan sivulauseissa. Sosiaalisista suhteista puhuttaessa rahaa ei mainittu kertaakaan. Useimmista haastatteluista ei siten voinut päätellä paljoakaan perheen taloudellisesta tilanteesta taikka nuoren itsensä käytettävissä olevista varoista. Silti jotkut haastattelut avasivat näkymiä siihen, mitä taloudelliset resurssit nuoren kannalta tarkoittavat.

H: Mutta jos olisi enemmän rahaa, niin harrastaisitko jotain muuta, esim. vaikka musiikkia? Tai mitä tekisit, jos ei raha olisi este?

N: No, en mä nyt tiedä, ei mitään erikoista, ehkä nyt enemmän ostais jotain, uusi skeittilauta ja leffaan, kahviloihin ja noin, mutta en mä nyt tiedä. On mulla asiat ihan hyvin, ei se haittaa, ettei aina ole rahaa.

(Poika 17 v.)

Perheen taloudellinen tilanne on yhteydessä nuorten harrastusmahdollisuuksiin. Jopa runsas viidennes kaikista suomalaisista perheistä ja 40 % yksinhuoltajatalouksista kokee maksullisten harrastusten olevan heille liian kalliita (Lammi-Taskula & Karvonen 2014). Silti NuHa-haas-

tatteluissa vanhempien ei kerrottu rajanneen harrastuksia pois taloudellisiin syihin vedoten. Sen sijaan haastatteluissa ilmeni, että osalle nuorista päivittäiset treenit, kilpareissut ja viimeisimmät varusteet olivat itsestäänselvyys, kun taas toisten puhetta harrastuksista leimasi hintatietoisuus sekä kiitollisuus vanhempien tekemästä taloudellisesta panostuksesta.

Yritän, etten ole niin paljon kotona, yritän päästä pois kotoa etten jumitu, harrastan sunnuntaisin, se maksaa ihan hirveesti, en haluu lopettaa, arvostan sitä että äiti on hommannut mulle harrastuksen, koska se on tosi kallista.

(Tyttö 12 v.)

No mun faija maksaa ton mun harrastuksen sitte aikalailla kokonaa, kaikki kengät ja suojat vaikkei niitä paljoo ookkaa. Kaikki iha kunnollisii. Ja kyl se sit tarjoo syömään ja tällästä.

(Poika 15 v.)

Tilastolliseen tutkimukseen verrattuna oli jopa hieman yllättävää, miten vähän nuoret kertoivat rahan rajoittavan harrastamista. Kyseessä voi olla yhtäältä vanhempien pyrkimys välttää säästämistä lasten menoista ja toisaalta nuoren halu korostaa omaa päätäntävaltaansa olosuhteiden saneleman pakon sijaan. Myös haastattelujen vapaa konteksti ohjasi nuoria keskittymään siihen, mitä heidän vapaa-ajassaan on, eikä siihen, mitä siitä puuttuu. Siten hengailukin esitettiin aina omana valintana, vaikka kyse olisikin joidenkin kohdalla ollut siitä, ettei muuhun tekemiseen ole ollut mahdollisuutta.

H: No missä te yleensä käytte pelaamassa korista?

N1: Tuolla alakentillä nyt kesällä.

H: Maksaako se jotain?

N1: Ei maksa, se on ilmainen.

N2: Jos se maksais, niin ei me käytäis siellä.

(Kaksi poikaa 14–17 v.)

Harrastusten ohella nuoria erottelivat lomat ja matkustelu. Matkustaa voi toki monenlaisilla budjeteilla, mutta matkojen määrissä ja kohteissa on selkeitä eroja. Toiset kävivät perheen kanssa ulkomailla muutaman kerran vuodessa, ja ulkomaanreissu perheen kanssa saatettiin jopa kokea ikäväksi velvollisuudeksi. Toisille ulkomaita edusti korkeintaan Tallinna.

H: Oletko matkustellut?

N: Ei oo silleen ollu varaa. Kyllä mä joskus... Me käytiin sukulaisten kaa Malagassa Espanjassa. Pienenä oon käyny kattomassa mummia Ruotsissa ja sitten kerran olin Tallinnassa.

(Poika 16 v.)

Siitä, että mä pääsen Australiaan, mä oon käyny niin monessa maassa jo, Euroopassa, Aasiassa. Me ollaan matkustettu perheen kanssa paljon. Matkusteluun oon tottunu, ku oon matkustanu niin paljon. Oon ollu siis perhelomalla esim. Nepalissa kuukauden.

(Poika 16 v.)

Kaikkiaan taloudellinen tilanne heijastui tekemisen mahdollisuuksien kautta. Materiaaliset puitteet, kuten merkkivaatteet, elektroniikka ja asuinneriöt, saivat haastatteluissa vain satunnaisia mainintoja. Shoppailustakin puhuminen keskittyi shoppailuun ajanvietteenä, kun käytettävät summat ja suosikkikaupat jäivät mainintoja vaille. Mainintojen puutetta ei pidäkään tulkita välinpitämättömänä suhtautumisena materiaan, vaan materiaalisten seikkojen vähäisyys puheessa selittynee haastattelujen painottumisella tekemiseen.

NUORTEN OMAT KÄYTTÖRAHAT

Shoppailu on haastattelujen perusteella helsinkiläisten teinityttöjen tyypillinen ajanviete. Rahankäytön kannalta se eroaa harrastuksista ja perheen kanssa tehtävistä matkoista siten, että välttämättömyyksiä lukuun ottamatta nuoret maksavat shoppailua omista rahoistaan. Muita tyypillisiä omista rahoista maksettavia menoja olivat pienet arkiseen elämiseen menevät summat, kuten kahviloissa käynnit ja herkkujen ostaminen kaupoista. Myös aiemman tutkimuksen perusteella 15–17-vuotiaat suomalaisnuoret käyttivät omaa rahaansa tyypillisimmin syömiseen, vaatteisiin ja matkalippuihin (Koste 2014, 30).

H: Sanoit, että usein on rahan kanssa ongelmia?

N: Joo, kahvilassakin on kallista käydä ja kaikki maksaa... Mutta on täällä (Helsingissä) tekemistä kyllä, että ei tässä nyt niin (ongelmaa)...

(Poika 16 v.)

Nuorten itsensä käytössä oleva raha tulee useammasta eri lähteestä, joista merkittävin on vanhempien antama taskuraha. Etenkin alle 15-vuotiailla vanhemmilta saatu taskuraha oli usein ainoa taloudellisen tuen lähde isovanhemmilta mahdollisesti saatujen synttärilahjarojen ohella. Tämä raha saattoi olla vastikkeetonta taikka kotiitöihin tai opiskeluun sidottua kuukausi- tai viikkorahaa tai tarpeen mukaan annettua käyttörahaa.

H: Kuinka paljon sulla on rahaa käytössä, ja mistä saat sen?

N: Kuukausiraha on 60 €, ja kyllä se riittää, saan lisää jos pyydän.

(Tyttö 16 v.)

Saan kuukaudessa pientä viikkorahaa, josta muodostuu noin 30–50 € kuukaudessa. Rahat kuluvat bussimatkoihin ja skuausharrastukseen, kun ostan osia, mm. laakereita jne.

(Poika 14 v.)

NuHa-haastattelujen perusteella kuukausirahojen määrissä on suuria eroja. Tulos vastaa aiempien tutkimusten tuloksia. Suomalaisista 15–17-vuotiaista neljännes saa kuukausirahaa korkeintaan 70 euroa kuussa, ja joka kymmenennen kuukausiraha on vähintään 310 euroa kuussa. Kuukausirahan määrä kasvaa iän myötä, ja keskimääräinen summa on 118 euroa. (Koste 2014, 201, 30.) Summat eivät tosin kerro sitä, minkä verran vanhemmat maksavat nuorten menoja kuukausirahan ohella. Haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että kaikkein suurimpia kuukausirahoja nauttivilla nuorilla on myös suurempi vastuu omista menoistaan.

Vanhempien ja sukulaisten taskut eivät ole nuorten ainoita rahanlähteitä. Kouluvuosien aikainen työssäkäynti on yleistynyt 2000-luvulla, ja vuonna 2011 jopa noin kolmannes helsinkiläisistä 8.–9.-luokkalaista ja 40 % lukiolaisista kävi töissä lukuvuoden aikana. Työssäkäynnin ja perheen varallisuuden välillä ei ole havaittavaa yhteyttä. (Nyholm 2011.)

Taloudellisen pakon sijasta nuorten tärkeimmät motiivit työntekoon ovat rahan saaminen päivittäiseen kulutukseen tai vaatteisiin sekä työkokemus ja säästäminen joko matkaan tai tulevaisuuden varalle (Nyholm 2011, 107). Toisaalta, kuten Tuohinen (2013, 134) huomauttaa, ovat nuorten motiivit työnteolle moninaiset. Osa kaipaa itsensä kannalta mielekästä työtä, kun taas toisille työ on ensisijaisesti tulonlähde.

Myös NuHa-haastatteluissa näkyi omien rahojen ansaitsemisen yleistymisen viidestätoista ikävuodesta lähtien. Haastatteluista ei tosin selvinnyt, vähenikö vanhempien tuki omien ansioiden myötä vai tulivatko omat ansiot tämän päälle, eikä tämä ollut aina selvää nuorille itselleenäkään. Epäselvyys viittaa siihen, ettei omien kulutusmahdollisuuksien lisääminen ole kaikille nuorille työnteon ainoa tai ensisijainen motiivi, vaan työ myös nähdään väylänä itsenäistymiseen. Tosin tämäkin riippui jälleen nuoresta – kaikille ei kotoa taskurahoja heru. Tällöin työnteoko ei ole ensisijaisesti itsenäistymistä, vaan ainoa keino omien käyttörahajen saavuttamiseen.

Haastatteluissa mainitut itse ansaittujen rahojen käyttökohteet vahvistivat aikaisempia tutkimustuloksia. Kuvetta kaivettiin ensisijaisesti arkiseen kulutukseen, kuten kahvilassa tai pikaruokalassa käymiseen ja shoppailemiseen. Lisäksi nuoret käyttivät omaa rahaa erilaiseen ”ylimääräiseen” tekemiseen, kuten konsertteihin tai leffalippuihin. Kesätyöt erosivat lukuvuosien aikaisesta työskentelystä siten, että niistä tienattavalle summalle oli usein oma korvamerkitty kohteensa, tyypillisimmin joko kavereiden kanssa tehtävä lomamatka tai jokin uusi kalliikko hankinta. Nuorten omat rahankäyttökohteet heijastuivat siten, että haastatteluissa toivottiin erityisesti edullisempia kahviloita ja ilmaisia tapahtumia, kun taas harastusten hinnoista puhuttiin huomattavasti vähemmän.

H: Liittykö rahan käyttö paikan valintaan?

N: Kyllä raha määrittää, voiko mennä kavereiden kanssa syömään, ja aina katon halvinta listalta mitä on. On paljon kalliita ketjukahviloita, mut sit jostain keskustan ulkopuolelta löytyy vähän halvempia paikkoja, ja sit on ilmasii gallerioita ja näyttelyitäkin.

(Tyttö 20 v.)

Nuorten kulutusta kuvaa vapaus käyttää omat rahat itseensä, eikä nuorten edellytetty osallistuvan perheen kuluihin ansioillaan. Myös varhemman tutkimuksen mukaan vain pari prosenttia lukuvuosien aikana työskentelevistä nuorista osallistuu perheen yhteisiin menoihin (Nyholm 2011, 107). Kuitenkin se, minkä katsotaan kuuluvan nuoren itse maksettaviin asioihin, vaihtelee suuresti: joillekin vanhemmat ostivat kaikki tarvikkeet, kun taas toiset säästivät itse omat tietokoneensa.

Joo, oon mä aina saanu vanhemmilta sen mitä tarvii... Tai no, tai mulla just hajos kolmas puhelin vuoden sisään, niin ne sano et joudun odottamaan heinäkuuhun, et saan uuden.

(Tyttö 15 v.)

Oon säästänyt koko yläasteen tietokoneeseen, ja kuukaus sitten sain ostettua sen. Saan 100 € kuussa, ja sitä varten mun pitää siivoo ja tehdä kotitöitä. Saan kans synttäreil ja jouluna rahaa. Yritän koko ajan säästää.

(Poika 16 v.)

Tilanne muuttuu nuorten varttuessa ja muuttaessa omalleen. Itsenäisesti asuvat nuoret haavat elinkustannusten kalleuteen, ja moni kertoo harrastuksen jääneen, kun vanhemmat eivät sitä enää kotoa poismuuttaneelle nuorelle ole maksaneet. Taloudellisen vastuun kasvu tuntuu liittyvän selkeämmin itsenäiseen asumiseen kuin ikään, vaikka jokunen kotona asuva parikymppinen kertookin maksavansa itse omat laskunsa. Kaikki kotoa poismuuttaneetkaan eivät siirry pois vanhempiensa taloudellisen tuen piiristä, mutta nuoren päätäntävalta siitä, mihin hän rahansa käyttää, kasvaa. Samalla esimerkiksi harrastamisesta tulee vaihtoehtoinen menoerä esimerkiksi ulkona käymiselle.

Yksin asuminen on ollut rankempaa, kun olin kuvitellut. Kun asun yksin, pitää hoitaa kaikki; ruoka, siivous, laskut, tulee hirveesti stressiä laskuista ja on paljon arkiasioita hoidettavana. Koulun jälkeen tulee kotiin, niin kauppaan, sit kotiin, siivoo, tekee ruokaa ja pitäisi vielä ehtiä syömään se ruoka.

(Tyttö 17 v.)

H: Tuntuuko, että elämiseen on tarpeeksi rahaa?

N: Ei ole tarpeeksi, on pulaa. Mutta ei sille voi tehdä mitään. Pitää vain tarkasti katsoa, mitä ostaa. Tuet menee suoraan vuokraan ja sitten jää joku 200 euroa, josta menee laskuja vaikka en ostaisi mitään ruokaa. Vanhempien luona saa käydä syömässä.

(Poika 22 v.)

YLEISET HAVAINNOT NUORISTA JA RAHASTA

Havainnot taloudellisesta eriarvoistumisesta kätkeytyivät haastatteluissa rivien väliin. Toisilla nuorilla harrastus oli jäänyt hinnan takia, toisille veneet ja ulkomaanmatkat olivat itsensä selvyys. Kun kyse oli nuorten omista rahoista, toiveisiin liittyi edullinen hinta (esim. halpa kahvila), mutta vanhempien maksamissa kuluissa korkeaa hintaa saatettiin pitää laadun takeena ja jopa suotavana, sillä maksullisuus rajasi kävijäkuntaa sopivammaksi.

Haastatteluista kuului nuorten kaipuu taloudelliseen itsenäisyyteen, eikä yksikään töissä käyvä nuori haastatteluissa esittänyt työtään pakkopullana tai välttämättömänä pahana. Sen sijaan työ näyttäytyi positiivisena ja tavoiteltavana asiana. Tämä voi tosin johtua siitä, että nuorilta ei kysytty systemaattisesti töistä, vaan työt tulivat esiin vain silloin, kun nuoret itse halusivat työnteosta puhua.

Materiaalista asioista nuoret puhuivat vähän. Tuotteiden merkkejä ei tuotu esiin eikä vapaa-aikaa muutenkaan tarkasteltu aineellisen kuluttamisen kautta. Haastatteluissa raha näyttäytyi pikemminkin tekemisen kuin kuluttamisen mahdollistajana. Tämä ei kuitenkaan kuvaa välttämättä nuorten kokemusta arjesta, ja huomionarvoista on, että vaikka materiasta ei haastatteluissa puhuttu, shoppailu eli kauppoissa kiertely ja (vaatteiden) ostelu oli kuitenkin nuorten tyttöjen keskeinen ajanviette.

11.

TULEVAISUUS

Mikä elämässä on mukavaa?

Kiva olla nuori, kun ei tarvitse vielä miettiä niin paljon kun aikuisena.

(Poika 13 v.)

Onnellinen ♡

Elämässä mukavaa on kivat ihmiset, ihanat ihmiset, teatteri on ihanaa, unelmat on ihania.

(Tyttö 19 v.)

Haastattelujen keskeinen teema oli nuorten vapaa-ajanvietto, mutta niissä sivuttiin myös nuorten tulevaisuuden suunnitelmia sekä nuorten kokemuksia heidän vaikutusmahdollisuuksistaan. Erityisen kiinnostavaa on verrata nuorten vapaamuotoisessa haastattelussa antamia vastauksia vuonna 2011 toteutetun kyselytutkimuksen tuloksiin. Sen mukaan 11–19-vuotiaiden helsinkiläisnuorten keskeisiä tulevaisuuden toiveita olivat mielenkiintoinen ammatti, asunto, kumppani, matkustelu ja opiskelupaikka. Tulevaisuuspelkojen viiden kärki olivat puolestaan rahattomuus, läheisen menettäminen, työttömyys, vakava sairaus ja se, "ettei pärjää". (Nyholm 2011.)

Tulevaisuusteemaan liittyy myös nuorten näkemys itsestään yhteiskunnassa. Tulevaisuuspuheessa – kuten NuHa-haastatteluissa ylipäänsä – korostui nuoren oma vastuu elämästään, tekemisistään ja päätöksistään. Yhteiskuntaa ei syytetty tai huudettu apuun eikä sen tarjoamia puitteita kyseenalaistettu. Yhteiskunta oli kohdatuille nuorille etäinen ja abstrakti, ja kysymykset vaikuttamisesta typistyivät nuoren henkilökohtaiseen elämään. Vaikuttaminen oli yhtä kuin vapaus päättää vaatteista, harrastuksista, kavereista ja opinnoista.

Koska nuorten käsitys siitä, mitä tulevaisuus on, ja nuorten konkreettiset tulevaisuutta koskevat valinnat eroavat nuorten ikävaiheen mukaan, käsitellään seuraavassa nuorten puheita tulevaisuudesta ikäryhmittäin.

VARHAISNUORET JA KAUKAINEN TULEVAISUUS

H: Mitä haluaisit tehdä isona?

N: Mä haluisin olla isona maalivahti Bayern Münchenissä!
(Poika 11 v.)

H: Mistä sä haaveilet?

N: Haluisin olla prinsessa tai kuuluisa, tai olla maailman paras hevosenratsastaja.
(Tyttö 9 v.)

Ala-astettaan käyville varhaisnuorille tulevaisuus on vielä etäinen asia. Tärkeimmät valinnat seuraaviksi vuosiksi on vielä tehty heidän puolestaan – he ovat oppivelvollisia ja heidän oletetaan käyvän peruskoulua, kunnes he saavat käteensä yhdeksännen luokan päätötodistuksen. Edes koulujen kasvanut valinnanvapaus ja mahdollisuus valita erilaisten erityisluokkien kirjoista eivät kuuluneet varhaisnuorten puheissa tulevaisuudesta.

Kouluvalintojen jääminen vaille yhtä ainoaa mainintaa on kiinnostavaa, sillä Helsingin alakoululaisista noin kolmannes ja yläkoululaisista lähes puolet käy jotain muuta kuin omaa

lähikouluun. Kauempana sijaitsevaan kouluun hakeutuminen on yhteydessä vanhempien korkeampaan koulutustasoon. (Bernelius 2013, 107, 126.) NuHa-aineiston valossa näyttääkin siltä, että peruskouluikäisten hakeutuminen lähikoulunsa ulkopuolelle liittyisi pikemmin vanhempien kuin lasten tahtoon, tai ainakaan varhaisnuoret eivät koe kouluvalinnan liittyvän tulevaisuuteensa, sillä heille tulevaisuus on aikuisuutta.

Kun ala-asteikäiseltä nuorelta kysyy hänen tulevaisuudestaan, vastaukset keskittyvät ensisijaisesti ammattiin. Ammatti on puhtaasti toiveammatti, eikä mainintoihin ei liity pohdintaa realiteeteista, kuten ammatin yleisyydestä, tulotasosta tai omista taipumuksista. Tyypillisiä toiveammattaja olivat harrastuksiin pohjautuvat ammatit, kuten jalkapalloilija tai tanssija. Lisäksi varhaisnuoret mainitsivat unelma-ammateikseen muun muassa poliisin, lääkärin, eläinlääkärin, rakennusmiehen, toimittajan sekä bloggaajan.

Ammatin ohella varhaisnuoret mainitsivat tulevaisuudensuunnitelmiaan asumistoiveet sekä auton pari kertaa ja ulkomaille muuton kerran. Lukioon tiesi tähtäävänsä kaksi varhaisnuorta ja yksi toivoi voivansa ratsastaa tulevaisuudessakin. Pelkoja ja epävarmuutta ei vastauksissa käsitelty lukuun ottamatta yksittäistä mainintaa huumeista ja toista koulunkäynnin takkuamisesta. Lisäksi yksi varhaisnuori totesi, ettei halua ajatella vielä asiaa, vaan halua vain pitää hauskaa.

Vielä ammattiakin tyypillisempi vastaus tulevaisuudensuunnitelmiin oli lyhyt ja ytimekäs ”en mä tiedä”. Varhaisnuorten puheessa tulevaisuudensuunnitelmien puute ei kuitenkaan näyttäytynyt ehdistavana, vaan pikemminkin vapauttavana. Tulevaisuus on vielä kaukana, nuori saa olla vielä lapsi ja kasvaa huoletta miettimättä vielä aikuisuuttaan, tavoitteitaan ja paikkaansa yhteiskunnassa.

13–15-VUOTIAAT JA OPISKELUVALINNAT

Jos olis työpaikka, semmonen, et palkka riittää elämiseen. Et sais jotain muutakin kun vuokran ja ruokaa tai jotain.
(Tyttö 15 v.)

H: Mitkä ovat teidän toiveet ja unelmat?

N: Matikka on vaikeaa. Olisi kiva osata matikkaa. Ja että loppuelämä menisi mahdollisimman hyvin. Ettei ois kauheesti alamäkiä.
(Tyttö 13 v.)

H: Mitä haaveita ja unelmia sinulla on?

N: Hyvä työ, juristi, saa paljon rahaa, oon luvannut vanhemmille ostaa asunnon ulkomailta. Haluun elää mahdollisimman normaalia elämää aikuisena.
(Poika 13 v.)

Yläasteen lopussa oppivelvollisuus päättyy ja nuoret ovat pakotettuja tekemään päätöksen tulevaisuuttaan koskien. Tulevaisuus on yläasteen opiskelijoille lähempänä kuin varhaisnuorille, ja kysymykset tulevaisuudesta keräsivät varsin runsaasti peruskoulun loppumiseen liittyviä vastauksia. Nuoret kertoivat pyrkivänsä lukioon tai ammattikouluun ja miettivät valintaansa myös suhteessa omiin taipumuksiinsa sekä siihen, mitä he haluavat tulevaisuudelta.

Yläasteikäiset vastasivat tulevaisuuden suunnitelmiin varhaisnuoria harvemmin konkreettisesti ammatilla. Sen sijaan he toivoivat kiinnostavaa työtä, jossa he viihtyisivät ja jossa he voisivat hyödyntää omia taipumuksiaan. Työhön liittyvien odotusten ohella puheeseen oli ujututtanut mukaan myös muita tulevaisuutta koskevia toiveita. Nämä liittyivät tyypillisimmin ulkomailta asumiseen, rikastumiseen, mieluisaan asuntoon tai ylipäänsä mahdollisuuksien elää hyvää elämää.

Osalla nuorista puhetta tulevaisuudesta värittää epävarmuus. Nuoret pelkäävät, riittääkö heidän keskiarvonsa heidän haluamaansa kouluun ja voivatko he kouluttautua ammattiin, joka takaa riittävän taloudellisen toimeentulon. Yksittäiset nuoret pelkäävät, onnistuvatko he ylipäänsä olemaan sotkematta asioitaan ja elämään ”normaalia elämää”.

Yläasteikäisten nuorten puheessa tulevaisuus värityy ensisijaisesti opiskelujen ja työnteon kautta, ja vapaa-aikaan liittyviä odotuksia tai mainintoja on yläastetta käyvien nuorten tulevaisuuspuheessa niukasti.

16–18-VUOTIAAT JA TOIVE TULEVASTA

H: Haaveet?

N: Päästä lukemaan psykologiaa, olisi tulevaisuudessa oma perhe, saisi matkustella, kokea kaikenlaista. Uskon unelmiini.
(Tyttö 17 v.)

H: Tuntuuko teistä sille, että pystytte vaikuttamaan tulevaisuuteenne?

N: Sinänsä joo, mut sinänsä ei. Vaikuttaa joo, mut arvosanat on niin huonoi, etten voi vaikuttaa mihi meen, ku ei pääse sisään siihen kouluu mihin haluu. (Poika 16 v.)

Haastatelluista 16–18-vuotiaista nuorista suurin osa opiskeli toisen asteen oppilaitoksessa. Yläastettaan käyvien nuorten tavoin myös heidän tulevaisuudensuunnitelmansa liittyivät ensisijaisesti opintoihin ja ammattiin, mutta puheessa kuului nuorempia enemmän epävarmuutta. Toisen asteen jälkeen vaihtoehtojen kirjo kasvaa, eikä monelle ollut selvää, mikä olisi se ”oma juttu”, se seuraava askel, jota heidän tulisi lähteä tavoittelemaan. Valinnan vaikeus konkretisoituu väli vuosina, joita kertyy yli puolelle nuorista vähintään yksi ennen opintojen jatkamista (Kaukonen 2009).

Paitsi opiskelupaikasta, nuoret haaveilivat myös ”hyvästä työstä”. Hyvää työtä luonnehti hyvä palkka, työn kokeminen mielekkääksi sekä oma kiinnostus työtä kohtaan. Varhais-

nuorille tyypilliset haaveet harrastuksen muuttumisesta ammatiksi olivat sen sijaan käyneet harvinaisiksi.

H: Onks sulla jotain unelmia?

N: On. Mä haluisin vakituisen duunin, semmosen jost saisi sopivasti rahaa, ja ehkä joskus tulevaisuudes olis kiva saada lapsiaki. (Poika 18 v.)

Kaikilla nuorilla tulevaisuudensuunnitelmat eivät rakennu opiskelut tai työ edellä, vaan työ tai opiskelu saattoi olla vain väline, jonka ensisijainen tarkoitus oli mahdollistaa muita tulevaisuuden unelmia. Näitä muita tulevaisuuden valintoja ohjaavia haaveita olivat matkustaminen, ulkomailla asuminen, riittävä toimeentulo, rikastuminen, vapaus, perhe, riittävä ja mielekäs vapaa-aika sekä toiveet materiaalisista asioista, kuten asunnosta, veneestä tai autosta.

H: Mistä haaveilet?

N: Että saisin hyvän ammatin, jossa tienaisi mukavasti. En halua tienata hyvin siksi, että olisin rikas, vaan siksi, että saisin viettää vapaa-aikaa juuri niin kuin haluan. Haluaisin lääkäriksi, talousalan ihmiseksi tai lakimieheksi, mut ei mulla ole vielä fiksattua suunnitelmaa, pitää vähän jättää aukikin. (Poika 17 v.)

Puheessa on huomattavaa se, että siinä missä osa nuorista haaveili kiertävänsä maailmaa tai tekevänsä työtä, jossa voi ilmaista itseään, ja täyttävänsä runsaan vapaa-aikansa monenlaisilla aktiviteeteilla, toiset nuoret toivoivat työtä, joka takaisi riittävän toimeentulon ja tarjoaisi mahdollisuuden elää ihan tavallista elämää. Myöskään taloudellisista tavoitteista puhuminen ei tarkoittanut pelkkää haaveilua rikkauksista, vaan aivan yhtä lailla vaatimattomaa toivetta taloudellisesta itsenäisyydestä.

Aikuisuutta lähestyvien nuorten puheessa pelko omasta pärjäämisestä kuului voimakkaammin kuin nuoremmilla. Osa nuorista pelkäsi valitsevansa väärin tai huolehti pääsytään unelmiensa opiskelupaikkaan. Toiset taas pelkäsivät, etteivät kelpaa minnekään. Nuoret, joiden koulunkäynti ei sujunut, saattoivat kokea mahdollisuutensa varsin rajallisiksi.

YLI 19-VUOTIAAT NUORET JA KOKONAISVALTAINEN ELÄMÄ

H: Onko sulla unelmia tulevaisuudelle?

N: Että saisin töitä ja elää suomalaisena ja olla hyödyllinen suomalaisessa yhteiskunnassa. Sitten voisi ajatella perheen perustamista, mutta ensin työ. (Poika 22 v.)

H: Millaisia haaveita sulla on?

N: Varmaan sellanen työ, joka itsee kiinnostais ja olis joustava. Vois vaikuttaa omaan ajankäyttöön. 8-16 ei houkuttele, vaan sellanen, jossa pääsis vaikuttaa siihen miten itse tekee. Vapaa-aikaa pitäis olla tarpeeks. Ja tietty se vielä että, säilyis terveenä. (Poika 19 v.)

H: Millaisia haaveita sulla on niinku vaikka 10 vuoden päästä?

N: Mä toivon, että mä oisin matkustanut paljon. Et mulla ois vakituinen duuni ja sit perhe ja elämä hyvällä mallilla. (Tyttö 23 v.)

Mitä vanhemmiksi nuoret kävivät, sitä enemmän puhe tulevaisuudesta siirtyi pois kapeasta opiskelu- ja työperspektiivistä kohti kokonaisvaltaisempaa käsitystä siitä, mitä nuoret haluavat elämältään. Tämä ei tarkoita opiskeluun ja töihin liittyvien toiveiden väistymistä – päinvastoin, tyypillinen toive oli edelleenkin opiskella tai saattaa opiskelut loppuun ja löytää koulutusta vastaava työ. Tosin suoritettukaan opinnot eivät aina kertoneet elämän selkiintymisestä.

H: Oletko unelma-ammattissa?

N1: En tiää vielä. Kaksi ammattikoulua jäänyt kesken.

N2: Oon kokki. Vihaan sitä, oli pakko hakea jonnekin kouluun ja pääsin sinne. Mut pääsin kuitenkin ulkomaille. (Kaksi tyttöä 19 v. ja 20 v.)

H: Mitä ajattelet tulevaisuudesta?

N: No valmistuun just lähihoitajaksi ja kyllä varmaan tätä työtä haluan tehdä pari-kolme vuotta, sitten voisi ehkä opiskella vielä lisää. (Tyttö 23 v.)

Puheessa kuitenkin korostui nuorempia ikäluokkia enemmän työelämän ulkopuoliset haaveet, kuten taloudellinen itsenäisyys, oma asunto, perhe, terveys, vapaus ja onnellisuus. Ero selittynee elämäntilanteella. Näille nuorille aikuisuus oli jo lähellä ja kysymys siitä, millaista elämää he oikein halusivat elää, oli konkreettinen. Vaikka opiskelu ja työt olivatkin edelleen merkittäviä, kysymys tulevaisuudesta ei enää koskenut vain käsitystä siitä, mikä on tavoiteltava työ, vaan myös sitä, mikä on tavoiteltava elämä. Tulevaisuus ei enää myöskään ollut jossain kaukana, vaan se oli käsillä nuoren arjessa, tässä ja nyt.

NUORET JA PÄRJÄÄMISEN EETOS

Mä en oo ikinä tähdännyt mihinkään. Mulla ei oo sellaisia maaleja, et se päätyis tähän ja kääntyis tonne. Se on lonkalta heittämistä suurelta osalta.

(Poika 16 v.)

H: Miten sä suhtaudut tulevaisuuteen? Kohta pitää kuitenkin alkaa tekee vähän ratkaisui ja itsenäistyy, millasii tunteita se herättää sussa? Ootko luottavainen vai jännittääkö?

N: Ei pelota kyl yhtää, mutten tiää mitä haluan. Vähä jännittää se, ku nykyää on tehty vaikeemmaksi alan vaihtaminen kesken opiskelujen. Jos tietäis, mitä haluis tehdä ja opiskella ni kaikki ois iha ok, sit vois mennä sitä päin, mut täytyy vaa venaa, et keksii.

(Tyttö 17 v.)

Pelottavaa ku pitää päättää aikasin valinnoistaan. Et jos kurssit ei suju tai ei lue tiettyi, ni menee vaikeeks. Onneks opo sano et aineit voi uusia, ja ei haittaa vaik ei heti pääse läpi. Haluisin jollekki alalle, mis voi auttaa, esimerkiks lääkäri, psykologi, nuoriso-ohjaaja.

(Tyttö 17 v.)

NuHa-aineiston perusteella nuoret toivovat tulevaisuudeltaan töitä ja opiskelua. Ikä vaikuttaa tulevaisuuden suunnitelmiin, ja nuorten varttuessa toiveet huippujalkapalloilijan tai tanssijan urista muuttuvat ensin suunnitelmiksi opiskeluista lukiossa tai ammattikoulussa ja siten mietteiksi jatkosta. Mitä vanhempia nuoret ovat, sitä enemmän huolettaa oma pärjääminen: pääsenkö haluamaani opiskelupaikkaan, saanko töitä, tulenko toimeen. Näiden ohella nuoria mietityttävät myös muut kysymykset, kuten löydänpö oman juttuni, kohtaan-ko kumppanin ja onko minulla mahdollisuuksia tai varaa mielekkääseen vapaa-aikaan ja vastaako elämäni odotuksiani.

NuHa-haastattelussa nuorten pelot ja toiveet vaikuttivat arkisilta ja suoraan omaan elämänpolkuun liittyviltä, ja vastaukset erosivat hieman vuonna 2011 tehdystä kyselytutkimuksesta (Nyholm 2011). Yhteistä kyselytutkimuksen kanssa oli kuitenkin nuorten huoli omasta pärjäämisestään. Tämä huoli on realistinen, sillä nuorten toiveet tulevasta koulutuksesta eivät vastaa avoimia koulutuspaikkoja. Moni nuori joutuu tyytymään kakkosvaihtoehtoonsa ja osa nuorista jää kokonaan vaille opiskelupaikkaa (Montén 2011). Todellisuus heijastui myös haastatteluihin – osa nuorista mietti rahkeittensa riittävyttä kovasti kilpailuilla unelmaurilla, toiset taas pohtivat, pääsevötkö ylipäänsä johonkin kouluun ja onko tulevaisuudella tarjota heille edes itsenäisen elämän eväitä.

Eriytyisen rankalta tulevaisuus näyttöytyy vieraskielisille nuorille, joista koulutuksen ja työelämän ulkopuolella on lähes neljännes (Nuorten hyvinvointikertomus 2014). NuHa-aineiston perusteella ei ollut mahdollista tarkastella eroja vieraskielisten kokemissa mahdollisuuksissa. Peltolan (2014) mukaan maahanmuuttajataustaisissa perheissä arvostetaan koulutusta, mutta nuorten

koulutuspolkuihin vaikuttavat puutteellinen kielitaito, opettajien asenteet ja vanhempien kyvyttömyys tukea nuoria heille itselleen vieraassa koulutusjärjestelmässä.

NuHa-aineiston perusteella osa nuorista mieltää tulevaisuutensa koostuvan hyvästä koulutuksesta, korkeapalkkaisesta työstä, ulkomaan kokemuksista ja monipuolisesta vapaa-aikasta. Samalla toiset nuoret näkevät tulevaisuutensa rajallisempina – toiveena on pärjätä ja saada työ, joka mahdollistaa itsenäisen elämän ja perheen perustamisen. Aikuisuutta lähestyessään nuoret ikään kuin asemoivat itsensä suhteessa yhteiskuntaan ja katsovat omaa elämäänsä sen kautta, mikä on se taso, jota he pitävät itselleen kuuluvana tai mahdollisena, ja määrittävät tulevaisuuttaan tämän kautta.

Kasvaneet taloudelliset erot ja eriytynyt arki heijastuivatkin NuHa-haastattelujen kontekstissa kaikkien selvimmin nuorten tulevaisuudennäkymiin. Haaveissa oli havaittavissa suuri kirjo, ja se mikä oli yhdelle tulevaisuuden tavoite, oli toiselle suuri pettymys. Yhteistä nuorten puheelle oli kuitenkin näkemys siitä, että onnistuminen ja epäonnistuminen ovat kiinni nuoresta itsestään. Kokemus vastuusta on suuri ja pärjääminen mietityttää, oli tavoitteena sitten ”unelmaelämä” tai ”ihan semmoista tavallista”.

Kohdatuille nuorille yhteiskunta oli etäinen ja vaikutusmahdollisuuksien koettiin rajautuvan omaan elämänpöiriin. Puhuessaan tulevaisuudestaan nuoret kuitenkin peilasivat omaa asemaansa yhteiskunnassa ja pohtivat, mitä heidän sopii elämältä toivoa. Tarjottua osaa ei haastatelussa kyseenalaistettu – niin kaiken mahdollistava valinnanvapaus kuin ahdistava pärjäämisen pelko otettiin annettuna asianlaitana. Näiden annettuina pidettyjen osien oikeutusta ei kysytty haastatelussa, eikä niissä käytyihin keskusteluihin heijastunut pyrki-nyksiä yhteiskunnan rakenteiden muuttamiseen.

12. YHTEENVETOA

NuHa-aineisto kertoo helsinkiläisten nuorten vapaa-ajasta vuonna 2014. Nuoria on monia, nuoruutta on monenlaista ja Helsingin sisään rakentuu erilaisia todellisuuksia. Nuorisotoimenjohtaja Tommi Laition sanoin: ”Nuoret liikkuvat Helsingissä erilaisissa kuplissa ja putkissa. Kuplat määrittävät kenen kanssa ollaan tekemisissä ja putket ohjaavat niin liikkumista kaupungissa kuin elämänpolkujakin”. Nuoruuden moninaisuudesta huolimatta NuHa-aineistosta nousi esiin asioita, jotka näyttävät yhdistävän suurinta osaa helsinkiläisistä nuorista. Vaikka harva nuori varmaan kokee kaikkien kohtien sopivan häneen itseensä, suurin osa kuitenkin tunnistaa itsensä useimmista seuraavista väittämistä:

Helsinkiläisiä nuoria vuonna 2014 yhdistävät piirteet ovat:

- ”kiva” vapaa-ajan keskeisenä odotuksena
- kavereiden tärkeys
- netin arkipäiväisyys
- asuinalueella viihtyminen
- tarve omaan identiteettiin sopiville tiloille, joissa voi oleskella
- tilojen puute iltaisin ja talvisin
- halu olla itsenäinen
- toive opiskeluista ja työstä.

Toisaalta Helsinki on muutoksessa ja Helsingin sosiaaliset sekä maantieteelliset todellisuudet ovat eriytyneet: tuloerot ovat kasvaneet ja asuinalueiden väliset erot suurentuneet. Vaikka nuoruutta yhdistää moni tekijä, on kuitenkin selvää, että eri puolilla kaupunkia kasvavien nuorten todellisuudet ovat erilaisia.

NuHa-aineiston perusteella selkeitä nuoria erottavia tekijöitä olivat seuraavat:

- Alle 20-vuotiaat nuoret eivät puhu suoraan rahasta, mutta varallisuus näkyy sivulauseissa.
- Kaupunki on eri – toisille Helsinki on suuri, toisten maailma loppuu lähiostariin.
- Tulevaisuuden näkymät ovat erilaisia – jotkut toivovat työtä, jolla tulee toimeen, toisilla haaveissa ovat ulkomaat ja unelmatyöt.
- Kaveriporukat myös eriyttävät. Se kenen kanssa viettää aikaa, vaikuttaa siihen, mitä tekee, mitä tavoittelee ja miten puhuu.
- Kun kaverit ovat nuoruuden ytimessä, mitä merkitsee yksinäisyys?

Helsinki kasvaa ja 10–20-vuotiaita nuoria asuu kaupungissa lähes 62 000 (Suomen virallinen tilasto 2014b). Kaupunkiin mahtuu monenlaisia sosioekonomisia todellisuksia, monenlaisia asuinalueita, monia perhemuotoja, monia kulttuureja. Alkanut vuosituhat on nähnyt kaupunkilaisten todellisuuksien karkaavan etäämmälle toisistaan tuloerojen kasvun ja asuinalueiden eriytymisen myötä. Samaten kaupungin nuoret eivät ole yksi vaan monta. On monenlaista nuoruutta, monenlaisia toiveita, tarpeita, suruja ja haaveita. Näiden moninaisuuksien – niin nuorten kuin rakenteellisen todellisuuden – huomioimisesta rakentuvat suunnan- ja tarkistuksen keskeinen haaste ja sisältö.

LÄHDELUETTELO

Aaltonen, Sanna & Kivijärvi, Antti & Peltola, Marja & Tolonen, Tarja (2011). *Ystävyydet*. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (toim.). Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112.

Anttila, Anna (2011). *Vaikea vapaa-ajan määrittely*. Teoksessa Keskinen, Vesa & Nyholm, Sohvi (toim.). Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Bernelius, Venla (2013). *Eriytyvät kaupunkikoulut. Helsingin peruskoulujen oppilaspuhjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2013:1.

Cantell, Timo & Laine, Markus & Rauniomaa, Eija & Salorinne, Minna & Väliniemi-Laurson, Jenni (toim.). *Helsingin tila ja kehitys*. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Hakovirta, Mia & Rantalaiho, Minna (2012) *Taloudellinen eriarvoisuus lasten arjessa*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 124. Kelan tutkimusosasto.

Hartikainen, Taina (2014). *Kesätyö ja -työntekijät 2014*. Kaupunginkanslia, henkilöstöosasto. Rekrytoinnin ohjaus 31.10.2014.

Husu, Pauliina & Suni, Jaana (2011). *Suomalaisten fyysinen aktiivisuus ja kunto. Terveystietä edistävän liikunnan nykytila ja muutokset*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:15.

Kaukonen, Ritva (2009) *Valtaosa uusista ylioppilaista viettää väli vuoden opinnoista*. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 2009:1.

Keinänen, Päivi & Sinivuori, Kalle (2010) *Nuorten työllisyys ja työttömyys taantumassa*. Työpoliittinen Aikakauskirja 4/2011.

Keskinen, Vesa & Nyholm, Sohvi (toim.) *Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa*. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Gretscher, Anu & Laine, Sofia & Myllyniemi, Sami (2011). *Nuorten tilat*. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (toim.). Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112.

Korkiamäki, Riikka (2013). *Kaveria ei jätetä. Sosiaalinen pääoma nuorten vertaisuhteissa*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 137.

Koste, Asmo (2014). *Nuorista Suomessa 2014*. Helsinki: Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry.

Lammi-Taskula & Karvonen (toim.) (2014). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Lehtikangas, Annukka (2014). *Identiteetti, vuorovaikutus ja toimijuus verkossa. Kartoitus nuorten verkkokulttuurista käsittelevästä kotimaisesta tutkimuksesta*. Helsinki: Verke – Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämisskeskus.

Luopa, Pauliina & Kivimäki, Hanne & Nipuli, Suvi & Vilkki, Suvi & Jokela, Jukka & Laukkarinen, Essi & Paananen, Reija (2013). *Kouluterveys 2013, Pääkaupunkiseudun raportti*. Espoo: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Pääkaupunkiseudun kouluterveyskyselyryhmä.

Manninen, Asta (2013). *Helsinki kansainvälisesti*. Teoksessa Cantell, Timo & Laine, Markus & Rauniomaa, Eija & Salorinne, Minna & Väliniemi-Laurson, Jenni (toim.). Helsingin tila ja kehitys. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Montén, Seppo (2011). *Nuorten koulutussuunnitelmat ja kuinka sitten käykään*. Teoksessa Keskinen, Vesa & Nyholm, Sohvi (toim.). Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Myllyniemi, Sami (2012). *Nuorisobarometri 2012*. Tilasto-osio. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 127.

Myllyniemi, Sami & Berg, Päivi (2013). *Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013*. Nuorisosaian neuvottelukunnan julkaisuja 49.

Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (2011). *Johdanto*. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (toim.). Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112.

Nuorten hyvinvointikertomus 2014. Helsingin kaupunki. <http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi> [viitattu: 8.12.2014].

Nyholm, Anna Sofia (2011). *Kaverit ja kavereiden tapaamispaikat*. Teoksessa Keskinen, Vesa & Nyholm, Sohvi (toim.). Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Peltola, Marja (2014). *Kunnollisia perheitä. Maahanmuutto, sukupolvet ja yhteiskunnallinen asema*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 147.

Stenvall, Elina (2009). *"Sellast ihan tavallist arkee". Helsingiläisten 3.–6.-luokkalaisten arki ja ajankäyttö*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisuja 2:2009.

Suomen virallinen tilasto (2014a). *Tulonjakotilasto* [verkkajulkaisu]. ISSN=1795-8121. Tulot, Asuminen Ja Asumismenot 2012, 2. Tulot Suomessa pitkällä aikavälillä. Tilastokeskus [viitattu: 23.10.2014].

Suomen virallinen tilasto (2014b). *Väestörakenne* [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Tilastokeskus [viitattu: 5.12.2014].

T-Media Oy (2013). *Kun koulu loppuu -kesätyökstra*. Helsinki: Taloudellinen tiedotustoimisto. http://www.tat.fi/wordpress/wp-content/uploads/2014/06/Kun-koulu-loppuu-tutkimus-2013_kesa%CC%88tyo%CC%88extra.pdf [viitattu: 11.1.2015].

Tuohinen, Tiitta (2013). *Nuorten työhalut hiipumassa? Mielikuvista ja niiden merkityksestä*. Teoksessa Myllyniemi, Sami. Nuorisobarometri 2013. Vaikuttava osa. Helsinki: Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 50.

Tuominen, Martti (2013). *Helsingin rikollisuus- ja turvallisuustilanteesta*. Teoksessa. Cantell, Timo & Laine, Markus & Rauniomaa, Eija & Salorinne, Minna & Väliniemi-Laurson, Jenni (toim.). Helsingin tila ja kehitys. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vihavainen, Maija (2013). *Helsingiläisten asumistaso*. Teoksessa Cantell, Timo & Laine, Markus & Rauniomaa, Eija & Salorinne, Minna & Väliniemi-Laurson, Jenni (toim.). Helsingin tila ja kehitys. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vilkama, Katja & Lönnqvist, Henrik & Väliniemi-Laurson, Jenni & Tuominen Martti (2014). *Erilaistuva pääkaupunkiseutu. Sosioekonomiset erot alueittain 2002–2012*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2014:1.

LIITE 1.

HAASTATTELUPAIKAT

HAASTATTELUPAIKAT JULKISET TILAT

KPL	TILAT

- 1 Ala-Malmin tori
- 1 Alppipuisto
- 2 Arabian graffitiseinä
- 4 Arabian kauppakeskus
- 1 Aurinkolahden ranta
- 2 Brahen kenttä ja skeitti
- 2 Burger King
- 6 Columbus, kauppakeskus Vuosaaressa
- 3 Eläintarhan skeitti
- 1 Esplanadin puisto
- 1 Hakaniemen metroasema
- 1 Harjutori
- 3 Helsingin keskusta
- 1 Herttoniemen metroasema
- 1 Herttoniemen urheilupuisto
- 2 Hietaniemen uimaranta
- 4 Itis (kauppakeskus)
- 3 Jakomäen graffitiseinä ja liikuntapuisto
- 1 Jakomäen ostoskeskus
- 1 Johanneksen kenttä
- 1+ Julkinen liikenne
- 1 Jäähallin edusta, kirpputorin aikana
- 1 Kaapelitehdas Kierrätystehdas -tapahtuman aikana
- 1 Kauppakeskus Kaari, Kannelmäki
- 1 Kaivopuisto
- 2 Kampin kauppakeskus
- 1 Kannelmäen aseman seutu
- 2 Kiasman ja Musiikkitalon edusta
- 4 Kontulan ostoskeskus
- 1 Kumpulan kyläjuhlat
- 1 Laajasuon urheilukenttä
- 1 Käpylä
- 3 Malmin Nova (kauppakeskus)
- 1 Malmin uimaranta
- 1 Malminkartanon asema
- 1 Merirastila

- 1 Munkkiniemen uimaranta
- 2 Myllypuron ostoskeskus
- 1 Mätäjoki/Sitratori (Malminkartano, Kannelmäki)
- 1 Narinkkatori (Kampin kauppakeskuksen edusta)
- 1 Laajasuon urheilukenttä
- 1 Oulunkylän urheilukenttä ja ostoskeskus
- 1 Oulunkylän ostoskeskus
- 1 Pasilan asema, Steissi
- 2 Pihlajamäen skeittipuisto
- 1 Pikkukosken ranta (Oulunkylä)
- 1 Pikku-Roba-Forum, Steissi
- 1 Rautatien edusta
- 3 Maailma kylässä -tapahtuman aikana
- 1 Siilitien skeitti
- 1 Siltamäen ostoskeskus
- 2 Stafettkarnevalen, Stadion
- 1 Sörnäinen
- 2 Tennispalatsi, elokuvateatteri
- 1 Toukola
- 1 Tullikirjurin skeittipuisto
- 1 Tuorinniemi Rock, Herttoniemenranta
- 1 Töölönlahti
- 1 Verkkokauppa.com edusta (Jätkäsaari)
- 1 Viikki
- 3 Vuosaaren skeitti, liikuntapuisto
- 1 Vuosaaren vanha ostoskeskus
- 1 Young spirit -tapahtuma Mellunmäessä

Ryhmät

18 ryhmää

Kesätyöntekijät

nuorisosiainkeskuksen palkkaamat kesätyöntekijät 10 hlöä

HAASTATTELUPAIKAT PUOLIJULKISET TILAT

KPL	TILAT

- 1 Ala-Tikkurilan Makuuni/McDonald
 - 2 Burger King, Rautatieasema
 - 1 McDonalds Herttoniemi
 - 1 McDonalds Kamppi
 - 1 Itä-Helsingin Musiikkiopisto
 - 2 Itäkeskuksen kirjasto
 - 1 Kallion kirjasto
 - 1 Kannelmäen kirjasto
 - 1 Kirpputori Töölössä
 - 2 Kisahalli
 - 1 Kontulan kirjasto
 - 1 Kumpulan maauimala
 - 1 Käpyläklubi
 - 1 Käpylän kirjasto
 - 1 Leikkipuisto
 - 2 Loistefestarit
 - 2 Lukiot
 - 1 Malmin kirjasto
 - 1 Manga-Kahvila, Kaisaniemi
 - 3 Messukeskus
 - 1 Mäkelänrinteen uimahalli
 - 4 Nuorten työpajat
 - 1 Oulunkylän kirjasto
 - 2 Pop up Ilo, Itäkeskus
 - 1 Pukinmäen kirjasto
 - 1 Rikhardinkadun kirjasto
 - 1 Roihuvuoren kirjasto
 - 1 Ruohonjuuri-kauppa
 - 1 Salmisaaren Liikuntakeskus ja Jätkäsaaren ostoskeskus
 - 3 Seurakuntien nuorten ilta
 - 4 Stadin ammattioppilaitoksen toimipisteet
 - 2 Starbucks-kahvila
 - 1 Suvilahden kirpputori
 - 1 Taitoliikuntakeskus
 - 1 Tapanilan urheilukeskus
 - 1 Töölön kirjasto
 - 1 Uimastadion
 - 1 Viikin kirjasto
 - 1 Vuotalo
 - 10 Yläkoulut ja peruskoulut
- 4 Sosiaalinen media: ask.fm, omegle, demi.fi

LIITE 2.

RUUTIEXPON VÄITTÄMÄT

RuutiExpo on vuosittain järjestetty nuorten vaikuttamistoimintaan liittyvä tapahtuma. Ruutiexpoa varten NuHa-työryhmä teki 95 väittämää aineiston pohjalta, joita nuoret pääsivät kommentoimaan ja todentamaan tapahtumassa. Expossa oli muutama tietokone, joilla nuoret saivat valita väittämiä, joiden kokivat sopivan itseensä. Kyselyyn vastasi 88 nuorta, joista tyttöjä oli 54 ja poikia 32. Kaksi vastaajaa ei halunnut määritellä sukupuoltaan.

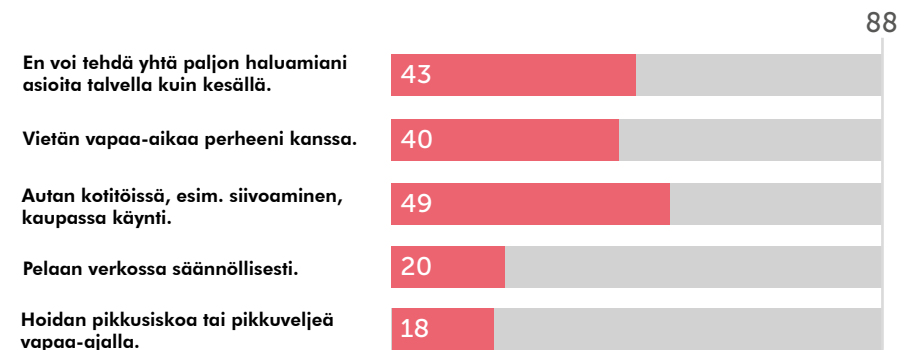
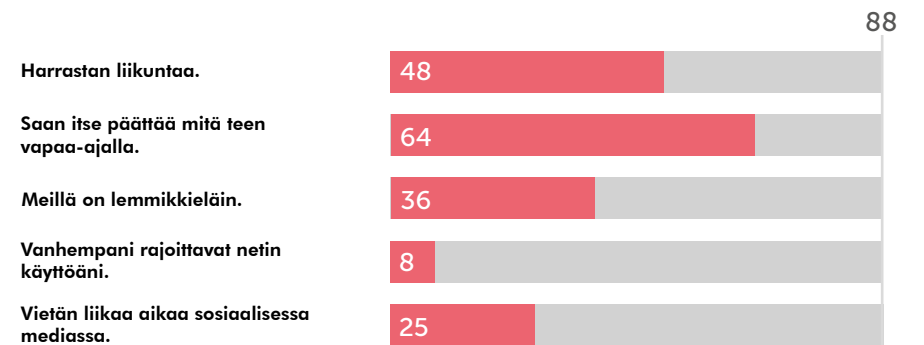
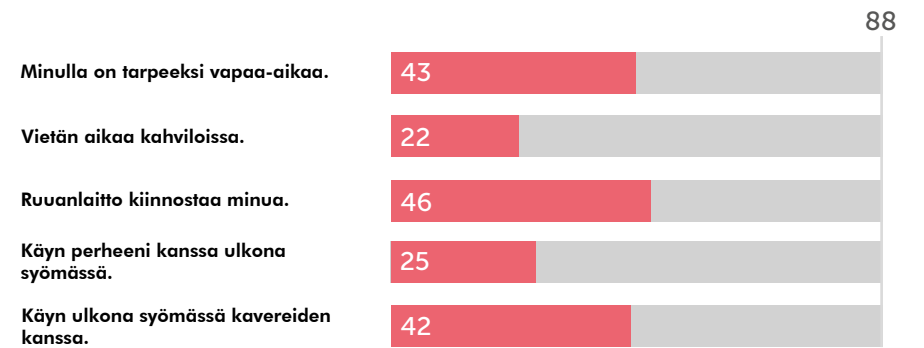
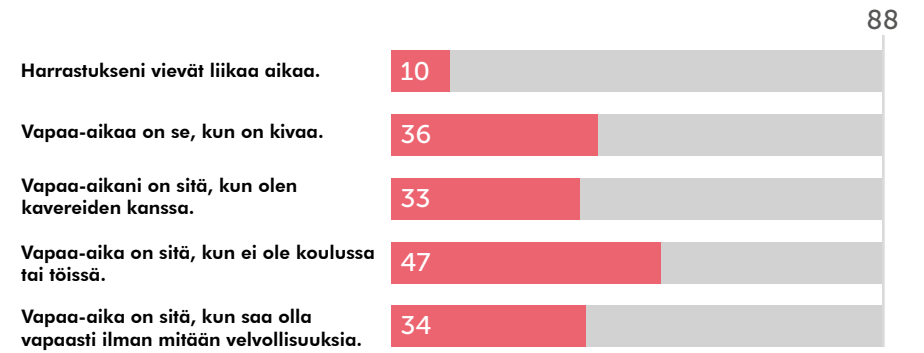
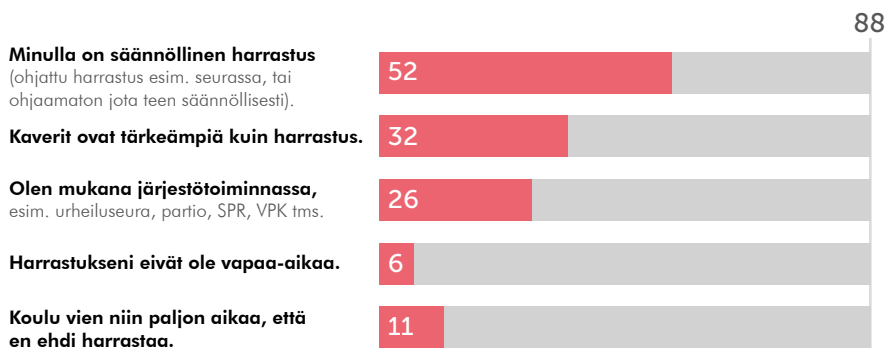
Webropol-kysely oli rakennettu niin, että siihen vastannut nuori merkitsi ne väittämät, joiden kanssa hän oli samaa mieltä. Vastaamatta jättäminen tarkoitti joko sitä, että nuori oli eri mieltä tai hän ei osannut tai halunnut ottaa kantaa asiaan. Taulukoissa näkyvä numero kertoo siis niiden nuorten määrän, jotka olivat samaa mieltä ko. väittämän kanssa.

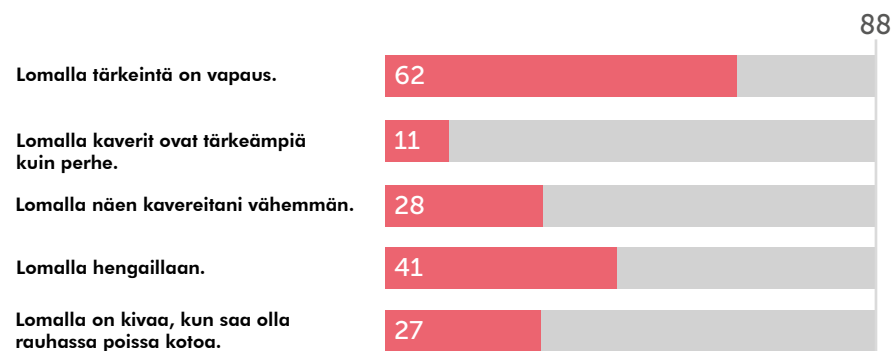
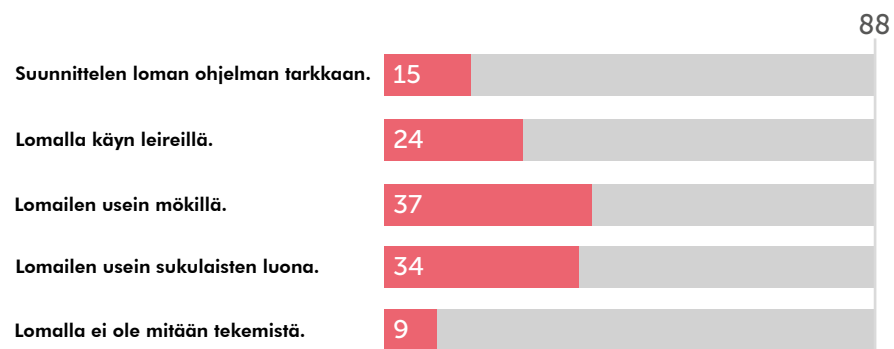
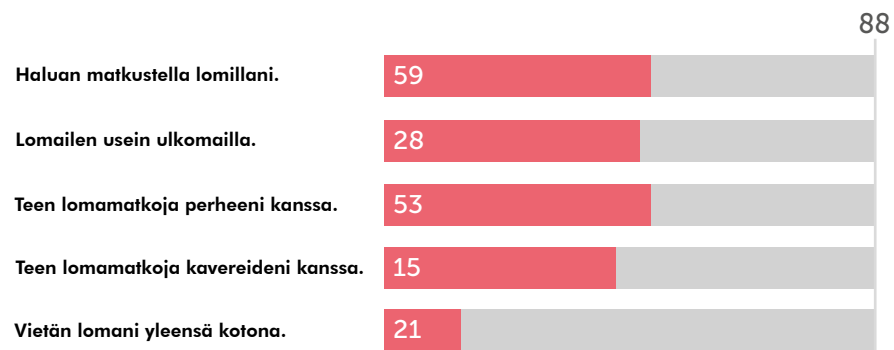
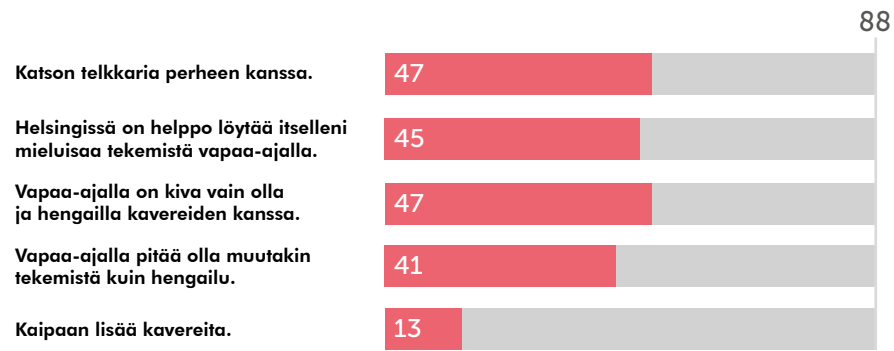
Webropol-kyselyyn vastanneiden nuorten kommentit on koottu teemoittain:

1. Mitä vapaa-ajalla tehdään
2. Missä aikaa vietetään
3. Rahan käyttäminen ja merkitys
4. Oma asuinalue

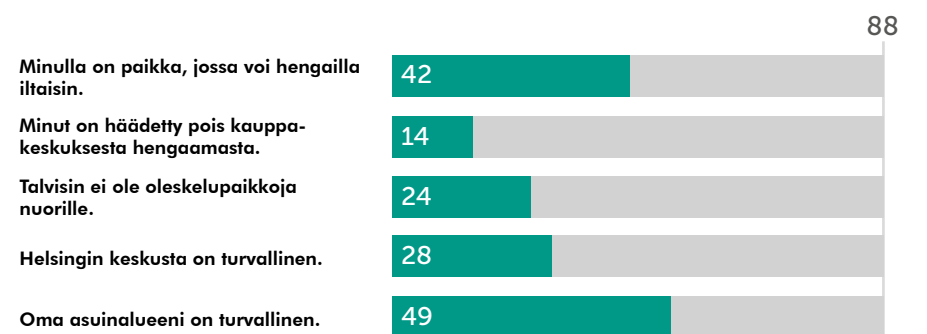
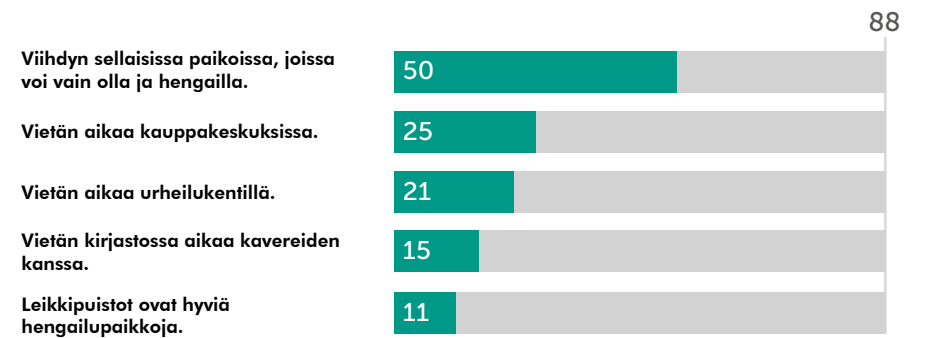
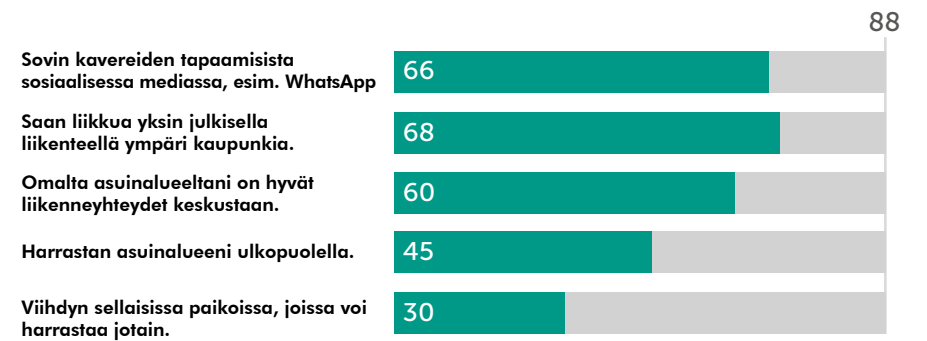
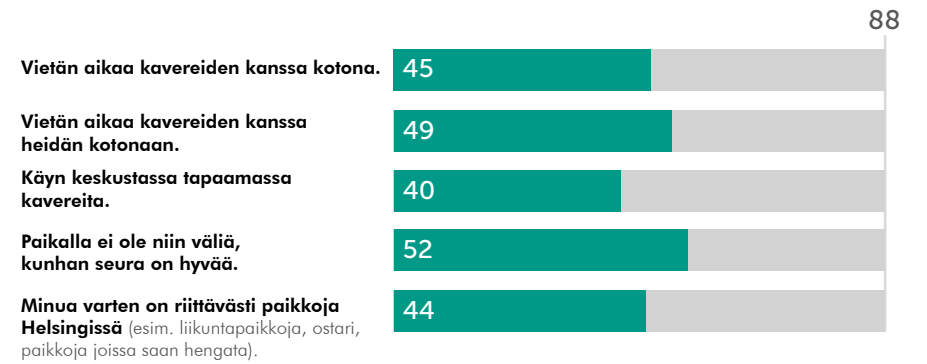
Kaiken kaikkiaan RuutiExpostasta saatiin hyvin samankaltaisia tuloksia kuin NuHa-hanke on antanut: nuoruus Helsingissä on monimuotoinen asia, jossa keskeistä on kaverisuhteet.

MITÄ VAPAA-AJALLA TEHDÄÄN

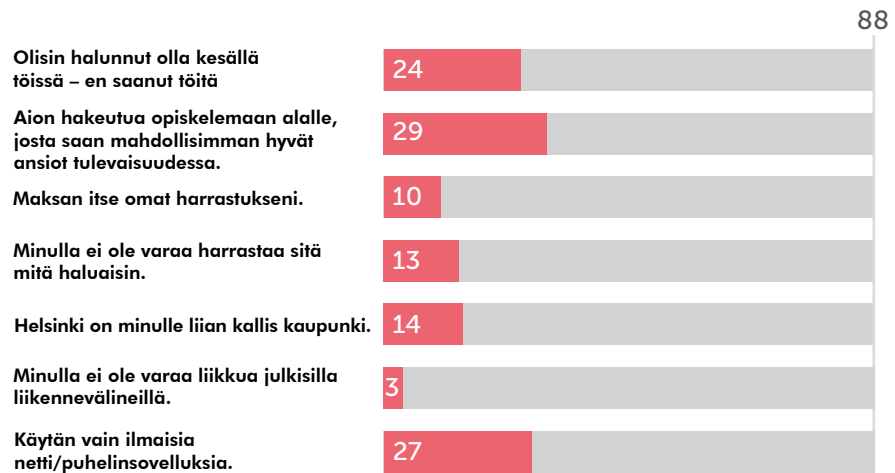
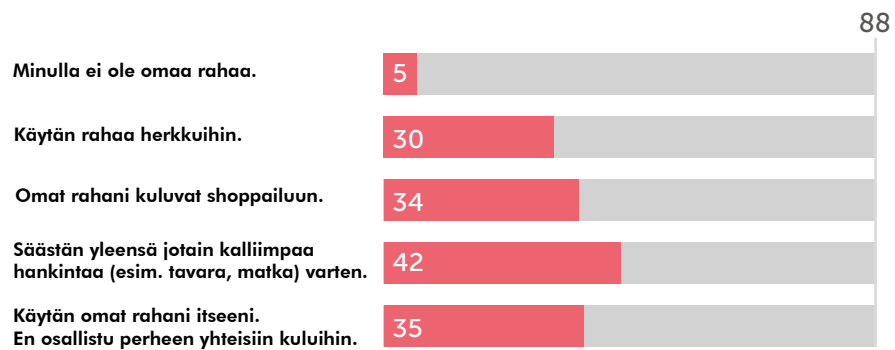
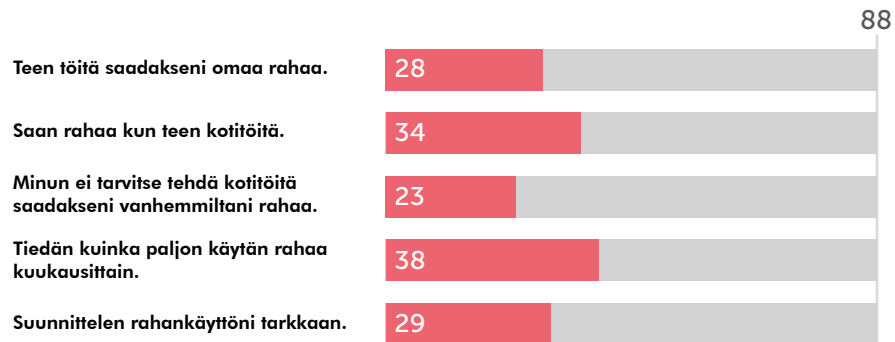

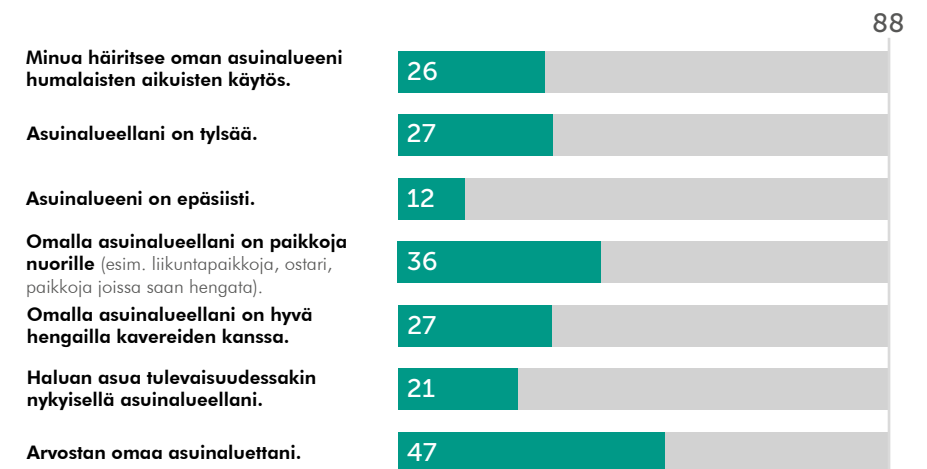
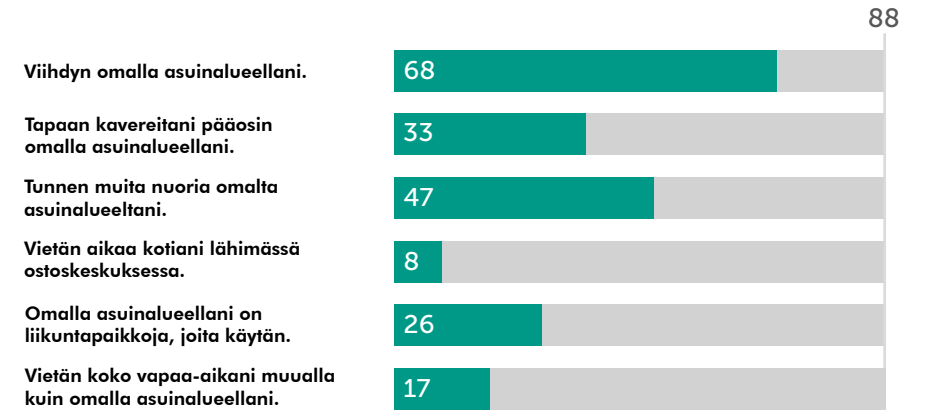
MISSÄ AIKAA VIETETÄÄN

RAHAN KÄYTTÄMINEN JA MERKITYS

OMA ASUINALUE

Mitä helsinkiläiset nuoret tekevät vapaa-ajallaan? Missä aikaa vietetään ja kenen kanssa? Mikä on kivaa? Mikä taas ärsyttää?

Helsingin nuorisoasiainkeskuksen henkilökunta johtajasta vahtimestariin jalkautui eri puolille Helsinkiä jututtamaan nuoria, puistoihin, kirjastoihin, kouluihin, skeittiparkkeihin, kirpputoreille, kahviloihin ja uimarannoille. Meitä kiinnosti kuulla nuorten ajatuksia ja kokemuksia vapaa-ajasta, kaverisuhteista, tulevaisuudesta ja sosiaalisesta mediasta.

Jalkautumisen ohjenuorana oli se, että viritämme mahdollisimman leppoisan juttutuokion nuorten kanssa ja annamme heidän kertoa tarinoita elämänsä juuri sillä hetkellä kuuluvista asioista. Osa nuorista kuittasi keskustelut lyhyesti, kun taas joidenkin kanssa juttu luisti pitkään. Yhteistä kaikille tarinatuokioille oli se, että nuoret ilahtuivat aikuisten kiinnostuksesta heidän arkielämäänsä kohtaan.

Tässä raportissa tiivistyy satojen ihmisten yhteinen työ. Idea jalkautumisesta syntyi, kun halusimme ottaa nuoret mukaan tuottamaan tietoa nuorisoasiainkeskuksen toiminnan uuden suunnan hahmottamiseksi. Nuoret tarinat ovat raportin ydintä. Samalla oli tärkeää, että teimme sen yhdessä; me kaikki 353 nuorisoasiainkeskuksen työntekijää.

